

УМЕТНОСТ И ИСТОРИЈА

- Бошко И. Бојовић, Друштвена есхатологија
средњовековне утопије..... 119

АКТУЕЛНЕ ТЕМЕ

- Епископ Архиепископ, Светом Архијерејском Синоду 135
Епископ Архиепископ, Марама – да или не? 137
Архимандрит Пајсије, Шта су „Житија Светих“ 140

БЕСЕДЕ

- Епископ Архиепископ, Чувајмо праву веру!..... 145

ХРОНИКА

- Архимандрит Јован (Радосављевић), Црква на Косову..... 149
Јеромонах Симеон (Виловски), Савремена хроника 155
Некролог 171

СВЕТИ- КНЕЗ ЛАЗАР

Часопис за духовни препород

Догматика

Из канонског права

Уметност и историја

Актуелне теме

Беседе

Хроника

Осврти на екуменизам

Прикази

Година четврта / Призрен 1996 - Бр. 4[16]

С благословом Његовог Преосвештенства
Епископа Рашкопризренског др Артемија

Издаје: ЕПАРХИЈА РАШКОПРИЗРЕНСКА

Главни и одговорни уредник:
јеромонах Симеон (Виловски)

Уређивачки одбор:
архимандрит Јован (Радосављевић)
протојереј синаврофор Милушин (Тимошијевић)
протојереј Липанасије (Ракића)
протојереј Зоран Грујић
јеромонах Сава (Јањић)
др Слободан Костић
Срђан Јаблановић

Технички уредник
Војислав Јовичић

Дизајн корица:
Радомир Левајац, Гордана Вировкић

Тираж: 1000

Часопис излази четири пута годишње

Адреса издавача: ЕПАРХИЈА РАШКОПРИЗРЕНСКА
38400 ПРИЗРЕН, тел. 029/25-426

Штампа: НИП "ПАНОРАМА"
штампарија "Грачаница" Приштина

УМЕСТО УВОДА

ГЛАС ОТАЦА ПОУКЕ

Свети Нектарије Пентапољски-Егински

ПРЕДГОВОР

Свети Нектарије Пентапољски и Егински, чудотворац, представља један изузетан дар Бога свету у наше сиромашне дане двадесетог века. У његовој личности открива се један велики Отац Цркве, где се светост његовог живота повезује са благодаћу чудотворства и православног учења.

Родио се у Силимврији Источне Тракије 1846. године. Пратећи историјски ток његовог живота, сусрећемо га у Цариграду, као четрнаестогодишње дете, да ради и да учи; у Новом манастиру на Хиосу да се пострижава за монаха (1876) и рукополаже за ђакона (1877); у Атини, да завршава своје богословско образовање (1885); у Египту, на петогодишњој служби у александриској Патријаршији. Тамо је рукоположен за свештеника (јеромонаха) (1886) и за Епископа пентапољског (1889). Из зависти према његовом веома широком делању, бива оклеветан и удаљен из Патријаршије. Враћа се у Грчку 1890, где живи као обичан проповедник до 1894, када прима управу Богословије Ризарија. 1908. године из здравствених разлога подноси оставку и повлачи се на Егину, у женски манастир Свете Тројице, који је он сам основао 1904. Тамо је боравио као духовник манастира до краја свога живота (1920).

Један свештени пут, дуг 74 године, препун плодова Светога Духа. Пости, бденије, моли се. Поистовећује вољу својом са вољом божанском и постаје човек Божји, „страдањем учећи се божанским стварима“. Богослужи као анђео, моли се не додирујући земљу. Показује се као ватрени љубитељ Свете Тројице и прославитељ из срца Пресвете Богородице. Богослов богонадахнут и писац неуморан. Проповеда, исповеда, саветује, жртвује се за ближњег. Његове су милостиње безграничне. Чудодјелства – неиспрпна. Његово присут-

во успокојава, умирује, падахњује све. Ваистину је велики, и за то дубоко смирен. Он је Архијереј Највишега, али бива и чистач, баптовац, обућар и зидар, до своје старости. Тешко је клеветан, а он мирно подноси, моли се, опрашта, захваљује за све. Он је један поддржатељ кротког и смиреног Исуса, којег Црква званично проглашава за за Светога 1961. године.

Одблесак овог свтог живота представљају његови писани текстови. Овде приказујемо један мали букет његових посланица, прилагођене данашњем језичком облику, један зборник од сажетих и опширних поука Светитеља, које се односе на духовни живот и борбу савременог хришћанина.

Нека овај мали преглед буде један дар љубави према монахољубивој браћи нашој, а истовремено једна воштаница благодарности Светитељу нашега века, поводом овогodiшњег јубилеја 150 година од његовог рођења.

1. октобра 1996. г.

Оропос

Свептени манастир Параклит

ПОУКЕ

ПУТ СРЕЋЕ:

Нема ништа веће од чистог срца, јер једно такво срце постаје престо Божји. А шта има славније од престола Божјег? Сигурно ништа. Сам Бог каже за оне који су чистог срца: „Уселићу се у њих, и живећу у њима, и бићу им Бог, и они ће бити мој народ“ (II Кор. 6, 16)

Ко је дакле срећнији од ових људи? И које благо им може недостајати? Не налазе ли они сва блага и све дарове Духа Светога у својим блажени душама? Шта им више треба? Ништа, ваистину, ништа! Јер имају у срцу своје највеће благо: самога Бога!

Колико су у заблуди људи који траже срећу далеко од самих себе, у туђим земљама и путовањима, у богатству и слави, у великом имању и уживањима, у сладострашћу и у свим раскопима и таптинама које за свој крај имају горчину! Изградња куле среће изван нашег срца, личи на зграду која се зида на земљишту које се љуља од непрестаних земљотреса. Брзо ће се једна таква зграда срушити на земљу.

Браћо моја! Срећа се налази у вама самима, и блажен је човек који је то схватио. Испитајте срце ваше и видите његово духовно стање. Можда је изгубило своју смелост пред Богом? Можда се савест буну због престапа Његових заповести? Можда вас осуђује за неправде, за лажи, за пропуштање ваших дужности према Богу и

ближњему? Испитајте можда су злоће и страсти испуниле ваше срце, можда је оно склизнуло на криве и тешко проходне путеве...

Нажалост, онај који је запустио своје срце, лишен је свих оних блага, и пао је у мноштво зала. Протерао је радост и напунио се горчином, тугом и сикирацијом. Протерао је мир и задибио муку, немир и страх. Протерао је љубав а примио је мржњу. Протерао је, на крају, благодатне дарове и плодове Светога Духа које је примио у крштењу, а усвојио је сва она зла, која чине човека бедним и несрећним.

Браћо моја! Многомилостиви Бог хоће срећу свима нама и у овом и у другом животу. Зато је основао своју свету Цркву. Да нас очисти од грехова, да нас освећује, да нас измирује са Њим, да нам дарује благослове неба.

Црква има раширено наручје своје да нас прими. Похитајмо брзо сви који имамо опсрећену савест. Похитајмо, и Црква је спремна да скине претешко бремен наше, да нам дарује смелост пред Богом, да испуни срце наше срећом и блаженством...

СВЕТО КРШТЕЊЕ:

„Који се год у Христа крстисте, у Христа се обукосте“ (Гал. 3, 27).

Како нам велику истину јавља апостол Павле са ово мало речи!

Крштени хришћани не носе старог човека са страстима и са његовим грешним жељама, него су обучени у новог човека, обукли су се у самога Христа који сада живи у њиховим срцима. И реч „обукосте“ не односи се на неку просту и спољашњу одећу, него на нешто много дубље, на нешто суштинско и неодузимљиво.

Вером нашом у Христа и крштењем облачимо се у самог Христа и постајемо деца Божија, обиталишта Пресветога Духа, храмови Божји, свети и савршени, богови по благодати.

Тако, дакле, збацили смо са себе трулежност и обукли се у нетрулежност. Свукли смо човека греха, и обукли се у човека правде и благодати. Протерали смо смрт и обукли се у бесмртност...

Но, да ли смо размишљали и о великим обавезама које смо, крштењем својим, преузели пред Богом? Јесмо ли постали свесни да смо дужни да се владамо као деца Божија и као браћа Господа нашега? Да имамо обавезу да поистоветимо вољу нашу са вољом Божјом? Да, као Његова деца, треба да останемо слободни од греха? Да смо дужни да Га волимо свом снагом својом, из дубине душе и срца? Да смо дужни да Га обожавамо и да чезнемо да се сјединимо са Њим за узек? Јесмо ли, дакле, размишљали да срце наше треба да буде испуњено љубављу, тако да се она прелива и на наше ближње?

Имамо ли осећај да смо дужни да постанемо свети и савршени и иконе Бога, и деца Бога и наследници Царства небеског?

За све ово дужни смо да се боримо, како се не би показали недостојни позива који нам је Бог упутно и били одбачени... Да, браћо моја, боримо се са ревносту и самоодречењем да бисмо победили. Нико од нас да не изгуби храброст, да не буде немарац, да се не уплаши, да се не предаде пред рововима духовне борбе. Јер имамо помоћника Бога, који нас оснажује на тешком путу врлине.

ДУХОВНА БОРБА:

Циљ нашег живота је да постанемо савршени и свети. Да се покажемо деца Божија и наследници Царства небеског. Пазимо да не бисмо, можда, зарад овога живота били лишени будућег. Да не би, можда, због животних брига и неспокојства занемарили циљ нашег живота.

Пост, бдење, и молитва саме од себе не доносе жељене плодове, зато што оне нису циљ нашег живота; представљају само средства за постизање циља.

Украсите ваше светилске врлинама. Борите се да одбаците страсти душе. Очистите срце ваше од сваке нечистоте и држите га чисто, да би дошао и услио се у вас Господ; да би вас испунио Свети Дух својим божанским даровима.

Децо моја љубљена, сав ваш труд и брига да су у томе. То да буде циљ и чежња незауостављива. За то сва ваша молитва Богу.

Тражите свакодневно Господа; али унутра у срцу вашем а не негде изван њега. И кад га нађете, станите са страхом и трепетом као Херувими и Серафими, јер је срце ваше постало престо Божиј. Али да би сте пронашли Господа, смирите себе до праха, јер се Господ спушта гордых, док љуби и посећује смирене срцем. Зато и говори: „Али да кога ћу погледати? на онога ко је смирена духа и ко дрхће од мојих речи“ (Ис. 66, 2).

Бори се у доброј борби и Бог ће те оснажити. У борби сусрећемо слабости, недостатке и грешке наше. Борба је огледало нашег духовног стања. Ко се није борио, није упознао себе самог.

Пазите чак и на мале погрешке. Ако вам се из непажње деси неки грех, не губите паду, него устаните брзо, припадните Богу који има моћ да вас подигне. Претерана жалост крије у себи гордост.

Претерана жалост и безнађе штетне су и опасне, и често пута преувеличавају се од стране ђавола да би прскинуо напредовање онога који се бори.

У себи имамо слабости и страсти и мане дубоко укорене. Све то не може се преломити преко колена, нити помоћу слабости

и тешке жалости, него трпљењем и истрајношћу, храброшћу, трудом и опрезношћу.

Пут који води у савршенство јесте дуг. Молите се Богу да вас ослажи. Да се трпљењем сусретнете са вашим падовима, и пошто брзо устанете, да хитате а не да стојите, као деца, на месту где сте пали, плачући и ридajući неутешно.

Бдите и молитве се да не паднете у напаст. Не очајавајте ако падате често у старе грехе. Многи од њих су јаки и по природи и по навизи. Међутим, временом и прилежношћу побеђују се. Ништа да вас не баца у безпање.

ИСКУШЕЊА:

Искушења се попуштају да би се откриле скривене страсти, да би биле побеђене и тако се душа исцелила. И искушења су знак божанске милости. Зато имај поверење у Бога и тражи помоћ Његову, да би те укрепио у твојој борби. Нада на Бога никада не води у безнађе. Искушења доносе смиреноумље. Бог зна издржљивост свакога од нас и допушта искушења по мери наше моћи. Међутим, да се трудио и ми да будемо увек будни и опрезни, да сами себе не уваљујемо у искушење.

Поверите се Богу благом, моћном, живоме и Он ће вас одвести у покој. После искушења следује духовна радост. Господ прати оне који трпе искушења и жалости ради Његове љубави. Не будите, дакле, малодушни и не плашите се.

Не желим да тугујете и да се смућујете због онога што вам се догађа супротно вашој вољи, ма колико да је она праведна. Једна таква жалост (неумерена) сведочи да постоји егоизам. Чувајте се егоизма који се крије под формом праведности. Чувајте се и несвојевремене туге која настаје после неког праведног прекора. Претерана туга због свега тога јесте од нечастивог. Само је једна истинита туга. Она која настаје када добро упознамо жалосно стање у коме се налази наша душа. Све остале туге немају никакве везе са благодаћу Божијом.

Трудите се да да сачувате у срцу своје радост духа Светога и не допустите нечастивоме да излије у њега своју горчину. Пазите! Пазите, да се рај који је у вама не претвори некако у пакао.

МОЛИТВА:

Главно занимање човека јесте молитва. Човек је створен да слави Бога. То је занимање које му одговара. Оно само објашњава његову духовну ипостас. Оно само оправдава његово изузетно ме-

сто у творевини. Човек је створен да обожава Бога и да учествује Његовој божанској доброти и блаженству.

Будући као икона Божија, човек чезне за Богом и хита са жудњом да се уздигне ка Њему. Молитвом и песмопојањем се весели. Дух му се радује и срце игра. Што се више моли, душа му се све више ослобађа од светских жеља и испуњава се небеским добрима. И што се више одваја од земаљских ствари и животних задовољстава, утолико више ужива у небеским радостима. Покушај и искуство уверавају нас у ову истину.

Богу се угађа оним молитвама које се приносе на одговарајући начин; то јест са осећањем несавршености и недостојности наше. Међутим, да би постојало такво осећање, захтева се савршено одрицање од нас самих рђавих, какви јесмо, и поковавање заповестима Божјим; захтева се смирење и непрекидна духовна делатност.

Положите све своје бриге на Бога. Он промишља о вама. Не будите малодушни и неузмишавајте се. Онај који испитује тајне душе човекове, познаје и ваше жеље и има моћ да их испуни како само Он зна. Ви да иштете од Бога и да не губите смлост. Не мислите да, пошто је вапа жеља света, имате право да се жалите (гунђате) када ваше молитве остану неуслишене. Бог испуњава ваше жеље на начин који ви не знате. Будите дакле спокојни и призивајте Бога.

Молитве и мољења саме по себи не воде нас у савршенство. У савршенство води Господ који долази и обитава у нама, када ми извршавамо Његове заповести. И једна од првих заповести јесте да у животу нашем буде воља не паша, него Божија. И да бива са тачношћу са којом бива на псу од анђела. Да би могли и ми да кажемо: „Господе, не како ја хоћу, него како Ти“; „да буде воља Твоја како на псу тако и на земљи“. Дакле, без Христа у нама, молитве и мољења воде у прелест.

МИР:

Мир је божански дар који се дарује изобилно свима који се измире са Богом и извршавају Његове божанске наредбе.

Мир је светлост и бежи од греха који је тама. Грешник никада мира нема.

Бборите се против греха и да вас никада не узнемири устанак страсти у вама.

Ако у борби са њима (страстима) победиш, тада је устанак страсти за тебе био повод нове радости и мира. Ако будеш побеђен – да не буде – тада се рађа туга и немир. Ако опет, после оштре борбе, надвлада на моменат грех, али ти останеш упоран у борби, тада побеђујеш и мир поново долази.

„Старајте се да имате мир са свима и светост, без које нико неће видети Господа“ (Јевр. 12, 14).

Мир и светост су два неопходна услова за онога који са жудњом тражи да види лице Божије. Мир је темљ на коме се утврђује светост.

Светост не остаје у немирном и гневљивом срцу. Гнев који дуго остаје у нашој души, ствара непријатељство и мржњу према ближњему. Зато се и захтева брзо помирење са братом нашим, да не би остали без благодати Божије која освећује срце наше.

Онај који је у миру са самим собом, у миру је и са ближњим својим, у миру је и са Богом. Један такав човек пун је светости зато што сам Бог у њему обитава.

ЉУБАВ:

Старајте се да имате љубав. Иштите свакодневно од Бога љубав. Заједно са љубављу долази сво богатство добара и врлина. Волите, да бисте били вољени од других. Дајте Богу читаво срце ваше, да би сте остали у љубави. „Ко пребива у љубави, у Богу пребива и Бог у њему“ (1 Јн. 4, 16). Дужни сте да имате велику пажњу у међусобним односима и да поштујете један другог као свештена лица, као иконе Бога. Не гледајте никада на тело или на лепоту његову, него на душу. Пазите на осећање љубави, зато што ако се срце не загрева чистом молитвом, љубав је у опасности да постане телесна и неприродна; у опасности је да помрачи ум и да сагори срце.

Треба да испитујемо свакодневно јер можда љубав наша не истиче из свезе заједничке наше љубави према Христу; можда не извире из пуноће наше љубави према Господу. Онај који бли да би сачувао чисту љубав, сачуваће се од замки лукавога који покушава мало – помало да преобрати хришћанску љубав у љубав заједничку и сентименталну.

РАСУЂИВАЊЕ:

Препоручујем вам да у свему имате расуђивање и мудрост. Да избегавате крајности. Строгости се поклапају са мерама врлине. Онај ко псма велике врлине и такмичи се са савршенима, желећи да живи строго, као свети подвижници, он је у опасности да се погорди и да падне. Због тога да напредујете са расуђивањем и да не испрпљујете тело прекомерним трудовима. Да памтите да подвиг тела само помаже души да стигне у савршенство; савршенство се постиже углавном борбом душе.

Не затежите струну преко мере. Знајте, Бог се не може приморати што се дарова тиче. Даје их када то Он хоће. Што добијамо, доијамо на поклону од божанске милости.

Не иштите да стигнете високо у велике подвиге, ако немате врлина, јер сте у опасности да паднете у прелест због преузношења и претеране смелости. Онај који тражи божанске дарове и висока созерцања, док је још обременен страстима, он се као и неразуман и горд прелашћује. Пре свега он треба да се бори за своје очишћење. Божанска благодат шаље дарове као награду онима који су се очистили од страсти. Силази у њих без буке и у час који не познају.

ГОРДОСТ:

Гордост ума је сатанска гордост, која одриче Бога и хули на Светога Духа, због чега се многи тешко и лече. То је један дубоки мрак, који смета очима душе да виде светлост која постоји у њој и која води к Богу, у смирење, у жељу за добрим.

Насупрот, гордост срца није плод сатанске гордости, него настаје од различитих ситуација и догађаја: богатство, слава, почаст, духовни или телесни дарови (обдареност, лепота, снага, вештина и тд.). Све ово узноси високо ум неразумних људи и тако постају сујетни, иако нису безбожни. Они често бивају помиловани од Бога, страдају по божанској педагогији и уразумљују се. Срце њихово се сокрушава, престаје да тражи славу и тајтине, и тако се исцељује.

Ваше духовно делање нека буде испитивање срца вашег. Можда се угњезди у њему као отровна змија гордост, страст која рађа многа зла, која умртвљује сваку врлину, која трује све. Против овог луциферског зла треба да се усмери сва брига. Дан и ноћ нека вам буде посао истраживање тога зла.

Мислим да ће бити истина ако кажем да сво наше духовно старање састоји се у устраживању и искорењивању гордости и њеног порока. Ако се ослободимо ње и устоличимо у срцу нашем смирење, тада имамо све. Јер где се налази истинско смирење по Христу, тамо се налазе сабране и све остале врлине које нас уздижу ка Богу.

ХРИШЋАНСКО БЛАГОРОДСТВО:

Хришћани су дужни, сагласно заповести Господњој, да постану свети и савршени. Савршенство и светост утискују се најпре дубоко у души хришћанина, и отуда се одсликавају и у његовим мислима, жељама, речима, делима. Тако, благодат Божија која постоји у души излива се на целокупни унутрашњи карактер.

Хришћанин је дужан да буде благородан према свима. Његове речи и дела да одишу благодаћу Светога Духа који обитава у души његовој, тако да се сведочи његово хришћанско живљење и да се прославља име Божије.

Онај ко је умерен у речима, умерен је и у делима. Онај који пази на речи које треба да каже, пази и на дела која треба да учини, и никада неће прећи границу доброг и врлинског понашања.

Умилне речи хришћанина одликују се нежношћу и благородством. Од њих се рађа љубав, оне доносе мир и радост. Насупрот томе, празнословље рађа мржњу, тугу, пресирку, немир и сукобе.

Стога, дакле, будимо увек благородни. Никада са наших усана да не сиђе рђава реч, реч која није посољена благодаћу Божјом, него увек само речи умилне, благе, речи које сведоче благородство по Христу и обделаност душе наше.

СЛАВОСЛОВЉЕ:

Хришћанин је дужан да прославља Бога и телом и духом својим. Уосталом, обадвоје припадају Богу, па према томе, нико нема право да их безчасти и квари, него као света и свештена треба да их користи са великом благодарношћу.

Онај који се сећа да и тело и дух његов припадају Богу, има једно поштовање и један мистички страх за њих, и то доводи до тога да их држи беспрескорне и чисте од сваке нечистоте, у непрекидном општењу са Оним који их освећује и укрењује.

Човек прославља Бога телом својим и духом својим најпре, ако се сећа да је освећен Богом и сједишио се са њим, а затим када сједињује своју вољу са вољом Божјом тако да увек извршава добру и благоугодну и савршену вољу Његову. Један такав човек не живи себи, него Богу. Ради за царство Божије на земљи. За све прославља Бога, речима и делима. Његова дела, која чини за добро свога ближњег, дају повода за славословље божанског имена. Живот његов, објасан божанском светлошћу, светли као јака светлост. Тако његово живљење бива вођа ка Богу за све они који Га још нису упознали.

Превео са грчког
Епископ Артемије

ДОГМАТИКА

ТАЈНЕ И ВРЛИНЕ КАО СРЕДСТВА И ПУТ УСВОЈЕЊА СПАСЕЊА

ГЛАВА ДРУГА

(АРЕТОЛОГИЈА)

(Наставак из бр. 14. и 15.).

Својим оваплоћењем у свету видљиве стварности, Исус Христос је постао и остао заувек једино „ново“ под сунцем. Господ „постављајући човек“, није дошао у свет да донесе људима нешто „ново“, него да Он постане то „ново“. Многи сматрају или желе да сматрају Исуса Христа просто као једног новог „учитеља“ (као примера ради, богати јеванђелски младић (Мт. 19, 15)), који је донео људима „ново учење“, предао неке „нове“ заповести (као ону о љубави (Јн. 13, 34) итд. Али ограничење посланства Логоса Божјег у свет на „допуну“ или просто „исправљање“ старог закона, значило би да кенозису (истошченију) Бога постављамо веома низак циљ, циљ којег је могао Бог да оствари и без доласка и истошченија Свога, подизањем неког „новог“ пророка у Израиљу.

Напротив, циљ доласка Логоса Божјег у свет јесте неупоредиво виши. Логос Божји постао је човек и живео међу људима, не само да би их учио нечему „новом“, него и да покаже да је Он уистину живот („Ја сам живот“ (Јн. 11, 25); „Ја сам хлеб живота“ (Јн. 6, 35)), и пре свега да дарује људима „нови“ живот. Стога, све што је чинио, све што је говорио и учио, служи овоме циљу. Зато је и могао да каже: „Речи које вам говорим дух су и живот су“ (Јн. 6, 63). Апостоли су то осетили и исповедили кроз уста апостола Петра: „Господе, коме ћемо отићи? Ти имаш речи живота вечнога“ (Јн. 6, 68). Живот је дакле био оно што је недостајало човеку и тада (као и данас, као и увек) и за ким је човек имао велику потребу. Кроз грех и зло човек се погрузио у пропадљивост и смрт и приближио се ивици

небића¹. Човек, будући одређен да духовно расте и да стигне до неизрециве тајне божанског Бића, пао је у не-биће. Отуда, право говори о. Флоровски да, по светом Максиму, грех и зло јесу кретање према доле, које удаљује од Бога. Човек не само да не преображава и не одуховљује свет или природу, у коју је постављен као свештеник и пророк, не само да не узноси природу изнад њеног нивоа, него и сам силази, спушта се испод своје мере. Призван у обожење, постаје сличан неразумним животињама. Позван у биће, изабира не-биће².

Безнадежно стање човека било је могуће да се поправи само кроз ново оживотворење, уласком Живота у предео смрти³. Управо ради тога је Логос Божји сипао у свет, „да...сатре онога који има моћ смрти“ (Јевр. 2, 14).

Из роцства греху, смрти и ђаволу, у коме се човек налазио после пада Адама, избавља га и ослобађа само Господ Исус Христос, зато што „нема ни у једноме другом спасења, јер нема другога Имена... којим бисмо се могли спасти“ (Д. А. 4, 11-12). Логос Божји Својим Домостројем уистину је извршио спасење људи, примивши на себе целокупну људску природу. Али како у паду, тако и у спасењу човека, његова слобода воље одиграла је главну улогу. Свети Максим колико у паду, толико и у спасењу разликује у човеку два елемента: вољу (произвол, слободну одлуку) и природу (суштину). Грех воље (кажњиве страсти – διαβεβλημένα πάθη) био је узроком греха природе (некажњиве страсти – ἀδιάβλητα πάθη), који се састоји у грубости, у страдалности и у смртности човсковог тела. У спасењу влада обратни поредак. То јест, исцељење природе постаје узроком исцељења воље. Природа је исцељена једном заувек од стране Христа без конкретног учешћа сваке људске личности, чак и независно од могућности њиховог учествовања⁴, јер ће васкрснути и грешници. Али ослобођење сваког појединца зависи од његовог личног подвига. На такво ослобођење сваки је позван кроз Христа и у Христу⁵. То значи, другим речима, да спасење, које је Господ остварио у Себи за све људе, треба да се усвоји од стране сваког човека, да постане његово (лично) спасење. Могућност за то

¹ „Пад првобитног, о коме сведочи Свето Писмо и отачко Предање Цркве, представља се као први сусрет човека са ништа“ (Κωνστ. Παπαλέτρου, Προκαταρκτικὸν ἀδιάρτημα, ἐν ΟΗΕ, I, Ἀθῆναι 1966, στήλ. 637. Прѣл. S. Verhovskoj, Bog i celovek, Nju Jork, 1956, стр. 260-261).

² Г. Флоровски, Византијске отци V – VIII, Paris 1933, стр. 219.

³ Исто, стр. 220. Свети Григорије Ниски, говорећи о оваплоћењу Бога и Његовом искупителском делу, каже и следеће: „Јер повратак од смрти Онога (тј. Христа кроз васкрсење), постаје почетак повратка смртног рода у бесмртни живот“ (Αδύ. Κοττη, 25 [PG 45, 68A]).

⁴ Г. Флоровски, Византијске отци V – VIII, Paris 1933, стр. 220.

⁵ Исто.

даје Сам Исус Христос. Он је основао Цркву своју, у којој и кроз коју сваки човек има заиста могућност усвајања спасења у Христу. Живот у Цркви и са Црквом јесте управо онај **НОВИ ЖИВОТ**, којег је Господ Исус Христос даровао умирућем човечанству. Црква је јединствено место спасења у свету, она је заједница живота људи са јединим истинитим Богом. Дародавац овог новог живота у Цркви јесте Дух Свети и „Животворни“⁶, који савршава ову службу од оног великог дапа прве Педесетнице, па кроз све векове до краја света. То је исти Дух, који се у почетку стварања света „пошао над водом“ (Пост. 1, 2) и уливао живот у мртву материју. Артерије (или спроводници) Цркве, кроз које Животворни Дух излива нови живот у људе, јесу свете Тајне Цркве и свете врлине. Бог предаје себе људима кроз свете тајне, кроз које чланови Цркве примају божанску благодат, неопходну за нови живот; док кроз врлине човек предаје себе Богу, свесно и драговољно постајући кроз подвиге пријемчив за божанске дарове. Тајне Цркве су спроводници (канал) божанске благодати, без које је назамислив хришћански живот. Од момента крштења па до саме смрти, живот хришћанина је буквално, потопљен у океан божанске благодати, која се излива на њега кроз свете Тајне.

Ова сарадња благодати Духа Светога и слободне воље човскове за усвајање и извршење спасења њега, као члана тела Христовог, то јест Цркве, представљаће предмет нашег проучавања у овој глави нашег рада.

А. БЛАГОДАТ СВЕТОГА ДУХА У ТАЈНАМА И ВРЛИНАМА

Када год говоримо о благодати Светога Духа, о благодатним даровима Његовим, који се дају вршима, увек мислимо на посебни начин деловања Светога Духа у Цркви Бога Живога. Овај начин делања је сотириолошки, зато што Свети Дух увек води Цркву и људе у њој „у сваку истину“, увек је Животворац и Животодавац. У Цркви Дух Свети увек дела у име Христа, сведочећи о Њему (Види: Јн. 15, 26). По обећању самог Логоса „Он (тј. Утешитељ, Дух Свети) ће вас научити свему и подсетиће вас на све што вам рекох“ (Јн. 14, 26), јер ништа неће говорити „од себе“ (Јн. 16, 13)⁷. Међутим, на такав начин, нити се исцрпљује, нити се ограничава деловање Светога Духа у свету. Он дела свакако и ван Цркве, али потпуно на други начин, на начин не-сотириолошки, на начин онтолошки. Овај

⁶ Види: На хвалитне стихире, Самогласна 2, на Педесетницу, Пентикостар.

⁷ Види: Σ. Παλαδοπούλου, Πατέρες, Αἰθέσις τῆς Ἐκκλησίας, Ἄγιον Πνεῦμα, Ἀθῆναι 1970, стр. 28 – 36.

„ис-сотириолошки“ начин делања Светога Духа ван Цркве, не показује другу врсту божанске енергије, него просто то, да би она постигла свој циљ, у домену онтологије (на пр. стварање, или одржавање света) не потребује слободан одговор или сарадњу створених бића.

Свети Максим јасно распознаје различите начине присуства и делања Светога Духа у свету. По њему, изричито „Дух Свети је присутан у свим бићима, посебно у онима који су обдарени раумом... И стварно налазимо многе људе међу крајњим варварима и номадима да показују добронамерност, одбацујући зверске законе који у њима одувек владају. Тако дакле у свим (људима) просто постоји Дух Свети“⁸. Просто присуство Светога Духа „у свима“, као што каже свети Отац, рекли бисмо да се пројављује у природним даровима или у способностима (талентима) (као разумност, савест, воља, или дар књижевности, философије, мајсторлука), које су мање или више својствене сваком човеку, јер представљају природна својства, која су од самог стварања усађена у њега Духом Светим. Међутим, ови дарови Светога Духа у основи се разликују од оних дарова које Дух Свети раздељује само верним чедима Цркве кроз свете Тајне. Дарови који се у Цркви дарују и раздељују су многобројни и разноврсни, као: „љубав, радост, мир, дуготрпљење, благод, доброта, вера, кротост, уздржање“ (Гал. 5, 22) и тд. и нису својствени свим људима, него само онима, који личним подвигом у телу Христовом сарађују са Светим Духом.

Дарови прве категорије (тј. природна својства и способности) немају сотириолошки карактер за човека, ако се иста, уласком човека у Цркву, не помажу и не освете даровима друге категорије; и тада могу просто да помогну у делу спасења нашега, и опет само као другостепена⁹. Свети Максим, поред уверења да „у свима просто јесте Дух Свети“, веома јасно прави разлику између деловања Светога Духа у хришћанима и у не-хришћанима, или у Цркви и изван Цркве, то јест између сотириолошког и ис-сотириолошког деловања Његовог, говорећи: „Налази се дакле у свима просто (тј. Дух Свети), уколико све садржи (у себи), о свима промишља и (у

⁸ Таласију 15 (PG 90, 297 B). А. Риоу подјављује улогу Цркве по светом Максиму, пише да је „Црква онај обједињујући фактор, који повезује Бога и свет, по не више на спољашњи начин кроз намештање свесиле и неопходне узрочности, него на унутрашњи начин, у срцу света и човека. Јер док је у палом свету Бог присутан по начину физичке узрочности, Црква је једном и заувек телесно присуство Његово, иконично присуство Бога у свету“ (Le monde et l'Eglise, selon Maxime le Confesseur, Paris 1973, стр. 140 – 141).

⁹ Пример за то је природна мудрост гонитеља Савла. Да она није окупана у Тајни крштења и да није сједињена са умом Христовим (I Кор. 2, 16), никада не би преобратила Савла у ап. Павла. Она би била и остала слична природној мудрости Ничеа, или других атеиста и нецрквених мислилаца, показујући се душепагубном и за њих саме и за дуге људе.

свима) покреће природна семсна (добра); а на одржан начин (је присутан) у онима који су под законом, јер изобличава преступање заповести, и обасјава рапије дата обећања о доласку Христовом; док у свима који су по Христу (тј. верницима), (Он пребива) поред реченога, још и као Усиновитељ; а као произвођач мудрости (Он ис пребива просто) ни у једнима до сада набројаним, већ само у онима који имају духовно расуђивање, и богоугодним животом учинили су себе достојним за обожавајуће уселјење Његово“¹⁰. Из читавог учења пресподобног Оца изводи се истина да човек само у Цркви, као живи члан тела Христовог, може да води „богоугодни живот“, на који мисли Павле, кда пише: „А живим – не више ја, него живи у мени Христос“ (Гал. 2, 20).

Без оваквог разликовања онтолошких и у Цркви раздаваних дарова Светога Духа, с једне стране остаје нејасан онај НОВИ однос Светога Духа према свету, који је почео на дан Педесетнице и наставља се у Цркви до данас и трајаће до последњег дана, а с друге стране – ис будући у стању да порекнемо присуство Светога Духа у свету и пре Педесетнице кроз Његове дарове – по нужности морали бисмо признати сотириолошко деловање Светога Духа и ван Цркве, и следствено могућност спасења и без Христа, оваплоћеног Бога, ствар која би била крајње антицрквена и антиправославна. Између осталог, кроз предавање више наведене разлике, постаје јасно зашто и поред присуства Светога Духа у свету и пре Педесетнице, и поред тога што људи нису били лишени природних дарова Светога Духа, ипак су се они налазили у тами и сенци смрти (Види: Мт. 4, 16), као немоћно робље њено, будући најпре робови греха и ђавола¹¹.

¹⁰ Таласију 15 (PG 90, 297 D – 300 A). Уп. Кеф. διάφορα ΑΔ 73 (PG 90, 1209 A). Види: V. lossky, *СН мистичкѣ θεολογία τῆς ἀνατολικῆς Εκκλησίας*, Θεσσαλονίκη 1964, стр. 209. и даље. „Дело Светога Духа друкчије се врши пре оваплоћења Сина, друкчије за време и у оваплоћењу, а друкчије опет после Педесетнице“ (Μητρ. Μιλητουπόλεως Στυλίου, Τὸ ἅγιον Πνεῦμα ὡς ἱμηνεὺς τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ζωοδότης τῆς Εκκλησίας, ἐν ᾧ Κληρονομιάς, τόμ. 4, [1972], τεύχ. ΒΔ, стр. 405 – 406 и 413).

¹¹ Ово разликовање деловања Светога Духа потврђује и В. Лоски, пишући следеће: „Од пада (Адамовог) па све до Педесетнице божанска енергија, петварна и обожавајућа благодат, остаје страна за човекову природу и неће деловати у њој, сем извана, стварајући отиске у души“ (Μυστικὴ θεολογία..., стр. 153. Упор. А. Риоу, нав. дело, стр. 141). Међутим, без овог разликовања проблем односа Светога Духа и света остаје нерешен. Ево једног примера који то показује на очигледан начин: Позивајући се на улогу Светога Духа у обожењу човекове природе, по светом Григорију Ниском, Ν. Μουτσούλας пише: „По њему (тј. св. Григорију) Утешитељ, треће Лице Свете Тројице, не делује само у Цркви, и посебно после његовог силаaska на Ученике. Будући вечно у Оцу и Сину изграђује у нама обожење“ (Нав. дело, стр. 139). Из овога може да се изведе закључак да Свети Дух изграђује наше обожење и ван Цркве Христове, чак и пре Педесетнице. То међутим, за Православну Цркву је неприхватљиво. Уосталом и сам писац у наставку говори о обожењу као плоду оваплоћења Логоса, говорећи: „Рођење (Исуса Христа) је дакле било почетак обожења човека“ (стр. 147). Ово смо навели да би била још јаснија потреба разликовања (о којој је реч) дарова Светога Духа.

веку духовно рођење, истовремено уништава у њему силу греха и ослобађа га од осуде на смрт. Чињеница пак, да људи умиру и после крштења, често и пре него што учине личне грехе (као крштена одојчад), није без смисла. Јер, по светом Максиму, као што је у безгрешном рођењу Христовом остала пропадљивост (страдалност) тела Његовог, ради спасоносних страдања, тако и у људима после крштења (које је духовна бања препорода), остаје пропадљивост природе, међутим, не више као осуда грешне природе (будући да крштење омива сваки грех, како прародитељски, тако и сваки лични грех учиниш до крштења)²¹, него као средство осуде и уништења греха. Зато што смрт, на неки начин, одашљива крштенога тајанствено у божански и бесконачни живот²².

Човек у крштењу, као у новом рођењу, потенцијално добија снагу за чисти морални живот и обожење, што и представља нови живот у Христу. Али остварење ових циљева, плодносност хришћанских сила, која се дарује кроз крштење, у великом проценту зависи од напора слободне воље човекове, од његове сарадње са Светим Духом. Због тога, човек има потребу посебне помоћи благодати, особито за исцелене и оснажење воље, коју (благодат) и добија кроз остале свете тајне после крштења, а посебно кроз Миропо-

636 A, 632 BC], 3 [273 BD], 15 [297 CD]. Εἰς τὸ Πάτερ ἡμεῶν PG 90, 877 A]. Односно ове теме и свети Григорије Ниски пише следеће: „Јер пошто сте од нас толико много слушали, да смртно треба да пређе у живот, што долази после првог рођења које од смртног производи живот, пропађено је друго рођење (тј. крштење), које нити долази од трулежног, нити се трулежношћу завршава; него у бесмртан живот преводи оно што је рођено. Јер као што од смртног рођења, по нужности бива смртно оно што је рођено, тако исто од рођења (=крштења) које није примило тленост, оно што је рођено, постаје изнад (=боље) смртне трулежности“ (Λόγ. Κατηχ. 33 [PG 45, 84 A]. Упор. и: св. Григорије Богослов, Λόγ. 39, 17 [PG 36, 353 C]. Λόγ. 40, 7. 9. 10. [PG 36, 365 D. 369 B. 372 A]).

²¹ Види: Свети Григорије Ниски, О Мојсијевом животу (PG 44, 361 D – 364 A).

²² Сви који су од Христа по својој вољи наново рођени Духом у бањи препорода (тј. крштењем), и благодаћу (Божјом) одбацили раније рођење од Адама по сладострашћу, и сачували неупрљаним и чистим закон јеванђелских заповести, како благодаћу безгрешности од крштења, тако и силом духовног тајног усиновљења, справом имају да се користи употреба смрти на осуду греха, пошто су нашли време за осуду телесног греха... Јер крштени, који је сачувао крштење ојачано заповестима, не потпада више смрти због греха, као дуг за грех, него на осуду греха прима употребу смрти, која га тајанствено одашљива божанском и бесконачном животу... Ако је, дакле, грех имао смрт као оружје, ради разорења природе оних који су га чинили следећу Адаму, утолико више у онима који чине правду вером у Христа, природа ће имати смрт као оружје за уништење греха“ (Таласију 61 [PG 90, 636 C – 637 A]). Смрт за хришћанина, по светом Максиму, већ је изгубила своје првобитно значење. Јер, по њему, „крај овог садашњег живота, справом мислим, смрћу и не пазивамо, него од смрти ослобођење, и од трулежности одвајање, и од ропства ослобођење, и престанак узнемирености, и ратова уништење, и смућености пролазак, и таме узмицање, и болова престанак, и безначајне буке утишавање, и узбуђења умирење, и срамоте покривање, и страсти избегавање, и греха исчезнуће, и свега, да укратко кажем, зла ограничење“ (Περὶ διαφόρων ἁλότηων [PG 91, 1157 CD]).

мазање. Јер, као што је Господ за време крштења у Јордану и пре кушања у пустињи примио дарове Духа (силаском Светога Духа у виду Голуба), тако и сваки човек у своме крштењу прима од Христа, као Подвигоположника, седам дарова Светога Духа (Види: Ис. 11, 2; 1 Кор. 12, 4)²³, који у њему изграђују следећа три степена напретка у хришћанском животу:

- а) Очишћење (од страсти),
- б) просвећење (знањем),
- в) савршенство (надумним спознајним јединством).

Сваки од ова три ступња задобија се одговарајућим даровима Светога Духа. Тако, „дакле, чистоту оних који су достојни чистоте врлина, Дух Свети изграђује страхом, побожношћу и знањем. Просвећење за познавање логоса (узрока и смисла) по којима постоје (створена) бића, (Дух Свети) дарује онима који су достојни светлости силом, савестом и разумом; док савршенство дарује онима који су достојни обожења блиставом, простом и потпуном мудрошћу“²⁴. Али, ови „седам духова“ по Исаији, или „благодатни дарови“ по апостолу Павлу (1 Кор. 12, 4), или енергије „једног и истог Светога Духа“²⁵, као што пише свети Максим, предпостављају у човеку извесне одговарајуће врлине, у стицању којих и лежи наше лично спасење. Јер „дух страха Божијега јесте одрицање у пракси од злих дела. Дух силе је увек спремна чежња и покрет за делање и извршење заповести. Дух савета је способност расуђивања, по којој свесно вршимо божанске заповести и одвајамо оно што је горе од оног што је боље. Дух науке јесте непоколебљиво знање начина делања онога што се слаже са врлинама, по којем никада не грешимо у правилној употреби речи. Дух знања јесте кратко изложење значења заповести, које препоручују начине вршења врлина. Дух разума јесте наша сагласност са начинима и значајем заповести, или, буквално речено, промена по којој бива усклађивање (наших) природних способности са начинима и значењима заповести. Дух мудрости јесте узношење и сједињење (ума) с обзиром на узрок најдуховнијих значења, по којима на начин непознат упућујемо се у поимање, колико је то могуће људима, простих, у Богу налазећих се, узрока (логоса) бића, и из срца свога, као из исхог извора који кључа, на различите начине прикосимо другим људима истине које се налазе у свим бићима“²⁶. На основу тога било би могуће казати да у самом предавању дарова Светога Духа људској природи у крштењу, већ се потенцијално

²³ „Почива на њему Дух Божји, дух мудости и разума, дух савета и силе, дух знања и побожности; а више од свега Дух страха Божијега“ (Ис. 11, 2. Види: Таласију 54 [PG 90, 521 B – 524 A]).

²⁴ Таласију 63 (PG 90, 673 C). Упор. Кеф. διάφορα ΔΔ (PG 90, 1340 A).

²⁵ Исто 29 (PG 90, 365 A). Упор. Кеф. διάφορα ΑΔ (PG 90, 1220 B).

²⁶ Таласију 54 (PG 90, 521 B – 524 A). Упор. Исто 63 (PG 90, 672 B – 673 C).

палази савршенство, које постаје и стварност, ако човек уложи труд и подвиг своје воље да задобије одговарајуће благодатним даровима врлине²⁷.

Следећи и највиши ступањ благодатног спасења кроз свете Тајне, тј. личне изградње, која прати предавање благодатних дарова Светога Духа, јесте нетљеност (испропадљивост) природе и обожење. Њу човек, примајући божанску благодат, задобија кроз непосредно сједињење са Самим живим и животворним Исусом Христом, у светој тајни Евхаристије. Причешћујући се пречистог и нетљеног (нетљено је постало и обожено се у васкрсењу) Тела Христовог, човек учествује у нетљености, сједињује се најтепше са Самим Богом и обожује се²⁸. Свети Максим разрађујући детаљно значај сваког момента божанске Литургије, бележи да јасно „свстим причешћем пречистих и животворних Тајни показује се заједништво и истоветност с Богом кроз учешће наше очекивање подобности (Њему). Преко причешћа човек се удостојава да постане Бог од човека“²⁹.

На тај начин, божанска благодат, предавана човеку у Цркви кроз свете Тајне³⁰, делује у њему на три начина: Удаљује од њега све што је неприродно, тј. грех (у крштењу), оснажује и васпоставља природу у њеној првобитној лепоти (кроз благодатне дарове Свето-

²⁷ Константин Паламату, говорећи односно спасења човека прави разлику између спасења природе и спасења личности. Целокупна људска природа је спасена у оваплоћењу Бога Логоса, док лично спасење сваког човека (=личности) остварује се у освећењу благодаћу Светога Духа у Цркви. Прва стварност „обожена природа“ сама по себи јесте некорисна, ако из ње извирућа могућност „обожена личност“ остане неостварена (Види: Κωνστ. Παλαμάτου, "Η οὐσία τῆς θεολογίας", Αθήναι 1970, стр. 21–22).

²⁸ По светом Максиму, Христос „предaje божански живот, чишћење Себе подесним за храпу... предајући онима који (Га) једу божанска својства за обожење“ (Тумачење Оче наше [PG 90, 877C]). О обожењу биће посебно говора у III глави овога рада.

²⁹ Μυσταγωγία ΚΑΔ (PG 91, 704 D – 705 A). Упор. Исто ΚΑε (PG 91, 697A). Βίς τὸ Πάτερ ἡμῶν (PG 90, 897 A). Свети Григорије Богослов, Логос 4,52 (PG 35, 576 C). Највећи значај божанског причешћа за спасење наглашава посебно свети Григорије Ниски, пишући између осталог и следеће: „Само примајући благодат оног богопримљеног тела (Христовог), јер на други начин није могуће да у бесмртност стигне наше тело, сем да постане заједничар са бесмртним у сједињењу са нетљеним“ (Кат. слово 37 [PG 45, 93 AC]).

³⁰ Овде треба подвући да свети Максим не говори појединачно о свим (о „седам“) тајнама Цркве, што се тиче питања спасења истиче посебно значај крштења и божанске Евхаристије, зато што се у ове две тајне сажима целокупни Христов домострој. Овакан став светог Максима одговара сличном схватању светог Јована Златоустог. Он говорећи о прободеном од војника ребру Христовом на крсту, каже следеће: „Ису просто као случајно истекле ове две струје (тј. крв и вода), него будући да је од обадве Црква састављена, и исцељење учесници тајне добијају, хранећи се телом и крвљу“ (Ом. на Јн. 85, 3 [PG 59, 463 B]). На основу тога што се свети Максим бавио посебно само двама тајнама (крштење и Евхаристија), био би погрешан закључак како он није знао или није признавао и остале тајне Цркве.

га Духа у светом миропомазању) и на крају крупније човека обожењем (кроз тајинско сједињење у тајни Евхаристије). Тако, дакле, божанска благодат даје природи оно, зашта је природа сама по себи недовољна и неспособна да оствари, „будући да је од почетка лукави (тј. ђаво) грехом у природи видљивих бића приковао ове (у стварању дароване боготражитељске) силе, и није било ни једнога разумног или да тражи Бога (Пс. 14, 2; 53, 3), јер код свих људи умне и разумне силе биле су ограничене спољашношћу чулних ствари, и лису имали никаквог појма о надчулним стварностима“³¹. Немоћи људске природе (због које она није у стању да се отргне од робовања греху и тлености) долази у помоћ божанска благодат, „која увек немоћи исцељује и недостатке допуњује“³², отрже човека од првог Адама и греховног рођења и сједињује га са Новим Адамом (=Христом), препорађајући га духовно и дарујући му божанско усвојење³³. Затим, ова благодат дарује човеку снагу за задобијање духовних врлина³⁴, које по својој узвишености превазилазе моћи

Свети Отац упут помиње, или макар оставља могућност да се подразумевају и неке друге тајне, иако им не поклања посебно богословско интересовање своје. Тако, примера ради, иако не помиње по имену свето миропомазање, говори о предавању благодатних дарова Светога Духа крштеним хришћанима, које (предавање) бива првенствено кроз свето миропомазање (Види: Др Лазар Мирковић, Православна Литургија III, издање друго, Београд 1967, стр. 51). (Упор. Таласију 54 [PG 90, 521 B – 524 A]). Исто тако иако не пише посебно о тајни свенитељства, позива се на дело епископа, пре свега као пастира, пишући у вези тога: 1) О делима истинског свенитељства (Πρὸς τῶν ἐκκλησιαστικῶν, ἐπιστολὴ ΑΑΔ [PG 91, 625 AB]), 2) о архијерејству и делу епископа (Πρὸς Κυρίκιον ἐπίσκοπον, ἐπιστολὴ ΚΗΔ [PG 91, 621 AB]), 3) о дужностима епископа као духовног пастира (Πρὸς Κυρίκιον, ἐπιστολὴ ΚΘ [PG 91, 621 CD]), 4) о епископу, као икони Бога на земљи (Πρὸς τῶν ἐκκλησιαστικῶν, ἐπιστολὴ ΑΔ [PG 91, 624 B]), 5) о делу епископа око спасења стада (Исто, PG 91, 624 BD), 6) о епископу као пастиру (Περὶ διαφόρων ἀποριῶν [PG 91, 1064 AB]). Још више говори свети Отац о покајању и исповести иако конкретно не употребљава термин „тајна“, него у навођењу има у виду изузетан њихов (покајања и исповести) значај за духовни живот верник. Тако, примера ради, пише: „Они који верују ако се и упрљају грешцима, опет се просветљују (очишћују) кајући се“ (Таласију 54, схол. 32 [PG 90, 536A]); и на другом месту: „Свака исповест смирава душу, учини је, с једне стране, да се оправдала благодаћу Божијом, и с друге – предочавајући јој да је крива за зла из немарности њеног мишљења“ (Кеф. διόδορος ΓΔ 62 [PG 90, 1288 D]), и опет: „...Попшта Богу није тако мило и драго, као када се човек у истинском покајању враћа Њему“ (Πρὸς ἡγουμένον, ἐπιστολὴ ΙΑΔ [PG 91, 453 B]). Упор. Πρὸς Ἀββῶν Πολυκάρβιον, ἐπιστολὴ ΑΠΔ [PG 91, 632 D], Περὶ διαφόρων ἀποριῶν [PG 91, 1208 C]). Свети Максим, дакле, истиче само крштење и Евхаристију, јер те две тајне заузимају централно место у његовом богословљу о спасењу човека. Што се тиче броја „седам“ свстих тајни, овде само просто белажимо, да се тај број одредио тек у XIII веку (Види о томе: Π. Τρεμπέλας, Μυστήριον, ἐν ΟΗΕ, ΘΔ, ΑΔ 1966, стр. 238).

³¹ Таласију 59 (PG 90, 604 C).

³² Молитва на хиротонији свенителика.

³³ Види: фус-поту 20-гу овог рада.

³⁴ То мисли свети Максим говорећи, да је „узрок (свих) врлина Бог“ (Таласију 64, схол. 24 [PG 90, 732 A]).

његове природе, а истовремено и такозване природне врлине³⁵. „то јест врсте природне врлине или покрета“³⁶. На крају, ова благодат Светога Духа дарује човеку обожење, за задобијање којег наша природа не поседује ниједну природну силу. „Јер ништа урођено по природи не ствара обожење, пошто ни Самога Бога не појима. Јер је то својство само божанске благодати, да бићима дарује обожење по аналогији, и да просвети природу надприродном светлошћу, и да је узвиси изнад њених граница у крајњој слави“³⁷.

Али ако нетварна енергија благодати Светога Духа у спасењу човека јесте надприродна (јер превазилази човекове природне силе), то никако не значи да је она и неприродна. Напротив, делујући у човеку, благодат остварује само оно зашта је човек предназначен још пре његовог стварања; дакле (благодат) сарађује да би човек достигао и остварио свој циљ, којег је Творац поставио пред њега. Тако, благодат не укида, нити уништава природне силе човекове, него само помаже обнову и даљи развој њихов³⁸. Благодат ова која изграђује спасење у човеку, не само да не укида него и предпоставља природне човекове силе и посебно њихову пријемчивост. Тако, примера ради, божанска благодат Светога Духа нити мудрост, нити знање, нити веру, нити дарове исцељења не производи (у човеку) без „чежње и пријемчиве силе за сваку од њих“. За мудрост потребна је пријемчивост човековог ума; за знање, разума; за веру, обавештење о будућим (стварима); за дарове исцељења потребно је по природи човекољубље и тд.³⁹. Шта више, у недостатку ове пријемчивости у човеку, божанска благодат остаје недејствена, јер никада не делује принудно или магијски: „Јер Дух не рађа мудрост у онима који неће, него онога који жели пресиздава за обожење“⁴⁰.

На крају, потпуна подударност и сарадња природних сила човека са божанском благодаћу Светога Духа у усвојењу спасења,

³⁵ О врлинама уопште биће говора касније у овом раду.

³⁶ Таласију 56 (PG 90, 581 D).

³⁷ Таласију 22 (PG 90, 321 A). Упор. *Περὶ θεολογίας καὶ οἰκονομίας* ΔΔ 67 (PG 90, 1108 B). *Περὶ διαφορῶν ὁμορίων* (PG 91, 1237 B).

³⁸ „Благодат Духа никако не укида силу природе, него шта више будући укинута (сила природе) употребом на неприродне начине, поново бива васпостављена употребом природних начина и уведена у разумевање божанских ствари“ (Таласију 59 [PG 90, 608 A]). Исто учи и свети Василије Велики, пишући у вези тога: „... Светлост не ствара слепоћу, него од природе постојећу моћ гледања васпоставља; нити Дух изазива помрачење душа, него их подиже за саопрецање духовних ствариности чистећи ум од прљавштине греха“ (Тумачење на пророка Исаију 6. [PG 20, 125 BC]). Упор. и: „Благодат не мења природу човекову, него је васпоставља у њеној оригиналности, остварујући је у личности“ (Κωνστ. Παπακλέτου, *Ἡ οὐσία τῆς θεολογίας*, ΣΑΦῆΝΑΙ 1970, стр. 27).

³⁹ Види: Таласију 59 (PG 90, 605 B). Упор. *Κεφ. διάφορα* ΔΔ 13 (PG 90, 1308 D).

⁴⁰ Таласију 6 (PG 90, 290D). Упор. Исто, схол. 3 (PG 90, 281CD).

употпуности зависи од слободне воље човекове. Зато што човек може слободно да употребљава своје природне силе било „природно“ (*κατὰ φύσιν*) било „неприродно“ (*παρὰ φύσιν*). По о слободној вољи човека у вези са делом личног спасења, говорићемо у наставку.

(Наставак следи)
Епископ Артемије

лична библиотека
Арх. Наум

БЕСЕДА О МОЛИТВИ ГОСПОДЊОЈ¹

Архимандрит Георгије Капсалис

Наша света православна вера није једна од идеологија или философија, или чак религија овога света.

Бог православних није Бог философа, односно нека идеја или неки узвишени безлични принципи, или чак нека религиозна вредност до које стижемо почињући од нижих вредности.

Ми православни верујемо у личнога Бога: Оца, Сина и Светог Духа. Овај Тројични Бог открива Себе нама кроз Своје друго лице, Господа нашег Исуса Христа.

Исус Христос се оваплоћава, проповеда Еванђеље, чудотвори, бива распет на Крсту, васкрсава из мртвих, возноси се на небеса и шаље Утешитеља, да би нас сјединио са Богом Оцем и васпоставио поремећени однос с Њим. Да нас приведе у лични сусрет, заједницу и јединство с Богом.

Пошто је Бог личан, ми не можемо да Га познамо изван односа љубави с Њим који се израђује молитвом. Да је Бог идеја могли бисмо да Га упознамо преко логичких доказа. Моли се и воли Бога да би Га упознао, можемо да кажемо свакоме ко тражи Бога.

Молитвом недоступни Бог постаје нам доступан. Непознати Бог постаје нам познат. Страни Бог постаје присан и пријатељ.

На Овај пут нам је указао Богочовек Господ наш. Господ Исус Христос често се молио „остављајући нам пример да идемо Његовим стопама²“.

Још нас је учио како треба да се молимо са смирењем, без злопамћења, трпељиво. Оставио нам је образац, пример молитве, који је познат свим хришћанима – „Молитву Господњу“, „Оче наш“.

¹ Ову беседу је одржао игуман манастира Григоријата, архимандрит Георгије у Другу недељу Великог Поста 1990. год. у храму Св. Димитрија Солунског.

² Уп. 1 Пет. 2, 21.

Вредност ове молитве непроцењива је по човечанским мерилима.

Прво зато што је богомдана.

Друго, зато што су се њоме молили и освестили Пресвета Богородица, свети Апостоли, свети мученици, преподобни оци и благочестиви хришћани свих времена.

Треће, зато што она у себи обухвата цело Јеванђеље и све догмате наше вере.

По светом Максиму: „Ова молитва садржи молбу за све што нам је Логос Божји даровао оваплотивши се у Свом Бескрајном понижењу, и учи нас да тражимо она блага која само Бог и Отац, природним посредовањем Сина, истински даје Светим Духом.“ Ових пак дарова је седам: богословље, усниовљење по благодати, равночасност са анђелима, учење у вечној животи, васпостављање природе која се у бестрашћу враћа самој себи, укидање закона греха и уништење тираније нечастивог који је обманом владао над нама³.

„Оче наш“ је превасходно молитва Цркве. На службама у току дана чита се шеснаест пута, а у току Велике Четрдесетнице двадесет два пута.

Она је такође, на неки начин, и сажетак божанске Литургије.

Због тога сам сматрао за корисно да вас у својој вечерашњој беседи позовем да се удубимо и препустимо њеним божанским и спасоносним мислима руководећи нашим Светим Оцима, да бисмо се њоме молили са још већим усрђем и разумевањем.

ОЧЕ НАШ КОЈИ СИ НА НЕБЕСИМА

Молитва Господња почиње овим призивом. Господ нас учи да Бога називамо Оцем.

Оцем, зато што је Он наш Творац и Саздаатељ. Он нам је дао битије и живот.

Оцем, зато што је Он за нас хришћане подаритељ и благодатија (εὐδοκία) усниовљења које нам је даровао преско Исуса Христа. Пре Христа, због нашег одступништва од небеског Оца, ми смо не само одвојени од Њега него смо постали и Његови непријатељи. По природи (κατὰ), Син Бога Оца, Својим оваплоћењем и крвном смрћу помирио нас је с Богом Оцем и учинио нас Његовом децом по благодати (κατὰ χάριν). Ову благодат усниовљења примили смо светим Крштењем. Тако смо постали и браћа Христу који је првородни међу многим браћом.

Дакле, Отац је, зато што нам даје живот. И не само живот, него Свој живот у Христу.

³ Тумачење молитве „Оче наш“, Доброгосубље, изд. Περίβολη τῆς Παναγίας, том 2, стр. 253.

Како примећује св. Јован Златоуст: „Опај који је Бога назвао Оцем истовремено тиме исповеда и отпуштање грехова и разрешење од казне и праведност, и освећење, и избављење, и усниовљење, и наслеђе и братство с Јединородним и изливање Светог Духа⁴.“

Називајући свесветог Бога и свемогућег Творца свега „Оцем“, исповедамо све оно што је Он учинио за нас. Своју недостојну децу, и то кроз Господа нашег Исуса Христа у Светом Духу. Зато када кажемо „Оче“ бивамо узвођени ка Тројици Богу.

Свети Максим Исповедник пише: „Господ с правом оне који се моле одмах уводи у богословље. Такође их уводи у тајну начина постојања Узрока који је створио све што постоји, (тајну) Њега Самог који је по природи узрочник бића. Зато (почетне) речи молитве садрже објаву Оца, имена Очевог и Царства Очевог, како бисмо одмах на почетку научили да поштујемо и клањамо се Тројици у Јединици, јер је име Бога и Оца у свом суштинском постојању Јединородни Син (Његов), а Царство Бога и Оца у свом суштинском постојању „Свети Дух“⁵.“

Његова бесконачна љубав и човекољубље дозвољава нам и подстиче нас да Га називамо својим Оцем.

Ова тајна очарава ум благочестивог човека.

„Ко ће ми дати крила голубица, како каже псалм“, пише св. Григорије Ниски, „да се узнесем изнад свега чулног, променљивог и непостојаног, к Непроменљивом и Постојаном, не бих ли се одлучио и чврста срца с Њим зближио, прво својом слободном вољом, а затим Га призивао најирисније говорећи: „Оче“. Какву дупу треба да има онај који ће тако говорити Богу? Колико смелости и какву савест⁶?“

Велики је то и непроцењив дар. Када год пожелимо можемо да се обратимо Богу и назовемо Га својим Оцем.

Ако се још хришћанин удостоји да чулно прими благодат Духа Светога, тада и срцем осећа очинство Божје и своје синовство. Осећа синовску и искру љубав према Богу Оцу. Осећа се као син оцелубац брижнога Оца.

Сам Свети Дух виче у нашем срцу: „Ава, Оче⁷“, односно Оче мој мили, остварујући ову нежну љубав према Богу. „А пошто сте синови, посла Бог Духа Сина Својега у срца ваша, који виче: Ава, Оче⁸!“

По образу небескога Оца и ми људи можемо да постајемо истински очеви, духовни и телесни. Свети Григорије Палама нас учи

⁴ Св. Јован Златоуст, *Беседа на Јеванђеље од Матеја*, бр. 19, Е.П.Е, том 9, стр. 668.

⁵ Idem стр. 256

⁶ „О молитви“, беседа друга, т. 8, стр. 43, Е.П.Е.

⁷ Рим. 8, 15

⁸ Гал. 4, 6

да Бога не називамо Оцем као што то чинимо са својим очевима по природи, већ да своје природне очеве називамо очевима по образу Бога Оца „од кога“, по речима великог Павла⁹, „сваки род на небесима и на земљи има своје име.“¹⁰

Ако овоземаљски очеви носе у себи благодат и благослов небеског Оца, тада су и они истински очеви. Без ове благодати они нису истински и стварни очеви и не могу да понуде оно што је неопходно својој деци. Када се људи удаљују од небеског Оца, не могу да постану истински и прави очеви.

Колико људи данас страда зато што нису упознали истинског и брижног Оца?

Један иноверни хришћанин, који је приступио Православљу, рекао је да је постао православан само зато што је у Православљу нашао духовне оце, благодатни дар који је изгубило западно хришћанство.

Сећам се случаја румунског писца Виргила Георгија који је, како сам наводи, у лицу свог сиромашног али светог свештеника и (духовног) оца видео лице Божје. Ово виђење му није дозволило да се током целог свог бурног живота удаљи од Бога.

Називајући Бога Оцем, признајемо и Његову очинску бригу за нас. Нисмо сирочад и не живимо зато што то жели неки случај или слепа судбина. Ми смо створења Његове љубави и стално се налазимо под Његовим будним оком и очинском пажњом. Чак се и иза свих животних искушења назире Његова љубав која васпитава и лечи.

На Божију очинску љубав подсећа нас и Козма Етолки: „Као прво, имамо потребу да љубимо свога Бога зато што нам је подарио толико велику и пространу земљу да на њој привремено боравимо. Толико хиљада милиона трава, биљака, потока, река, извора, мора, риба: ваздух, дан и ноћ, светлост, пебо, звезде, сунце, месец. За кога је све ово начинио? За нас. Шта нам је дуговао? Ништа. Све је то (Његов) дар. Створио нас је људима, а не животињама; учинио нас је благочестивим и православним хришћанима, а не безбожним јеретичима. И поред тога што грешимо хиљаду пута сваког часа, сажалева нас као отац и не предаје нас смрти да би нас бацио у пакао, него стрпљиво чека наше покајање широм отворених руку очкујући да се покајемо, престанемо чинити зло, да чинимо добро, да се исповедамо и исправимо, да би нас загрлио, целивао и наставио у рај, како би се увек радовали. Зар сада, таквог најслађег Бога и таквог најслађег Господара и Владике не треба и ми да волимо и да, ако буде потребно, и крв своју пролијемо хиљаду пута ради љубави Његове, како ју је Он пролио из љубави према нама“¹¹.

Дакле, осећај сигурности, који изгони сваку несигурност и стрепњу, извире из призивања Бога с вером као нашег Оца.

Велика је част називати Бога својим Оцем, али је и велика одговорност која се поставља пред нама, јер треба да живимо животом достојним нашег небеског Оца. Присетимо се речи нашег Господа: „Будите дакле милостиви, као што је милостив Отац ваш на небесима“¹². „Будите дакле савршени, као што је савршен Отац ваш на небесима“¹³.

Слично пише свети Никодим Светогорац: „Због тога пам Господ поручује на који начин да се молимо нашем Оцу по благодати (κατὰ χάριν), како би нас увек чувала благодат усиповљеница, све до краја; дакле да будемо деца Божја не само по поновном рођењу и крштењу већ и по труду и делању. Наиме, онај који не чини духовна дела достојна поновног рођења у духу него сатанска, није достојан да назове Бога Оцем, него управо противног Њему – ђавола, по речима нашег Господа: „Вама је отац ђаво и жеље оца својега хоћете да чините“¹⁴. Наиме, ви сте рођени по злу од оца нашег ђавола, и нечастиве жеље оца нашега волите да чините. А нама заповеда да (Бога) пазијемо својим Оцем, најпре зато да би нас научио да смо се родили у истину као деца Божја својим поновним рођењем у божанском Крштењу, а затим да бисмо сачували знаке, то јест врлине Оца нашег, постиђени на исти начин сродства које имамо са Њим“¹⁵.

НАШ

Карактеристично је да нас Господ учи да Бога не зовемо само „Оче“, него „Оче наш“. Оче наш, а не Оче мој. Тако нас одвраћа од једне егоистичке везе са Богом. Постоји Бог и *ми*, а не Бог и *ја*. Тако се наше срце отвара за све људе који су због нашег заједничког порекла од Бога Оца, по природи наша браћа. И за све православне хришћане који су, због наше заједничке вере и заједничког рођења из исте колевке Цркве, из исте купељи, по благодати и по духу наша браћа.

Како можеш да имаш Бога за Оца ако не прихваташ све људе, а поготову једноверне као своју браћу.

„Господ нас учи“, пише св. Јован Златоуст, „да се молимо за све људе, да своје молитве узносимо за све људе и никако да не тражимо само своју личну корист, него у свакој прилици корист свога

⁹ Еф. 3, 15

¹⁰ Дружа беседа Григорија Гризоре, пар. 69

¹¹ Св. Козма Етолки, Поуке, И. Менуну, стр. 152

¹² Лк. 6, 36

¹³ Мт. 5, 48

¹⁴ Јн. 8, 44

¹⁵ О честитом причешћивању, Атина 1887, стр. 24

ближњег. Тако молитва побеђује непријатељство и отклања неразумност, изгони завист и рађа мајку свих врлина – љубав. Она успоставља порушени поредак међу људима и показује да је цар равнопостављен сиромасу, јер смо сви заједничари највећих и најнеопходнијих врлина.

Самим тим што је прихватио да се назове Опем свих, свима је подарио исто благородно порекло и једнаку част. Тако смо сви сједињени и нико нема више од другог, нити богати има више од сиромашног, нити господар од роба, нити владар од поданика, нити цар од војника, нити философ од варварина, нити мулар од неписменог¹⁶.

Како ћемо видети и даље, и остале прозбе молитве Господње помажу нам да превазиђемо педзправи индивидуализам и егоцентризам, самољубље, и да се отворимо и принесемо себе Богу Оцу и нашој браћи. Односно, да задобијемо богољубље, које је неразделиво повезано са човекољубљем и братољубљем.

КОЈИ СИ НА НЕБЕСИМА

Свесвети Бог је наш Отац, али и једини Отац који је на небесима. Свети Златоуст разликује: „Када каже на небесима, не мисли да је Бог закључан на небу, него да и са земље одводи онога који се моли и приводи га вишњим просторима и горњим стаништима¹⁷.“ Дакле не ограничава Бога само на небо, већ узноси онога који се моли са земље и присаједињује га вишњим просторима и на небеским обиталиштима.

Дакле, речи „на небесима“ показују светост Бога Оца, а не место свуда присутног Бога.

Овако богословствује и свети Григорије Ниски: „Будући да удаљеност између божанског и човечанског није просторна, да би нам требала нека справа, или какав сличан наум, како бисмо пренели тешко, одебљало и земљано тело у овај бестелесни и духовни облик живота. Но, пошто је врлина духовно одвојена од зла, човек се само својом слободном вољом опредељује да буде у ономе чему тежи својом вољом¹⁸.“

Свети Никодим Светогорац показује нам какве су практичне и етичке последице овога израза: „Али, пошто је Отац наш на небесима, и ми треба својим умом да гледамо на небеса, тамо где је наша отаџбина, горњи Јерусалим, а не доле у земљу, као свиње, него у

самог нашег сладчајшег Спаситеља и Господа и небеске лепоте Раја. Не само у време молитве него увек и на сваком месту, наш ум треба да је на небесима, да се не расејава овде доле у пролазљивим и пролазним стварима¹⁹.“

ДА СЕ СВЕТИ ИМЕ ТВОЈЕ

Ово је прва прозба молитве Господње. По светом Јовану Златоусту речи „да се свети“ значе „да се слави“.

Сигурно, нестворени Бог нема потребу да Га славе његова створења. Али, Он жели да Га славимо зато што је то корисно за нас људе.

Он нас штити од опасности да славимо саме себе лажном славом, која нам не припада. Славољубље је плод себелjublа.

Славeћи Бога, ми налазимо своје право место у свету и признајемо Бога као Онога који је достојан славе, јер је Он Творац, Отац, Свесвети, Избавитељ, Почетак и Крај, Центар света, док смо ми Његова створења која постојимо и живимо зато што Он то хоће.

Славeћи самога себе, ти себе обмањујеш. Славeћи Бога признајеш своју природу, своје предодређење, дакле да ниси центар света, да ниси извор живота и светости, нити си сам по себи бесконачан и бесмртан. Другим речима, прихваташ своју ограниченост.

Када људи славе себе, не могу да славе Бога. Управо то се догодило првоствореним људима. Тако је било и са учитељима Израиља, за које Господ у Јеванђељу по Јовану каже: „Како ви можете вјеровати када примате славу један од другог, а славе која је од једнога Бога не тражите²⁰.“ Ово се дешава и данашњој хуманистичкој философији која жели да човек буде центар света. Стање хуманистичког човека сажима француски атеистички писац Ж.П. Сартр када се обраћа Богу: „Када постојиш ти, не могу да постојим ја. Или ти, или ја.“

Човек се пак истинито прославља онда када слави Бога, када у Богу може да постане не независан од Бога, не лажни бог, већ Бог по Благодати, без почетка и без краја, како каже свети Григорије Палама.

Недавни политички догађаји у Источној Европи показали су још једном како људи који одбаце да славе Бога, обожавају неког човека и њега славе као Бога. Али идоли падају, и они који одбијају да славе истиинитог Бога нађу се у хаосу.

¹⁶ Idem, стр. 669

¹⁷ Idem, стр. 668

¹⁸ Idem, стр. 28

¹⁹ Idem, стр. 28

²⁰ Јн. 5, 44

И још, човек који неће да слави Бога, на крају уместо славе запада у беду безбројних страсти и зала.

Хришћани могу да учествују у слављењу Бога онда када живе светим животом. Сетимо се речи Господњих: „Тако да се свијетли свјетлост ваша пред људима, да виде ваша добра дјела и прославе Оца нашега Који је на небесима“²¹.

Насупрот томе, када не водимо живот достојан Бога, у кога верујемо: „Име Божје због нас се хули међу незнабошцима“²². „Управо због овог и молитва „да се свети име Твоје“, по светом Јовану Златоусту, значи: „удостој... нас тако да живимо чисто, како би Те кроз нас свака твар слављала“²³.

По истом Светитељу, показатељ савршене философије јесте да свима будемо узор у беспрекорном животу, како би свако ко нас посматра за то узпосио славословље Господу²⁴.

Име Божје се слави онда када хришћани непрекидно из срца и ума узвикују: „Господе Исусе Христе, помилуј ме грешног.“ Већ је речено да је име Божје Исус Христос. Призивање Божјег имена освећује човека. А када се човек освећује прославља и небеског Оца.

Користим ову прилику да изразим своје мишљење да молитва: „Господе Исусе Христе, Сине Божји, помилуј мене грешног“ представља сажетак Господње молитве. Призив и прве три прозбе садрже се у речима: „Господе Исусе Христе сине Божји“, док су последње три прозбе обухваћене речима: „помилуј ме грешног“.

Тако Исусова молитва изражава дух молитве Господње и такође припрема онога који се моли да са још већом ревношћу и духовним усрђем говори „Оче наш“.

ДА ДОЂЕ ЦАРСТВО ТВОЈЕ

Када Бог царује у човеку, он се ослобађа, смирује, успокојава и освећује. Када Бог не царује у човеку, човек тада постаје плен тираније ђавола који га поробљава страстима и самољубљем, те га баца у униније, празнину, тугу и усамљеност и од његовог живота прави пакао.

Данашњи свет, који пориче царство Божје, мучи се у страшним демонским стањима као што су: магија, сујевера, дроге, страсовлада, злочини и распад породице.

²¹ Мт. 5, 16

²² Рим. 2, 24

²³ Idem. стр. 672

²⁴ Idem.

Господ нас, дакле, учи да тражимо да дође царство Његово, које је, по Светим Оцима Цркве, Благодат Светога Духа. Свети Никодим Светогорац пише: „Понито се људска природа својевољно предала у ропство човекоубици ђаволу, Господ наш нас упућује да молимо Бога да нас ослободи горке тираније ђавола. И другачије не бива, једино ако царство Божје дође код нас, односно Свети Дух, да избаци из нас непријатеља тиранина и да се зацари у нама... Зато треба, по светом Максиму, да говоримо: „Нека дође Дух Твој Свети да нас очисти целе, и душу и тело“; односно, нека дође Дух Свети да нас очисти, и душу и тело, како бисмо постали обиталишта достојна да примимо васцелу Свету Тројицу, да би се у нама зацарио Бог, то јест, у нашим срцима, како је писано: „Царство Божје је у вама“²⁵.

Књига Постања нам говори да је у време стварања света тама покривала бездан и да се Дух Божји узпосио над водом. Свети Дух је прогнао таму и дао облик хаотичној материји. Тама и хаос владају и унутар човека. Само када човек допусти Светом Духу да се настани у њему, тада се чисти од страсти, просветљава, налази унутрашњу равнотежу и целовитост. Зато и у молитви Светом Духу „Царе Небески“, која је у ствари проширење прозбе „нека дође царство Твоје“, кажемо: „дођи и усли се у нас и очисти нас од сваке нечистоте и спаси Благо душе наше.“

О овоме пише и свети Григорије Ниски: „Ако, дакле, затражимо да у нас дође царство Божје, ово да молимо од Бога свим нашим силама: да се ослободим од пропадљивости, да се ослободим од смрти, да се ослободим окова греха, да нада мном не царује смрт, да ослаби нада мном тиранска власт зла, да ме не победи непријатељ, нити да ме зароби грехом, него нека дође у мене царство Твоје, како би се удаљио од мене, или, боље речено, отишле у небесне (vñ ðv) страсти које сада владају и царују“²⁶.

Из претходно реченог се види да царство Божје није неко спољашње регулисање света, него уселење Духа Светога у наша срца, што као последицу има преображај света посредством преображених људи.

Због тога, наша Православна Црква никада није настојала да освоји свет, како то чини западно хришћанство, него се залагала за преображај у Христу. И православно монаштво није активистичко, прагматично, већ исихастичко; монаштво молитве и созерцања, којим се човек освећује и преображава у нову твар.

Учешће Светих у нествореној Светлости Свете Тројице је, по светом Григорију Палами, учешће у Царству, у Његовој слави и сјају.

²⁵ Лк. 17, 21; Idem стр. 35-36

²⁶ Беседа треча. О молитви, Idem. стр. 69

ДА БУДЕ ВОЉА ТВОЈА И НА ЗЕМЉИ КАО И НА НЕБУ

Егоистичка воља раздвојила је човска од Бога, прогнала је човека из раја и постала узрок свих зала. Ако се човек не одрекне своје егоистичке воље и синовски не прихвати свету вољу Божју, не може да буде исцелен од тешке болести самољубља и егоизма.

Адамово и Евино непослушање светој вољи Божјој дошао је да исправи нови Адам, Христос, и нова Ева, Богородица, са својим савршеним послушањем.

Христос је био послушан вољи Оца Свога до смрти и то до смрти на крсту²⁷. У болу гетсиманске молитве Господ се савршено предао вољи Бога Оца: „Оче Мој, ако је могуће, нека ме мимоиђе чаша ова; али опет не како ја хоћу, него како ти“²⁸.

Тако нам је отворио до сада затворени пут ка Богу, кроз Своје послушање, те је постао духовни родоначелник читавог рода послушне деце Божје.

Сваки хришћанин који се пред Светим Крштењем одриче ђавола и сједињује са Христом, обећава да ће живети у послушању Христовом.

Овом прозбом тражимо благодат да ми и сви људи вршимо свету вољу Господњу. Тражимо да се воља Божја потпуно испуни, како то чине свети анђели који живе у савршеном послушању Богу. Свети Златоуст тумачи: „Тако и нас људе удостоји да вољу Твоју не вршимо половишно, него увек потпуно, онако како Ти Боже желиш.“ Даље наставља: „И опет, наредио је свакоме од нас који се молимо да примамо на себе бригу за цео свет. Никада пак није рекао „нека буде воља Твоја у мени, или у нама“, него свуда на земљи, како би се развејала заблуда, засејало семе истине и изгнало свако зло, те дошла врлина, тако да више не буде разлике између неба и земље. Ако би тако било“, каже, „по ничем се не би разликовало ништа од вишњег, иако се оно по природи разликује, и ми бисмо се показали као други анђели на земљи“²⁹.

Свети Златоуст је проповедао и тражио од хришћана да живе савршеним хришћанским животом, да би, пре него се преселе у вечни живот, живели у Царству Божјем. Да земља постане небо.

Људи држе заповести Божје или из страха да не буду мучени, или зато да би примили награду од Бога, или пак из чисте и некористољубиве љубави према Богу. У првом случају они се понашају као робови, у другом као најамници, а у трећем као синови. Сви ми

²⁷ Уп. Фил. 2, 8

²⁸ Мт. 26, 39

²⁹ Idem стр. 674

треба да тежимо овом последњем. Да вршимо вољу Божју из чисте љубави према Богу, као Његови синови. То је показатељ савршенства. Тако чисте и свети анђели на небесима.

Уколико човек живи по својој сопственој вољи, не може да нађе истински унутрашњи спокој. Када пак врши вољу Божју, измирује се са Богом и налази мир. То је онај „вишњи мир“ који тражимо у Божанској Литургији.

По Светим Оцима, сам Бог се скрива у заповестима Божјим. Због тога онај који држи заповести Божје сједињује се са Богом.

Али чак и ако радимо све што нам је заповеђено, осећаћемо се као „непотребне слуге“³⁰, по речима Господњим, јер се не спасавамо својим добрим делима, већ благодаћу Божјом. Фарисејско самоправдање (моралисање) нема никакве везе са смиреним православним хришћанским моралом. Како је учио свети Серафим Саровски, наша добра дела представљају предуслов да бисмо примили Благодат Божју, али и њен плод. Она никада пак не могу да представљају циљ хришћанског живота, који је увек задобијање божанске Благодати.

Држање заповести Божјих, које у основи изражавају свеобухватну врлину љубави, води до истинске слободе, слободе љубави која ослобађа човека од егоизма. Егоистичка слобода је лажна слобода. Хришћани који се опредељују за послушање Богу, бирају слободу љубави, која претпоставља распеће и жртвовање нашег егоизма.

То је оно о чему говоре Свети Оци на основу свог подвижничког живота и искуства. „Послушање је живот, а непослушање смрт.“

ХЛЕБ НАШ НАСУШНИ ДАЈ НАМ ДАНАС

По светом Златоусту, што се тиче живота и понашања, Господ нам наређује да тражимо анђелско владање, и да испуњавамо оно што анђели испуњавају. Али пошто ми као људи носимо тело, научио нас је да тражимо и оно што је потребно за тело. Али, да то тражимо на духовни начин. Да не тражимо изобиље и насладе, него „хлеб наш пасушни“ (дакле оно што је основно и неопходно за нас), и то „данас“, без грозничаве бригае, „како се више не бисмо мучили бригом за сутрашњи дан“³¹.

Овом прозбом тражимо, по Светим Оцима, не само вештаствени хлеб већ, пре свега, духовни Хлеб, који је Христос. Христос се даје нама речима Својим и Телом и Крвљу Својом. Овај принос бива на свакој Божанској Литургији.

³⁰ Уп. Лк. 17, 10

³¹ Idem стр. 672

У првом, поучном делу Божанске Литургије, реч Божја се произноси са стиховима из Старог Завета, најпрв у антифонима, а потом и у читању Апостола и Јеванђеља. На Светој Гори певају се и „Блажена“.³²

У другом делу Божанске Литургије учествујемо у Христовој жртви и причешћујемо се Његовим распетим и васкрелим Телом. Зато и пре светог Причешћа говоримо ову молитву (Оче наш), након произношења возгласа: „И удостој нас Владико, да смело и неосуђено смомо призивати Тебе небескога Бога Оца и говорити!“

Тако се ова молитва непосредно везује за свету Евхаристију и уводи нас у евхаристијски однос према свету. Тражећи добра од Бога, ми Га признајемо за јединог дародавца сваког добра и све дарове живота признајемо као Његове сопствене дарове.

Ово нам помаже у стицању смирења, искрености и благодарности према Богу. „Заблагодаримо Господу“, „Достојно је и праведно“ „За све то ми благодаримо Теби... за видљива и невидљива доброчинства која су нам учињена... знана и незнана.“

Такође нам помаже да узвратимо Богу његове дарове: „Твоја од Твојих, Теби приносимо, ради свих и за све.“

Сада можемо да сачувамо правилан однос према даровима Божјим, према људима, и стварима, које, будући да су дарови Божји, не смомо да презиремо, бесчастимо или користимо себично. Једино овако можемо да имамо правилан евхаристијски однос према свету и избегнемо духовно погубну неправилну употребу или злоупотребу. Да смо усвојили евхаристијски начин живота поштовали бисмо творевину која нас окружује и не бисмо стигли до данашње страшне еколошке катастрофе.

Обратимо пажњу и на следеће. Савремени потрошачки начин живота у потпуној је супротности са смислом ове прозбе. Он није евхаристијски (благодаран), него неблагодаран. Није братољубив, него егоистичан и себичан. Не задовољава се умереношћу и оним што је неопходно за живот, него тежи безумном расипништву и раскошу. Сви, међутим, знамо да ће наша хиперпотрошачка заједница на крају постати наша гробница и узрок многих неправедних друштвених зала.

Такође треба да нагласимо да „хлеб насупни“ не тражимо само за себе, као у претходним прозбама, него за све нас. Не можеш да заборавиш своју браћу када тражиш од Бога лепшаствена и духовна блага.

³² Ово напомиње, јер нажалост, у грчким црквама, поводећи се за модернизмом и повлађујући људским слабостима, „искаспљена“ је света Литургија. Из ње се изостављају многи делови, па и „Блажена“. У Српској цркви, Богу хвала, до тога још није дошло. (Прим. прев. С.Ј.).

На речима прозбе „(хлеб) наш“ и „(дај) нама“ заснива се православна социологија, човекољубље и братољубље. Подсећа нас на пет хлебова и две рибе које је Господ умножио у пустињи да би пасио сав народ. Ово су принципи заједничког живота првих хришћана Јерусалима као и данашњих монашких општежића.

На овоме се заснива чак и православно мисионарење. Како можемо да не осећамо бол и не будемо заинтересовани за раздавање небеског Хлеба (тј. Речи Божје) онима који умиру од глади (духовне).

И ОПРОСТИ НАМ ДУГОВЕ НАШЕ КАО ШТО И МИ ОПРАШТАМО ДУЖНИЦИМА СВОЈИМ

Све док човек живи егоцентрично, не може да опрости своје ближњем. Његов повређени егоизам му то не дозвољава. Када пак одлучи кроз покајање да живи богоцентрично, тада опрашта онима који су га повредили и нанели му неправду или штету.

Потребна је борба да бисмо се ослободили од злопамћења, јер егоизам влада унутрашњим човеком. Зато нас је Господ научио да тражимо себи опроштај од Бога само под условом да и ми опраштамо онима који се огрепе о нас.

Господ би могао, каже свети Златоуст, да нам опрости и да претходно не тражи од нас да опростимо својим ближњима. „Иако би се тако показало Његово човекољубље, Он ипак жели да и ти овде покажеш своје доброчинство, дајући ти у свему и свугде хиљаду повода за благост и човекољубље. Он из тебе истерује све што је зверско, гаси твој гнев и на све начине те повезује са другим деловима твога тела“.³³

И заиста, злопамћењем и непријатељством удаљујеш се од брата свога, који је део твог тела, јер сте обојица удови Христови, па према томе и удови један другоме. Опраштањем и помирењем, ти се изнова везујеш и сједињујеш са делом свога тела. Како уистину можеш бити спокојан када је неки од твојих удова одвојен од твога тела? Само ако ниси део Тела Христовог или си Његов мртви уд, нећеш осећати свога брата као део сопственог тела.

Хришћанин који живи богоцентрично, живи у подражавању небеског Оца. Пошто опрашта Отац, опрашта и он. Како би иначе могао да тражи од Бога опроштај за себе када сам не опрашта ни мање преступе своје брату? Био би тада као онај зли слуга из познате (јеванђелске) приче, који, иако му је милосрдни господар опростио огроман дуг, није опростио своје брату ни најмањи износ.

³³ Idem срп. 680

Ова прозба нам помаже такође да сачувамо смиреност, јер нас подсећа не само на нашу личну огреховљеност него и на огреховљеност васцеле људске природе. О чему мудро говори свети Григорије Ниски:

„Хајде, дакле, да измеримо, почињући одавде сагрешења људи према Богу.

Прво, човек је заслужио казну Божју зато што се удаљио од свога Творца и приклонио се редовима непријатеља, пошто је постао бегунац, одметник од свог природног Господара.

Друго, зато што је заменио своју богомдану слободу погубним ропством греха и сам изабрао да њиме влада погубна сила (греха) уместо да буде уз Бога.

Али у односу на које зло може да се сматра као друго то да човек не гледа лепоту Творца, већ окреће своје лице ка безобличном греху?

И презрење божанских блага и наклоност према мамцима нечастивога, у који би се степен осуде могли уврстити?

Такође и изобличење лика (Божјег у нама) и нестанак печата којим нас је Бог оболежио у свом првобитном стварању, те губитак „драхме“³⁴ или одлазак са очинске трпезе и навика да живимо нечистим животом свиња³⁵, расипање драгоценог блага и друга слична прегрешења која можемо да нађемо у Писму и да сами измислимо својим умом, ко их све може избројати?

Пошто је, дакле, због таквих сагрешења људски род крив пред Богом, и заслужује казну, мислим да нас Логос васпитава речима молитве (Госпође) да ни најмање не показујемо смелост у свом разговору са Богом као да тобоже већ имамо чисту савест, па и онај који се све више ослобађа од људских прегрешења³⁶.

И НЕ УВЕДИ НАС У ИСКУШЕЊЕ, НО ИЗБАВИ НАС ОД НЕЧАСТИВОГА

И не допусти, Господе, да паднемо у искушење, него нас избави од нечастивога.

По светом Максиму, постоје две врсте искушења. Она која доносе наладу (ἐν ἡδονῇ) и она која доносе бол (ἐν ὀδυνῇ). Прва искушења прихватамо вољно и она рађају страсти. Друга врста искушења долази мимо наше воље и она искорењује страсти. Вољна треба да избегавамо, а невољним не треба да стремимо и да их

желимо, јер смо слаби и можемо да им подлегнемо. Али када она дођу, морамо их трпељиво подносити са храброшћу као својеврсно чистиште душе.

Говорећи о искушењима која доносе бол, свети Никодим Светогорац примећује: „Сажалевајући нас због нашег јадног и безаконог одступништва, Бог допушта да на нас наиђу искушења, понекад веома ужасна и страшна, на различите начине, да бисмо се смирили и познали сами себе, иако се та искушења нама можда чине бескорисна. У овоме Он показује Своју доброту и мудрост, јер оним што се нама чини као сасвим штетно, доноси нам још више користи, јер се више и смиравамо, а то је оно што је изнад свега другог потребно нашој души.“

Учећи нас да самовољно не тражимо искушења, Господ нас васпитава, како каже свети Златоуст, да познамо своју немоћ и тако у нама искорењује „надувеност“, односно уображеност и гордост. Када пак искушења долазе мимо наше воље, тада треба да се храбро суочимо са њима „да бисмо показали и храброст и смирење.“

Свети Златоуст још примећује да Господ не каже „но избави нас од злих“, мислећи на зле људе, већ од злого, нечастивога, то јест, ђавола, како би нас научио да не будемо злонамтљиви и не оптужујемо оне људе који нас вређају, него ђавола који их на то покреће. Ђавола назива нечастивим (злих) „заповедајући нам да против њега водимо непоштедан рат“, али и још да би показао да зло није природно стање, већ последица погрешног слободног избора.

ЈЕР ЈЕ ТВОЈЕ ЦАРСТВО И СИЛА И СЛАВА

Природно је да се молитва Господња завршава славословљем Богу, а не прозбом да се избавимо од нечастивога. Последњу реч у свету има свемогући Бог, Цар царева и Господар над господарима, а не ђаво, који по Божјем допуштењу често изгледа да покреће коначне историје. Ђаво може да успесу земљан, да привремено влада светом помоћу својих слугу, али на крају ће ипак бити воља Божја.

Власт Антихриста је привремена. Христос је Вечни Господ и Цар. Један је свет, један Господ, Исус Христос, у славу Бога Оца. Амин!

Због тога само Тројичном Богу приличи слава.

Опет примећују златна уста Цркве: „Пошто нас је, дакле, довео у стање борбе, подсећајући нас на непријатеља и у корену сасекао нашу лењост, опет нас охрабрује и узноси наш ум подсећајући нас на Цара чији смо послушници, и показујући да је Он најсилнији од свих, говори: „Јер је Твоје царство и сила и слава“. Према томе, уколико је царство Његово, нико не треба да се плаши, јер не пос-

³⁴ Уп. Лк. 15, 8

³⁵ Уп. Лк. 15, 11–32

³⁶ Св. Григорије Ниски, Беседа 5, *О молитви*, Idem стр. 107

тоји нико ко би се Њему могао супротставити, и ко би са Њим делио власт³⁷."

* * *

Колико су ми моја слабост и ограничено време дозволили, удубили смо се у божанске речи Господње молитве. Наша дупа се испуњава благодарношћу према човекољубивом Господу који нам је предао ову свету молитву, силу, светлост и утеху на путу нашег живота.

Све прозбе Господње молитве помажу нам да се ослободимо од свога самољубља, да не желимо егоистички, само за себе, већ за Бога нашега и своје ближње. Колико се испразнимо до свога самољубља толико ће Бог ући у нас.

Нека ми буде дозвољено да кажем неколико смелих речи, не из свог личног искуства, већ из искуства светитеља са Свете Горе: „Ако се потпуно испразнимо од свога самољубља и егоизма, цео Бог ће се уселити у нас“. Ово такође говори и сам Господ: „Ако ме ко љуби, ријеч моју држаће, и Отац мој љубиће њега; и њему ћемо доћи и у њему ћемо се настанити³⁸“. Тада ће човек моћи да се радује најистинскијом радошћу и спокојством, оном радошћу коју је Господ обећао ученицима Својим, и коју нико не може да одузме од њега.

Жалосно је да се многи људи данас не моле или не желе да се моле молитвом Господњом. Чујемо да има наставника који у време када се чита молитва Господња у школама или не излазе у двориште да се помоле заједно са својим ученицима или стоје са рукама на леђима показујући тако да раде нешто у шта не верују.

Они који се одричу Христа и Његове Молитве, свесно или несвесно, они који живе егоцентрично и самољубиво, говоре једну другу молитву:

Не кажу: „Оче наш, који си на небесима“, него: „Драго моје ја, тебе имам за Бога на земљи.“

Не кажу: „Да дође царство Твоје“, него: „да дође царство моје.“

Не кажу: „Да буде воља Твоја“, него: „да буде воља моја.“

Не кажу: „Хлеб наш пасућии дај нам данас“, него: „материјална добра, луксузна и раскошна, ја обезбеђујем за самога себе.“

Не кажу: „И опрости нам дугове наше као што и ми опраштамо дужницима својим“, него: „не тражим никакав опрштај, нити ја праштам коме.“

Не кажу: „И не уведи нас у искушење, него нас избави од нечистивог“, него: „тражим све дозвољене и недозвољене насладе, а мрзим на сваку жалост.“

Не кажу: „јер је Твоје царство и сила и слава“, него: „јер је моје царство и сила и слава.“

Не само они који поричу Христа, него и ми хришћани имамо понекад искушења и падамо у овакав егоцентричан, индивидуалистички и демонски начин живота.

Међутим, управо је овај егоизам онај који наш живот доводи у ћорсокак.

Мислим да у овоме лежи узрок кризи кроз коју данас пролази наша земља у свом политичком животу, школству, међуљудским односима и економији.

Одрекли смо се духа Христовог, духа молитве Господње.

Ако не буде било покајања оних који управљају друштвом и оних којима они управљају, не видим излаз из ћорсокака.

Ниједна партија и ниједна идеологија не може да нас спасе.

Решење и светлост ће постојати ако ми савремени Грци будемо опет хтели смирен и просто да говоримо, „Оче наш“, и још ако будемо хтели да прилагодимо свој живот духу ове молитве.

А ако ово не буду спремни да учине сви, онда се барем потрудимо ми, верни и црквени народ, јер нам прети не мала опасност да нас одвуче вртлог безбожног индивидуализма који нас све више стеже док ми и не примећујемо како богољубље и братољубље замесљујемо самољубљем.

Ово је једно велико искушење за које би требало да кажемо: „И не уведи нас у искушење, него нас избави од нечистивог. Јер је Твоје царство и сила и слава у векове. Амин!“

Превео са грчког:
Јеромонах Сава

³⁷ Св. Златоуст, *idem*, стр. 683

³⁸ Јн. 14, 23

БОГ СВЕТИ ДУХ

проф. Јован Мајендорф

БОГ СВЕТИ ДУХ

У савременој западно-хришћанској мисли теологија Духа се најчешће изражава у контексту новог трагања за религијском слободом. Свети Дух је виђен као Онај који оправдава или институционалне промене, или веру као лично искуство, или духовни феномен познат као „десетница“. На несрећу, традиционална западна систематска теологија, средњовековна или реформисана, пружа мало материјала или простора за једну целосну или интегралну теологију Духа. Она радије остаје спекулативна када се тиче идентитета „дародавца“, и због тога је њена интерпретација „дарова“ често потпуно произвољна. Овде, можда, лежи један од разлога за савремен теолошки *мешај*.

На хришћанском Истоку, теологија Св. Духа је такође доживела мали систематски развој. Међутим, извесна утврђена учења налазе се у великим тријадолошким споровима у 4. веку, који су довели до потврде божанства Св. Духа, као треће *личности* Свете Тројице, и такође у тумачењу људског спасења и крајње судбине у условима *обожења*. Ова утврђена учења су због тога од централне важности за православно тумачење оба, и светописањских и свето-предањских података о Св. Духу, као што су они изражени у богослужбеној Цркве, у искуству светих, и животу хришћанске заједнице.

У кратком осврту било би ми свакако немогуће да обухватим право систематско представљање пнеуматологије. Ограничићу се на основне тријадолошке и антрополошке оквире који воде моме схватању Светог Духа као Бога, а затим ћу направити теолошке закључке за наше данашње проблеме.

1. Тријадолошка димензија

Често пута је скретана пажња на то да се Исток и Запад разликују у свом приступу тајни божанствене Тројице. Запад полази

од Божијег јединства, па онда разматра његову „Тројичност“ као ствар спекулације, док Исток почиње са живим искуством *Тројице*, а онда доказује њихово једнако Божанство, и због тога и њихово јединство. Из овог разлога су грчки кападокијски оци из IV века били оптужени за тритеизам, јер „темелј њихове мисли лежи у тројструкости једнаких ипостаси (личности), а идентичност божанске *усије* (суштине) је друга по реду важности у њиховом мишљењу“.¹

Различитост приступа тријадолошкој тајни није философске природе. Она је заснована на основном тумачењу Новог Завета од стране грчких Отаца, који су хришћанску веру схватили првенствено као откривање божанских *личности*. Хришћанска вера је за њих, пре свега, један одговор на Исусово питање: „А ви шта велите ко сам ја?... Ти си Христос, Син Бога живог“ (Матеј 16, 15–16). Ауторитет и сфикасност Исусових дела, исто као и Његово учење, зависе од Његовог личног идентитета. Само Сам Бог може бити *Сјасишћелъ*, једино Бог савладава смрт и опрашта грехе, једино Бог може да прена божански живот људском роду. Исти приступ важи и за њихово тумачење Исусовог слања „другог“ Утешитеља од Оца – Светог Духа. Основно лично откривење Бога су открили рани грчки оци не само у класичној тројичној формули – формули за крштење из Матејевог Јеванђеља 28, 19, или из три лична дара означена у 2. посланици св. апостола Павла Коринћанима 13, 13 („Благодат Господа Исуса Христа и љубав Бога Оца и заједница [κοινωνία] Светога Духа), већ и у личном обраћању Духа Филипу (Д.ап. 8, 2), Петру (Д.ап. 10, 11; 11, 12), Цркви у Антиохији (Д.ап. 13, 2), апостолском сабору у Јерусалиму („Јер угодно би Светоме Духу и нама“ – Д.ап. 15, 28). Свети Дух је овде схваћен као појава одвојена од Исусове, али која поседује исто божанско достојанство.

Због тога разумљиво је да инсистирање кападокијских отаца на тој личној (ипостасној) различитости могло их је одвести до тројичног система, у којем су њихови непријатељи видели тритеизам. Они су били спремни да се суоче са ризиком у намери да сачувају библијско тумачење живог и делујућег Бога, потпуно независног од безличног идеализма грчке филозофије. Чак и никејско формулисање „јединосущан“ било је дуго подозревано на Истоку за то да је – и то не само међу Аријанцима – и небиблијско и превише философско. Коначно је било прихваћено, али само у комбинацији са традиционалном (оригенистичком) реafirмацијом три одвојене *ипостаси* у Богу.

Борба против Арија, који је прихватио различитост, али не и суштину једнакост и достојанство божанских личности, водила се

¹ G.L. Prestige, *God in Patristic thought* (London, 1952), pp. 242–43; Prestix, *Бог у патристичкој мисли* стр. 242–243.

око природе спасења. Ово је посебно очигледно у списима св. Атанасија. То је одмах и неопходно повлачило за собом не само личност Исуса Христа већ и личност Св. Духа кроз кога је Син Божији постао човек у утроби Маријиној, и кроз кога је, такође, до парусије, Он присутан у Његовом Телу – Цркви. У списима св. Атанасија, у његовом тексту *Писма Серапиону*, налази се први изграђени патристички аргумент који брани божанство Светог Духа. То је исти сотириолошки приступ који се може наћи у другим великим расправама из 4. века о истој ствари: *De Spiritu Sancto* Светог Василија из Кападокије. Обојица, и св. Атанасије и св. Василије сматрали су спаситељску делатност Светог Духа доступну хришћанском искуству, које даје само Дух Свети. Од када је личност карактер Светог Духа узет као чињеница, у том се може да се види божанство Светог Духа. Божанска истовестност „Утешитеља“ је, због тога, основна координата у хришћанској идеји спасења. Она се одражавала не само на богословску традицију хришћанског Истока већ, такође, врло упадљиво, у његовим богослужењима. Молитва упућивана лично Светом Духу „Царс небески“ први је чин сваке литургијске радње у Православној Цркви. Свете Тајне, посебно тајна саме хришћанске киновиије, тј. Евхаристије, кулминира у призиву Светог Духа. Химнологија, посебно она везана за празник Педесетнице, објављује исти однос између дејства Светог Духа и Његовог божанског идентитета.

Све твори Дух Свети: Поставља пророке;
посвећује свештенике; даје мудрост простима;
претвара рибаре у богослове; одржава у јединству
целу Цркву. Утешитељу, једносупстини и савладајући
са Оцем и Сином, слава Теби.

Видесмо светлост истинску; примисмо Духа
небескога; нађосмо веру истиниту, клањајући
се неразделивој Тројници, јер нас је Она спасла.

У тексту никејског Символа, у ствари усвојеног на Сабору у Цариграду 381. године, божански идентитет Светог Духа дефинисан је у изразу „Који од Оца исходи“. Ова дефиниција је сагласна са богословљем кападокијских отаца који у *личности* Бога Оца виде „начало“ Божанства. Управо као Бог, Свети Дух „исходи од Оца“, док створења пису директно произашла од Оца, већ су у биће приведена деловањем и посредништвом Логоса. Тако, исповедање да Свети Дух „исходи од Оца“ је равно исповедању Његовог превечног божанства.

У овом тренутку лако је приметити разлику у приступу тајни Свете Тројице између грчких отаца из IV века и латинског Запада.

У покушају да јасно одреди доктрину о спасењу, латински Запад је постао заокупљен питањем оправдања вером, њеним односом према људским „делима“ и произвео је системе који објашњавају сам процес спасења, као што је, на пример, Анселмово учење о задовољењу. Лични божански идентитет Христа и Светог Духа, иако једна интелектуална нужност – „једино Сам Бог може потпуно задовољити божанску правду“ – постало је, у ствари, периферно питање пре него ствар непосредног хришћанског искуства, утемељеног на самом Јеванђељу, и које даје *Полазну тачку* целокупне теологије. Ова тврдња била је базирана на учењу о Богу које је имало тенденцију да релативизује лични тројични живот Бога, и да Му првенствено приступи као једној простој суштини, у исто време посматрајући личности као унутрашње „релације“. Нема сумње да овакав приступ Богу, популаризован од стране св. Августина, у одређеном степену, одговоран је за чињеницу да су толики хришћани данас практично деисти. Поштујући Бога као усамљеног „Оца небеског“, они су склони да на тријитаризам гледају као на пуку спекулацију. У таквом контексту, нема правог места за теологију Светог Духа, осим у смислу „дарова“ који немају никакве везе са унутрашњим животом Бога.

Ове очигледне разлике у погледима између Истока и Запада створиле су позадину за чувену расправу о *Филиокве*. Као што је добро познато, „Никејски“ Символ, који је био усвојен као свечано исповедање вере од стране васељенске Цркве на њеним васељенским Саборима у IV веку, у Шпанији је био измењен уметима (у шестом или седмом веку). Уметнути текст је био прихваћен сасвим и коначно од каролиншке Европе (од осмог до деветог века), и упркос јаким противљењима тадашњих римских папа, то је било претворено у оруђе антигрчке полемике Каролинга. Интерполација се састојала у убацивању речи „и од Сина“ (латински: *Filioque*) у текст Символа, тако да оделјак који је првобитно потврђивао исхођење Духа „од Оца“ (једноставно цитирање Јеванђеља по Јовану 15,26), сада је читан: „(Верујем) у Духа Светог, Господа Животворног, који исходи од Оца и од Сина.“ Коначно, под немачким притиском. Римска Црква је сама прихватила интерполацију, упркос жестоких реакција грчких богослова, посебно Св. Фотија (9. век) који се пису противио идеји да су дарови Св. Духа – у „икономији“ оваплоћења – били даривани кроз Христа, тј. кроз Сина, већ су били против августиновског својства ипостасног, личног живота три божанске личности само на „релације“. Св. Фотије је сматрао латинско поимање Бога за „модалистичко“ („савелијанско“ или „полуса-велијанско“).

Савремени православни богослови, посебно Карсавин и Лоски, изражавали су мишљење да је расправа о *Филиокве* у самом корену еклисиолошких разлика између Истока и Запада. У западној

„папској“ еклисиологији присуство Светог Духа тј. божанско присуство које успоставља и обнавља *слободан* одговор једне личности Богу, потпуно је потамњено у црквеној институцији која почива на „викару“ Христовоме. Било да прихватамо или не прихватамо овакву схему која би се могла учинити икако површно, свакако је истина да есецијалистички деизам тешко да оставља места за икакву реалну теологију о Светоме Духу као делатној, личној и руководећој реалности у црквеној заједници и у личном животу хришћанина. Постоји склоност да „дарови Духа“ буду схваћени унутар оквира индивидуалистичке или групне психологије, која не би могла да има еклисиолошки или богословски оквир.

У сваком случају, у намери да разумемо православни приступ шевматологији, треба да кречемо од божанства Светог Духа онако како је он утврђен у великим антиаријанским споровима у раној Цркви. Тада се мора прихватити тројично богословље које унапред тврди да се лични идентитет Светог Духа апсолутно схвата, свакако, заједно са учењем о истосушности, чувајући суштинско јединство божанства.

2. Антрополошка димензија

Као што смо приметили у првом делу овог есеја, главни патристички аргумент за божанство Христа и Светог Духа био је сотириолошки, јер је само спасење било „обожење“ (*тхеосис*). Очигледно је да једино Бог може „обожити“. Аргумент је илустрован у чувеној форми која скоро идентично гласи и код св. Иринеја („Реч је постала човек, да би човек могао постати Бог“, *Adversus haereses* V, прасф), и код св. Атанасија („Он је постао човеком, да би ми могли постати Богом“, *De incarnatione* 54), које су примењиване на обе, и „икономију“ Сина и на „икономију“ Светог Духа.

Патристичко учење о обожењу понекад се објашњавало као пантеистичко. Полазило се од тога да оно потискује неопходна разликовања и размак између Бога и творевине и да оно одржава духовност која угрожава интегритет људи. Ипак, већина савремених патролога не би се сложила са једном оваквом проценом. Саму реч обожење (*тхеосис*) раније су користили грчки философи у небиблијском и нехришћанском контексту, али њена употреба од стране грчких отаца и у целој православној традицији базирана је на теологији „лика Божијег“ унутар личности, и њеним различитим еквивалентима, тј. на *богоцентричној* идеји о човечанству која не може бити изражена на одговарајући начин у западним категоријама „природе“ и „благодати“.

Користећи се терминологијом врло блиско повезаном са апостолом Павлом, св. Иринеј види личност као „састављену од тела

узетог од земље, и душе која прима Духа Божијега" (*Adversus haereses* III, 22,2). „Ако душа нема Духа“, наставља он, „човек остаје телесно биће, једно несавршено биће које истину поседује Божији лик у своме саставу, али које своју личност не остварује кроз Духа" (*исто* V,9,1). Не сматра се само Свети Дух што је парадоксално саставним делом истинског човечијег бића, него св. Иринеј такође веома изричито повезује Светог Дух са „подобљем“. Он тумачи подобље и као одвојен од „лика“ и као савршенство индивидуе, даровано кроз Светог Духа, под условом да човек пружи слободан одговор на Божији позив и заједницу. Личност није непокретно и „затворено“ биће. Човековој слободи дат је задатак да се усавршава, а улога Светог Духа је да управи и „потврди“ човеково успијање к Богу, тако да би то успијање могло бити сагласно са божанским, бескрајним, безграничним циљем који је Бог поставио као човекову судбину. Свети Дух није давалац „натприродних“ дарова – додатак једној иначе „природној“ људској егзистенцији. Он не само да опрашта и оправдава него помаже да човек постане истински човечан.

Ова богоцентрична антропологија, тако јасно изражена код св. Иринеја (2. век), увек ће бити преузимања дословце од грчких патристичких писаца. Израз „обожење“, који се као такав још није био појавио код св. Иринеја, касније ће постати уобичајен; то ће означавати „заједницу“ са Богом. Та заједница је човеково назначење, будући да је човек створен према „лику и подобљу“ Божијем. Она је, ипак, постала немогућа због греха и смрти која је „царовала“ (Римљ. 5,14) над људским родом до доласка Христовог, али она је сада поново постала доступна силом Светог Духа кога је Христос послао од Оца. Та заједница ће достићи крајње испуњење у вску који долази.

Ова основна и главна улога Светог Духа у дефинисању шта човек јесте и како личност учествује у спаситељском делу Бога у Христу, не само да претпоставља божанство Духа као треће личности Свете Тројице већ такође има директне последице на духовност и еклисиологију.

Будући да „обожење“ није само благодатни дар Светог Духа него захтева и човекову сарадњу, оно је неизбежно један динамички процес. Оно подразумева сазревање и успијање у заједницу са Богом. Оно подразумева веру личној искушави. Монашка литература хришћанског Истока нарочито је богата у схватању и описивању различитих степена у духовном напретку. Један од класика источне монашке духовности, које је написао Свети Јован игуман синајски (7. век), чак носи наслов *Лествица устојања ка Богу*. То је систематска и психолошка анализа човековог пута до непосредног виђења Бога.

Ова монашка духовност неизбежно је имала блиске неоплатонистичке паралеле. Постојао је веома стваран ризик од прет-

варања хришћанства у дематеријализовани и деперсонализовани есхатизам. Међутим, најистакнутије вође источног монаштва су успеле да створе један лек против покушаја „латонизације“. Тај лек је пронађен у библијском схватању о телу и о Светим Тајнама. Услов и основа за једно хришћанско искуство су виђење у крштењу и евхаристијској заједници. Суштина је дата са посебном јасноћом у делима једног анонимног писца из 4. века који је користио псеудоним „св. Макарије“. Занимљиво је да је његово настојање да опише хришћанску веру у оквирима личног доживљаја Светог Духа и отворено библијски карактер духовности одушевио Цона Весија, који је превео његове текстове на енглески језик². „Макарије“ се такође сврстава међу најпопуларније духовне писце Истока и заслужује признање у својој упорности да дефинише хришћанско искуство у светотајинским и пнеуматолошким оквирима.

По аналогiji вере, божанствени Дух, наш Заступник, који је био послат Апостолима и кроз њих предат јединој истинској Цркви Божијој у тренутку крштења, овај Дух у различитим многоструким путевима прати сваког човека који се крштава у вери.³

Када је Бог створио Адама, Он му није дао крила на телу као што имају птице, већ је за њега унапред припремио крила Светог Духа – крила која жели да му да на васкрсењу – да га уздигну и носе где год Дух то жели. (*Ист.* 5,11).

Могуће је окусити Божју благодат у хришћанству: Окусите и видите како је добар Господ (Псалм 34,8). Ово кушање је динамичка сила Светог Духа која своје пуно сведочење има у срцу. Синови светлости, свештенство Новог Завета у Духу Светом, немају шта да пауче од људи; они су „научени од Бога“ (Јован, 6,45). Сама благодат уписује законе Духа у њихова срца... (*Ист.* 15,20).

Позивање на свесно „осведочење“ заједнице у Светом Духу и цитирање и Јеванђеља по Јовану 6,45 о посредовању поучавања Светим Духом су веома карактеристични не само за „Макарија“ већ

² J. Wesley, A Christian Library 1 (Bristol, 1749); Ц. Веси, Хришћанска библиотека 1. О Весијевој одушевљености за Макарија види А. Оулер, ed., John Wesley (New York, 1964), п. 9 и 26, и стр. 274–75.

³ Epistula Magna, ed. W. Jaeger, Two rediscovered Works of Ancient Christian Literature: Gregory of Nyssa and Macarius (Leiden, 1954) п. 236; Јереј. Два поново откривена рада старе хришћанске литературе: Св. Григорија из Нисе и Макарија, стр. 236.

за целу историју источне духовности. Св. Симеон Нови Богослов (11. век) биће један од најотворенијих представника овога „проповедања светости“. Кушање, доживљавање Бога у Духу Светом, као светлости, као радости, као истине, личи је циљ сваког хришћанина. То искуство је *доступно* човеку у овом свету као једно предочување Царства које долази. Сваки хришћанин због тога има приступа тој пуноћи откривења и познања. Човек нема потребу да учи од људи. Човек ужива у дару Светог Духа који му је дат на крштењу.

Без обзира да ли човек означава схватање хришћанског Јеванђеља као „мистичног“ (хришћански Исток често је називан „мистичним“, али та реч је тумачена у лошој конотацији на Западу) или „есхатолошког“, очигледно је да је оно имало важне *екзистенцијалне* импликације.

Чињеница је да православни Исток, док је истовремено признавао одговорност за поучавање рукоположеном свештенству, посебно епископима, он је такође признавао и *свештештво* за аутентичне сведоке истине. Историјски примери конфликта о учењу Цркве између епископа са једне стране, и јавног мишљења често предвођеног од стране монаха са друге стране врло су бројни. Најпознатија је усамљена борба св. Максима Исповедника, обичног монаха, против скоро свеоппште признатог „монотеистског“ покрета (7. век). Епископска служба подразумева одговорност за поучавање, али све врсте установљене *непогрешивости* су формалне и искључене. Свештеничке и пророчке дужности су обе неопходне за Цркву. Обе су утврђене истим Духом. Свети Дух је створио апостолску службу на Педесетници. Свети Духа одржава Цркву кроз историју и такође даје дарове целом народу Божијем, светитељима и пророцима, тим живим сведоцима Божијег присуства у свету.

Тајна Цркве се састоји баш у томе да њене различите службе налазе једно крајње јединство у *Светом Духу*, као *Богу*, у коме су све супротности и напетости решене, посебно између слободе и власти. Хришћанска слобода се не своди на слободу избора између добра и зла, или између различитих могућности понашања на земљи. Она је, пре свега, могућност да се буде *потпуно човечан* тј, да човеков живот и његови потенцијали буду у потпуној власти човека, да буде ослобођен од сила смртности и зла. Сад, као што смо видели у богословској антропологији св. Иринеја – која је прихваћена и од потоње патристичке традиције – бити потпуно човечан значи бити у заједници са Богом, или имати сасвим васпостављену у себи самом трећу и највишу компоненту људског рода, присуство Светог Духа. Из тог разлога св. Григорије Ниски (4. век) изједначава „лик Божији“ у човеку са *слободом*. У ствари, он је у потпуној сагласности са св. Иринејем, на овом месту, будући да „где је Дух Господњи, ондје је слобода“ (II Кор. 3,17).

Међутим, слобода дата човеку од „Духа Господњег“ није слобода за анархију. То је управо оно место када, расправљајући о даровима Духа, апостол Павле упозорава: „А све нека бива благообразно и уредно“ (I Кор 14. 40). Свети Дух је извор слободе и начело реда у Цркви. Исти Дух падахиљује пророке и гарантује делотворност и трајност светотајинске службе. Тако су монтанисти, који су веровали да Цркву треба да воде пророци, неизбежно постали секта. Али, у другу руку, људска заједница која има сврху сама у себи и присваја непогрешивост, није ништа друго до ђаволско искушење које је Достојевски описао у „Причи о великом инквизитору“.

Истинско, „католичанско“ предање хришћанства је оно где је организацијско и харизматичко вођство у могућности да *препозна* једно у другом истим *Светим Духом*. То узајамно препознавање и потврђивање није обично сапостојање или једноставно „стваралачка напетост“, као између подељених сила демократског друштва. То је заједничка припадност и удружена заједница са Светим Духом као Богом. Јасно, кроз целу историју постојали су сукоби између свештеника и пророка. Вредно је запазити, такође, да православни Исток никад није изгубио смисао за њихову различитост. На пример, монашке заједнице и њихове вође су традиционално препознавани као они који имају неинституционализован, али потпуно стварни ауторитет у Цркви. Мнобројни изазови изнесени пред савремену црквену хијерархију током раних хришћанских и византијских периода, исто као и сведочење „*свештих старца*“ (*стареци*) у Русији деветнаестог века, недавни су пример и потврда харизматичног вођства у Источном хришћанству. То вођство се никада није супротставило епископском ауторитету заснованом на светотајинској природи Цркве. Нити је дар епископске службе, нити дар харизматичног вођства (ако је аутентичан) није створен или људски изумљен дар. Они су засновани на човековом учењу у истом божанском Духу који је Цркви дарован на Педесетници, који се раздаје у светом Крштењу, и непрестано дела на „изграђивању“ Тела Цркве.

Закључак

Ако је божанство Духа сам темељ тројичног богословља, такође и хришћанског схватања спасења, онда постоје друге особности у Његовом постојању необраћене у богословским књигама, али које се појављују и у Светом Писму и у животу Цркве. И „Дух Божији дизаше се над водом“ (Постање 1,2) на самом почетку стварања.⁴ Реч је, ипак, Онај кроз Кога је све постало (Јован 1,3). Реч (не Дух)

⁴ Понтоврђивање „Духа Божијег“ са „Светим Духом“ је било широко распрострањено у општем тумачењу Библије.

„је постало тело“, али то је било због тога што је Свети Дух сишао на Пресвету Дјеву Марију (Лука 1,35) који је објавио почетак „нове твари“. И опет је Свети Дух тај који чини Христа присутним међу Његовим ученицима до Његовог поновног доласка. Свако крштење је „печаћење“ Светим Духом, који се такође призива на служењу Св. Евхаристије „да учини“ хлеб и вино, телом и крвљу Христовом.⁵ Такође и светитељи, док упражњавају непрекидну Исусову молитву, дефинишу свој живот као „задобивање Духа“.⁶

Сви облици присуства и деловања Светог Духа следе исти пример. Свети Дух је неразделив од Сина, претходећи Му и завршавајући или „запечаћујући“ целовање Сина. Али Свети Дух никада не призива личности Себи, већ Сину, Богочовеку, Новом Адаму, јединоме у коме се остварило „ипостасно јединство“ – потпуно јединство Бога) и човека. Улога Светог Духа у спасењу (и такође у унутрашњем животу Бога) је „кенотичка“; она је увек усмерава на Другог. Овај „кенисис“ наводи неке савремене богослове да у Светом Духу виде женски аспект „лика Божијег“ у људској личности.⁷ Ако бисмо заборили антропоморфизам и нездраву гностичку спекулацију, нашли бисмо овде истинску богословску основу за лик материинства, такође примењиван на Цркву као храм Светог Духа, или на Пресвету Дјеву Марију као мајку Новог Адама, главе Тела Цркве.

Права аутентична пневматологија је увек и тројична и „црквена“. Без тог темеља, богословско оправдање „дарова Духа“ је у опасности да постане ништа више него изговор за неке пролазне хирове.

Превод са енглеског:
Протосин Бел Атанасије Ракита

КАТИХЕЗЕ

Св. Кирило Јерусалимски

ПРВА КАТИХЕЗА ОГЛАШЕНИМ

Изговорена у Јерусалиму као поука оним који приступају Светом Крштењу, а поводом речи пророка Исаије: „Умијте се и чисти будите, одбаците неваљалства из душа ваших, пред очима Мојима¹“, и друго.

1. Ученици Новог Завета и заједничари тајни Христових, сада по позиву, а ускоро и по благодати, обновите ваше срце и дух² да би се силе небеске обрадовале, јер када због једног грешника који се каје бива радост, како каже Еванђеље³, колико ли ће тек спасење толиких душа обрадовати небеса. Пошто сте пошлци добрим и племенитим путем, хитајте путем благочестија и побожности. Зато је спреман да вам подари искупљење Јединородни Син Божји, који стоји уз вас говорећи: „Ходите к Мени сви који сте уморни и патоварени и Ја ћу вас одморити“⁴. Ви који носите тешко бреме сагрешења и који сте оковани лапцима својих грехова, почујте пророчки глас који каже: „Умијте се и чисти будите, одбаците неваљалства из душа ваших, пред очима Мојим“⁵, да би вам запевао хор анђела: „Блажени су они којима су отпуштена безакоња и којима су покривени греси“⁶. Ви који сте сада већ запалили светиљке вере, чувајте их у рукама неугасиве да би вам Онај који је некад разбојнику, по вери његовој, на овом пресветом месту Голготе рај отворио, и вас удостојио да Му запевате брачну песму.

¹ Ис. 1, 16.

² Јез. 18, 31

³ Лк. 15, 7

⁴ Мт 11, 28

⁵ Види горе

⁶ Пс 31, 1

⁵ Сравни са текстом „сиклезе“ у Литургији св. Јована Златоустог.

⁶ То је нарочито био случај славног св. Серафима Саровског (+1833).

⁷ Да ли би се ово могло поткренити чињеницом да је јеврејска реч за „дух“ (*ruah*) женског рода?

2. Ако је неко међу вама слуга греха, нека се припреми вером да слободно прими ново рођење усиновљења, и пошто се ослободи страшног роштва грехова и узме на себе свеблажени јарам Господњи, нека се удостоји да наследи Царство небеско. Свудите са себе исповешћу, као овешталу одећу, свог старог човека, који пропада у жељама варљивим⁷, да бисте се обукли у новог који се обнавља за познање Онога који га је створио⁸. Задобијте вером залог Светога Духа⁹ да бисте били примљени у вечна обиталишта¹⁰. Приђите да примите тајни печат¹¹ како би вас Владика лако препознао. Сврстајте се у свето и словесно стадо Христово, да бисте били постављени са Његове десне стране и наследили обећани вам живот. Јер они, на којима је још груба одећа греха, налазе се са леве стране јер нису пришли благодати Божјој која је Христом дата у бањи новог рођења. Ја не мислим на ново рођење тела, већ на препород дупе. Тело рађају наши вештаствени родитељи, док се душе поново рађају у вери. „Дух дише где хоће“¹². Уколико будеш достојан и ако се у твојој савести не пађе нечистота лицмерја, чућеш речи: „Добро, слуго, добри и верни“¹³.

3. Ако ико од вас мисли да искуша (Божју) благодат, вара самог себе и не познаје њену силу. Човече, стани нелицемерно душе пред Оним који испитује дубине нашег срца¹⁴. Као што они који окушљају војску испитују старост и тела оних које узимају, тако и Господ, скупљајући душе, испитује њихову намеру, и паће ли да неко у души скрива лицемерје, тога одбацује као непогодниог за своју службу. Ако ли пак паће кога достојног, одмах му даје благодат. „Не даје светиње псима“¹⁵, већ где види чисту савест тамо даје спасоносни и чудесни печат пред којим демони дрхте и безглаво беже, а анђели га познају и чувају као свој знак. Онима који примају овај духовни и спасоносни печат потребна је такође и одговарајућа нам-

⁷ Еф. 4, 22–24

⁸ Кол. 3, 10.

⁹ 2 Кор. 5, 5

¹⁰ Лк. 16, 9

¹¹ Тајним печатом (μυστικὴ σφραγὶς) и ниже под 3, „спасоносни и чудесни печатом“ (σωτηριώδης καὶ θαυμασιὸν σφραγὶς) свештени писац назива Крштење, желећи да покаже његов непролазни карактер, али такође и зато што ова света тајна ограђује и чува крштенога. Упореди код св. Василија Великог „Припремна беседа за Свето Крштење“. Евсевије „Живот Константина“ (књ. 4, гл. 62). Григорије Богослов „Беседа 40. на Свето Крштење“. Климент Римски „Посланица Коринћанима“ (1, 7) и др.

¹² Јн. 3, 8

¹³ Мт. 25, 21

¹⁴ У дословном преводу „који испитује срца и бубреге (καρβίαις καὶ νεφροῦς)“.

¹⁵ Мат. 7, 6

ера. Као што оловка или стрела тражи онога који ће их употребити, тако и благодат тражи оне који верују.

4. Не добијаш пропадљив већ духовни питит. Зато си и посађен у духовном Рају. Добијаш ново име које раније ниси имао. До тада си био оглашен, а сада ћеш се звати верником. Пресађујеш се међу духовне маслине, прицешљен са дивљег на питомо стабло. Из греха прелазиш у праведност, из нечистоте у чистоту. Постајеш младица на светој лози и ако наставиш да обитаваши на њој – узрашћеш и постати грана плодовита; ако ли пак не устрајеш – изгорећеш у огњу. Покажимо се зато достојним плода. Да не буде са нама оно што се збило са бесплодном смоквом, те да не дође једног дана Христос да нас прокуне због наше неплодности¹⁶, већ да стално говоримо: „Ја сам као маслина плодовита у дому Божјем, уздах се у милост Божју до века“¹⁷. Не мислим на маслину вештаствену, већ духовну, светлосну. Дакле, дело Божје јесте да посади и залева, а твоје је да доносиш плод. Божје је да ти да благодат, а твоје да је примиш и сачуваш. Немој да презреш благодат јер се слободно даје, већ је примајући побожно сачувај.

5. Сада је време за исповест¹⁸. Исповеди оно што си учинио речју или делом, поћу или дању; исповеди се у погодно време и у дан спасења¹⁹ прими небеско благо. Посвети своје време молитвама²⁰, буди усрдан на поукама²¹ и памти речи које чујеш, јер се оне говоре не само да би их слушао већ да би и вером потврдио оно што научиш. Одагнај од себе сваку људску бригу јер трчиш за своју душу²². Иако потпуно остављаш ствари овога света, ипак је мало онога што остављаш, а много онога што ти Господ дарује. Остави садашњост и поверуј у будућност. Толике године провео си у таштини овог света, а четрдесет дана²³ не можеш да се потрудиш на спасењу своје душе? „Потрудите се и разумите да сам Ја Бог“²⁴, каже Писмо. Остави се доконих прича; не осуђуј, нити са задовољством слушај онога који осуђује, већ увек буди бодар за молитву. Подвигом својим покажи силу срца свога. Очисти сасуд своје

¹⁶ Мт. 21, 19

¹⁷ Пс 51, 10

¹⁸ Време и исповест је почетак Велике Четрдесетнице. Види катих. 2, 12

¹⁹ 2 Кор. 6, 2

²⁰ Γρ. εἰς τοὺς ἑπομένους. У времену пре крштења над катихуменима (оглашеним) читани су егзорцизни, молитве за ослобођење од деловања нечистих сила.

²¹ Мисли се на катихезе, поуке пре крштења којим су се оглашени припремали за ове свете тајне.

²² Пр. 7, 23

²³ Четрдесет дана Великог Поста

²⁴ Пс 45, 11

душе да би примио што више благодати, јер ако се опроштај грехова даје свима једнако, заједница Светога Духа даје се по мери вере сваког човека. Ако се мало потрудиш, мало ћеш и добити. Ако се потрудиш више, већа ће бити и награда. За себе трчиш и зато увек имај циљ пред својим очима.

6. Ако у себи имаш нешто против брата свога, опрости му. Пошто долазиш овамо да примиш опроштај грехова, мораш опростити ономе који је и теби сагрешио. Јер како ћеш пред лицем Господњим рећи „Опрости ми моје многе грехе“²⁵, ако сам ниси опростио своме ближњем ни најмањи његов грех? На црквеним службама буди пажљив и то не само када клирици од тебе траже пажњу већ и после крштења. Јер ако је оно што чиниш пре него што примиш благодат добро, неће ли то бити добро и после примања благодати? Ако је пре прицешања добро заливати и окопати воћку, неће ли то бити још потребније после сађења. Потруди се за своју душу, посебно у ове дане (поста). Храни своју душу божанским књигама²⁶ јер ти је Господ спремио духовну трпезу. Кажи и ти као псалмопојац: „Господ је пастир мој и ничега ме неће лишити, на месту зеленом, тамо ме пасели, на води тихој одгоји ме, душу моју обрати“²⁷ да би се заједно са мном радовали и анђели. Сам Христос, Велики Архијереј, пошто прими вапу добру намеру, приносећи све вас, рећи ће Оцу Своме: „Ево Ја и деца коју ми даде Бог“²⁸. Нека би, дакле, Бог сачувао све вас који му угађате. Њему нека је слава и моћ у бескрајне векове. Амин!

²⁵ Мт. 18, 30

²⁶ Храном за душу назива се читање Светог Писма и отачких књига као што пише Василије Селевкијски (Беседа 16) и Климент Александријски (Збирка 1. гл. 1) и др.

²⁷ Пс. 22, 1–3

²⁸ Ис. 8 18; Јев. 2, 13

О ПАСХАЛИЈИ

ИНИЦИЈАТИВА ЦАРИГРАДСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ О НАПУШТАЊУ СВЕТООТАЧКЕ ПАСХАЛИЈЕ, И ПРИДРУЖИВАЊУ ЈЕРЕТИЦИМА У СЛАВЉЕЊУ СВЕТЕ ПАСХЕ.

У Грчким новинама „Ортодоксос Типос“ од 9. фебруара т.г. појавио се документ, у виду окружне посланице Цариградске Патријаршије, упућене свим њеним митрополитима на „терену“. Текст те посланице гласи:

„Секретаријат Св. Синода

Канцеларијски бр. 150/26. 5. 95. г.

протокол 420

лична библиотека
Арх. Наум

Високопреосвећеном митрополиту...

Сагласно одлуци Св. Синода и високој наредби Васељенског Патријарха Вартоломеја, позивамо Ваше Високопреосвештенство да искаже мишљење по следећим тачкама у односу према одређивању општег датума празновања за све хришћане великог Празника Васкрсења Христовог:

а) Какве потешкоће с друштвеним, функционалним, културним и психолошким тачкама гледишта постоје међу духовништвом и народом Ваше Богоспасајем епархије која ометају празновање Пасхе заједно са свим хришћанима данашњице?

б) Какве негативне последице настају за Православље од делатности инославних цркава у области функционисања Ваше Епархије?

в) Какви су изгледи и жеље православне пастве поводом могућности заједничког прослављања Пасхе с инославнима, међу којима она (паства) живи и са којима општи?

г) Какви напади могу настати при самој таквој могућности празновања Пасхе на православној пастви од стране одређених конзервативних православних кругова (старокалендараца, упутар црквених организација, традиционалиста, антиекумениста и других сличних) и колико је корисно за Мати-Цркву покретање питања о општем празновању Пасхе?

д) Како и до каквог степена инославне цркве, исповести, организације и други, могу искористити опште празновање Пасхе да уштрб православне самосвести наших верујућих, и колико постојећа прозелитска настојања могу бити олакшана кроз такво празновање на штету Православља?

Осим тога, позивамо Ваше Високопреосвештенство да предложи Цркви своје погледи на опште негативне или афирмативне последице, као и своје предлоге на ову тему како би одлучила Мати-Црква шта да предузима за будуће.

У очекивању одговора од Вашег Високопреосвештенства, преносимо Вам братске поздраве Његове Светости, нашег Патријарха, и остајемо с љубављу у Господу.

Филаделфијски митрополит Мелитон, главни секретар Светог Синода.“

Из текста посланице се види да постоји одлучна намера Светог Синода Цариградске Патријаршије о паупштању светоотачке Пасхалије, и то на свеправославном нивоу, а ради заједничког прослављања Свете Пасхе са свима хришћанима данашњице, што значи са свим јеретикима данашњице – Римокатолицима, Англиканцима, Протестантима... Да би исти Свети Синод прибавио себи канонски легитимитет да своју одлуку представи као одлуку о могућности општег празновања Свете Пасхе, дакле, да говори у име свих Православних Цркава, он користи израз „Црква-Мајка“. Тај израз означава однос између две аутокефалне Цркве (ређе између Цркве и њене Аутономије), од које је једна стекла аутокефалност издвајањем из састава друге Цркве, која се тада назива Црквом-Мајком. Овај израз је назив љубави, особитог поштовања Цркве према својој Цркви-Мајци, али литургијске власти, да би могла аутокефалној Цркви бити мериторна у њеним пословима и слављењу Свете Пасхе, Црква-Мајка нема.

„... на многим је саборима свештеним збором установљено да народ, који зависи у појединим парохијама од својих епископа, и који свога особитога епископа никада није имао, не мора

друкчије добити особите управитеље, тј. епископе, него само приволом онога епископа од кога је у самом почетку зависно...“ (53 канон Карт. Сабора).

Као што народ добија љубављу и приволом епископа „од кога је у самом почетку зависно“ Цркву, тј. епископију, тако и народ добија свој Епископски Сабор, тј. аутокефалну Цркву љубављу и приволом Сабора од кога је у самом почетку зависно. И као што негдашњи епископ нема власти у пословима новог, то ни Црква-Мајка нема власти у пословима нове аутокефалне Цркве.

„Епископи да не простиру своје власти црско своје дијецезе на Цркве ван својих граница, и да не заметају Цркава...“ (2. канон II Вас. Саб.)

Патријарси не смеју простирати своје власти /управо власти Сабора коме су они глава/ преко своје аутокефалне Цркве на оне, тј. било које, Цркве ван својих граница, што ће рећи, ван оних црквених области које су сабрали у аутокефалну Цркву дотичних патријараха. Три пута поновљена реч „своје“ истиче везаност власти патријарха за само своју аутокефалну Цркву у оквиру својих области. Канон наставља:

„... него, по правилима, Александријски епископ управљаће само Египтом, /.../ а они Тракије управљаће само у Тракији ...“ /2. канон II Вас. Сабора/

Нигде у канонима Патријарх Цркве-Мајке не може простирати своје власти на Цркву која је негда била у саставу области Цркве-Мајке.

Осим тога, Цариградска Патријаршија није Црква-Мајка свим аутокефалним Црквама Православља. На опет, у питању под г), инсистира се на томе да Мати-Црква покреће питање о општем празновању Пасхе, тј. о општем, свеправославном преласку на григоријанску Пасхалију. У заветрини обраћања својим митрополитима, Цариградска Патријаршија спрема не само сопствени одступ од светоотачке Пасхалије него се то настоји проширити на сво Православље. Откуд то?

То отуда што постојећи појам Мати-Црква, на коме се инсистира, има за Цариградског Патријарха сасвим несочекivano значење. Наиме, Стална делегација Васељенске Патријаршије при ССЦ издала је 7. децембра у Женеви, 1995. године обавештење, у коме се каже:

„Васељенски Патријарх, као први међу једнаким у православној јерархији, изражава јединство Помесних Православних Цркава. То значи, да би једна Помесна Православна Црква била канонска, тј. била сматрана за чланицу целокупне пра-

вославше породице, она мора бити у општењу са Патријархом Цариградским...“

Дакле, та Цариградска Патријаршија, та Мати-Црква, самовласно и безаконо себе проглашава за печат каноничности и црквености осталих аутокефалних Цркава, чиме себе поставља изнад канона. Уколико се има општење са Цариградском Патријаршијом, има се каноничност и црквеност. Према томе, све што се дешава у Цариградској Патријаршији, мора се дешавати у свом Православљу. Уколико Цариградска Мати Црква одступи од светоотачке Пасхалије (а то је Свети Синод већ одлучио, само је питање метода и времена спровођења), то онда и све чланице православне породице, по схватању Цариграда, да би остале канонске, морају прихватити. Зато стављање овако схваћеног и прихваћеног појма – Мати-Црква у текст, на изглед интерни, заслужује општи карактер и интересовање, тим пре што постоји тренд у свести и веровању православних да Цариградска Патријаршија однекуда заиста заслужује прерогативе,¹ које себи придржава.

СВЕТООТАЧКА ПАСХАЛИЈА

Пасхалија представља свете критеријуме, по којима се сваке године одређује дан празновања Свете Пасхе, Светог Васкрса. Према томе дану се одређује ритам оних црквених празника који обележавају реалну победу Цркве у Христу Исусу. Стога се сама Пасхалија појављује као наткалендар, као, условно речено, сехатолошки календар, који је у себи саставио и земаљско и космичко време, али и оно „испуњено време“, у чијем се ритму одвијало Божије стварање света, и искупљење света, кроз јеванђеоске догађаје и њихов духовни и историјски след. Значај Пасхалије је неискazив. Он се може наслутити кроз значај саме Пасхе, тј. Васкрса.

„Јер, ако мртви не устају, то ни Христос није устао. А ако Христос није устао, узалуд вјера ваша; још сте у гријесима својим.“ (I Кор. 15. 16. 17)

„Пошто се с Њим погребосте крштењем, у Њему сте и савакрсли кроз вјеру у моћ Бога који Га васкрсе из мртвих.“ (Кол. 12. 12)

„Јер ако вјерујемо да Исус умрије и васкрсе, тако ће и Бог оне који су уснули у Исусу довести с Њим.“ (I Сол. 4. 14)

Пут, пролаз (Пасха), од греха и смрти, човека води кроз Христа. Сам Господ одговарајући Томи, одговара и нама: „Ја сам пут, и истина и живот; нико не долази Оцу осим кроз мене.“ (Јован 14. 6). Дакле, нема другог пута осим тога кроз саваскрсење човека у Христовом васкрсењу, а то у првом реду крштењем у смрт Исусову (в. Римљ. 6. 4. и 5) да би сједињен са обликом смрти Његове, био човек сједињен и са васкрсењем Његовим; и, паралелно, још кроз веру у моћ Бога Оца који Га васкрсе из мртвих. Ако Христос Исус није васкрсао, нема тога пута у живот вечни, човек је још у пределу таме и области смрти. Ако Христос није устао, али Он је устао и пут постоји, постоји Пасха. На тој Пасхи Истине стоји цела Црква, све свете тајне, и све свете врлине!

„И Он је прије свега, и све у Њему постоји. И Он је глава тијела, Цркве, који је почетак, Прворођени из мртвих, да у свему Он буде први. Јер (Отац) благоизволи да се у Њему настани сва пуцоћа...“ (Кол. 1. 17–19)

Црква, са светим тајнама и врлинама је саздана на Прворођењем из мртвих, Он је у Њему; Првоваскрслومه, и тиме сву Цркву, која се испунила свetim тајнама и врлинама Његове пуноће, кроз Себе приводи у заједницу Оцу.

„... И да кроз Њега измири све са собом, учинивши мир Његовом крвљу на крсту...“ (Кол. 1. 20)

Оно, дакле, чему се надамо, и што верујемо, јесте Пасха. Али како човек саваскрсава у васкрсењу Христовом, јер и саумре облику Христове смрти на крсту, кроз крстење, то тад васкрсење Христово није неки дан у историји којег се треба тек сетити. Јер би тада васкрсење за нас било пропшта ствар, па и нада наша.

Васкрсење Христово почиње смрћу његовом, силаском у ад, проповедањем духовима у тамници (в. I Петр. 3. 18. 19. и даље), тј. свима људима од Адама умрлим до тада, и самим победоносним васкрсењем и вазнесењем, што ће се све тек вршити о Његовом другом доласку. Дан Пасхе траје, и у томе трајању он обухвата све дане које је Бог дао народима да у њима живе. Стога се Пасха не обележава само сећањем него, пре свега, учењем у Пасхи –

„Од светог дана васкрсења Христа Бога нашега па до нове недеље, уза сву седмицу морају вјерни да у светим црквама непрестано проводе у псалмима и појању и пјесмама духовним радујући се у Христу и светкујући, и да слушају божанствена Писма и да се наслађују светим тајнама. Јер ћемо тим начином заједно са Христом васкрснути и вазнети се...“ (66. канон Трул. Сабора)

Светковањем као анђели Божији, слушањем Светих Писама и, парочито, наслађивањем светим тајнама, причешћујући се, верши

¹ О овоме ћемо, ако Бог да, написати посебан рад.

морају са Црквом не само обележити Пасху него и саучествовати у њој. Они то морају да би „заједно са Христом васкрсли и вазнели се“, дакле, саваскрсли у Христовом васкрсењу, да би били у Пасхи.

„Јер кад год једете овај хлеб и чашу ову пијете, смрт Господњу објављујете, докле не дође.“ (1 Кор. 11. 26)

Причешћивање је објављивање собом смрти Христове, ако ли је смрти, онда је и васкрсења, све док Он не дође. Достојно причешћивање је објављивање собом Пасхе. Зато дан Пасхе мора бити у саваскрсењу, кроз Причешће, „докле не дође“ Христос.

Дан васкрсења Христовога по суштини пада на исти дан у који је Христос Васкрсао. Али то не значи, с једне стране, да Свету Пасху треба светковати сваке године оног дана када је историјски Христос Васкрсао, нити је, с друге стране, могуће питање дана светковања Свете Пасхе посматрати као питање договора људи. Управо зато што је Пасха неизрециво Божанска, то је неизрециво Божанска и Пасхалија. Размотримо ли њене критеријуме, видећемо да је сваки укорењен у самој Пасхи, и тиме да је Пасхалија од Бога, а не од људи, како то, судићи по наведеној окружној посланици својим митрополитима, схвата Цариградска Патријаршија.

НЕДЕЉА – ДАН ГОСПОДЊИ

Свети Оци су недељу сматрали даном Господњим.

„Пошто има њеких који у дан Господњи преклањају кољена, пак и у дане педесетнице, то, да би у свакој области све једнако било, Свети Сабор установљује да се у те дане имају стојећи приносити молитве Богу.“ (20. канон I Вас. Сабора)

Да дан Господњи овде представља недељу, а не дан Пасхе, јасно је, јер никоме не пада на памет да клечи при молитви на дан Пасхе, кад велика радост одајнава тугу наше пале природе, чега је израз преклањање колена.

Ако Христово васкрсење и наше саваскрсење, које објављујемо, прославља нашу природу, где је тад жалост по тој, палој природи? Недеља је дан „субота“, каже Свети Василије Велики у 91. свом канону, у који ми стојимо, јер је то и дан успомене на васкрсење, и дан кад се сећамо дароване нам благодати Пасхе, и дан који је слика века што ће доћи. У циклусу седмице недеља није названа првим даном, него једним – И би вече, и би јутро, дан један. Мојсије га је прозвао једним, јер је знао да ће баш тај дан бити онај који ће бити пролаз из седмичног циклуса, који је циклус затворености у стихије створене и пале природе, у вечном Царству Божије. Недеља је дан кад је Христос Васкрсао. Тиме је онда недеља дан најава, али дан предиспуњавања дана о коме говори Апостол:

„... Данас, ако глас његов чујете, немојте да буду тврдокорна срца ваша. Јер да је њих Исус Навин увео у одмор, не би се после тога говорило о неком другом дану. Према томе, пароду Божијем тек предстоји одмор, Јер ко је ушао у одмор његов и сам је почињао од дјела својих, као и Бог од својих.“ (Јев. 4. 7–10)

Ово – данас, јесте и сами дан када је васкрсао Христос, дан кад се светкује Пасха, и свака недеља као слика изласка из седмичног циклуса у век који долази, и дан Другог Доласка, када ће народ Божији ући у одмор од свих дела својих.

„И обичај и пристојност захтијева од нас да поштујемо сваку Недељу, и да је светкујемо, јер је у тај дан Господ наш Исус Христос показао нам Васкрсење из мртвих; пак зато се у Светој Писму он назива и први, што саставља почетак нашег живота, и осми, што је надвладао Јудејску суботу...“ (1. канон Теоф. Ал)

Видимо вишеслојност недеље. Она је почетак стварања света, и у томе смислу је почетак нашег живота. Али, она је и надвладавање Јудејске суботе, јер прославља наш живот, и с њих и све створено, јер суботни одмор (сабат) није одмор, већ предак, јер се новим седмичним циклусом људска дела настављају. Светитељ каже: „Господ наш Исус Христос показао нам (је) Васкрсење из мртвих“ у недељу. Овим Господ отпушта с миром слугу свога – човека, у одмор. Показаним васкрсењем, недеља је дан Пасхе ушутар седмичног циклуса!

Као такву, недељу благоверни морају одвојити од Јудејске суботе, јер она, као што рекосмо, надвладава Јудејску суботу, и одваја се од ње, не одбацујући је.

„Христјани не морају слиједити обичајима јудејским и суботу светковати, него морају у тај дан радити; недељу морају особито поштовати, и ако могу, уздржати се од радње, као Христјани. А који се затеку, да слијесу јудејским обичајима, нека су анатема од Христа.“ (29. канон Лаод. Саб)

Ко слиједи јудејским обичајима о суботи, анатема је од Христа. Свети Оци су намerno рекли „јудејским обичајима“, дакле, не закону Божијем о суботи, датом преко Мојсија. Зашто? Зато што се тај закон васкрсењем укинуо; а чињење Јудеја и данас, по привременом и укинутом закону, јесте обичај људски, обичај служења слици, а не Истини. Па још је и сами Мојсије, назвавши први дан Божијег стварања – једним, а не правим, преднагласио особеност тога дана – недеље – као дана који је један. Дакле, без нумерације, без редоследа, осми у седмичном циклусу, а тиме и завршетак самог цик-

луса. И опет, један, значи, цео, трајан, безкрајан, у коме се субота и сви претходни дани, савршавају. И то, показаним васкрсењем.

Дакле, и после свега следи јудејским обичајима о суботи негира истинитост показаног нам васкрсења Христа у недељу. А тиме и опсмогућава оне који то чине да саваскрсну у Христовом васкрсењу. Отуца и апатема од Христа.

Видимо Божију намеру о недељи као дану Пасхе, дану Господњем. Стога би било бесмислено поставити питање, да ли се за дан Господњи може договором одредити неки други дан у седмици, а не недељу. Тај други дан не би обухватио све дане, јер не би могао бити осми. Ако би се одабрао шир. 4. дан, како би се све сјединило у Христу? Где би се наша творевина 5. и 6. дана. Где сведочанство Божијег одмора (7. дан)? Зато је воља Божија о недељи изнад календара, изнад астрономије, изнад договора. Ако је изнад астрономије (али је и ову у седмичном циклусу), воља Божија о недељи нас опомиње да постоји исто тако и воља Божија о дану Пасхе у годишњем циклусу.

ПАСХАЛИЈА – ДАН ПАСХЕ У ГОДИШЊЕМ ЦИКЛУСУ

Седмични циклус не налази упориште у оним кретањима које одређују соларну годину. Ако се недеља једног одређеног датума у години не понавља истог датума сваке године, него наредне бива понедељак, а оне тамо уторак, итд, и пошто Пасхе, Васкрс, Нора бити светковања у недељу – у дан Господњи, то је онда јасно да је воља Божија да свети и велики празник Васкрсења Христовог буде слободан од дана, и датума, јер овај надилази све датуме, и да буде, као што би се рекло покретан.

Светоотачка Пасхалија, начин одређивања дана у години када ће се светковати Света Пасха, утврђена је 325. године од стране Отаца I Васељенског Сабора. Сабор је утврдио значај 7. канона Ап. одредивши да се Света Пасха не сме светковати у дан кад јудејци по свом обичају празнују своју пасху. Сабор је, даље, у складу са Богооткривеним значајем седмичног циклуса, и недеље као Пасхе тога циклуса, одредио да Света Пасха мора бити светковања у недељу као дан Господњи. Сабор је као време у години, као опредељивање времена у коме се сагласно утврђеном има тражити недеља погодна за светковање, поставио први пун месец након пролећне равнодневице, дакле седмичне циклусе који се одвијају у лунарном месецу који њиме почиње. Дакле, Света Пасха ће се светковати после 21. марта, и то у први пун месец након 21. марта, и опет не у сам дан пуног месеца, него после, па и то не у било који дан, него у прву недељу по пуном месецу, но ако би се десило да јудејци празнују своју

пасху у ту недељу, светковање Свете Пасхе се има одложити за наредну недељу.

Светоотачка Пасхалија следи два односна принципа. Однос према јудејском празновању њихове пасхе, и однос према седмичном циклусу.

Однос према јудејском празновању њихове пасхе, и према седмичном циклусу, Свети Атанасије Велики пише Африканској Цркви:

„Никејски Сабор био је сазван поводом Пасхе, зато што Хришћани у Сирији, Киликији и Месопотамији нису били сагласни с нама, и у време када су јудеји свршавали своју Пасху, празновали су и они...“ (Цеф. II)

Светитељ сведочи да су правоверни на Истоку (не свом) одређивали дан светковања Свете Пасхе према јудејској пасхалији, и тако светковали Свету Пасху заједно са јудејима кад и они празнују своју Пасху. Да се не би и даље скврнили на овај начин, Сабор је донео речени орос о Пасхалији.

Светоотачка Пасхалија забрањује слеђење јудејској пасхалији!

„Првога месеца, четрнаестог дана тог месеца, у вече, биће пасха Господња. А петнаестог дана истог месеца биће празник пријесних хлебова у част Господу. Седам дана јешћете пријесне хлебове. У први дан држаћете свети сабор; нећете радити никаквог ропског посла“ (Лев. 23. 5.–7)

Јудеји су држали пасху четрнаестог дана месеца нисана, који је био покретан, и почињао је најближом месецевом меном (младина) пролећној равнодневици. Празновање пасхе се продужавало у наредних седам дана, што се посебно звало „Празник пресних хлебова“, а било је, такође, чврсто повезано за историјски излазак из египатског ропства.

„Држаћете дан пријесних хлебова, јер је то дан у који ћу извести војске ваше из египатске земље“. (Изл. 12. 17)

Јудејска пасхалија није одређена према седмичном циклусу, премда су јудејци, кроз закон о суботи, чували у свести тај циклус.

„Шест ће се дана радити, али је седми дан субота, дан почињања; држаће се свети сабор. Нећете радити никакав посао. Субота је то Господња у свим становима вашим.“ (Лев. 23. 3)

Субота (сахат, одмор) је то Господња у свим становима вашим. Ако се мисли баш као што пише, да је то одмор Господњи у домовима народа Израилља, онда се мисли на одмор који тек предстоји, јер Господ почину од свих дела својих, и ако би народ ушао у тај одмор, не би имао више потребе да ради у наредних шест дана. Седмични циклус јудеја, дакле, није пасхалап, па стога и њихова пасхалија

нема потребе да пази о дану седмичног циклуса у који се има држати пасха.

Јудејска пасха и јудејска субота су две различите ствари, иако су установљене за препознавање суштине, која се открила Васкрсењем Христовим. Док се та суштина није открила, пасха јудејаца није била везана за њихову суботу. Но, када се показало Васкрсење мртвих у Христовом Васкрсењу, и недеља и Пасха су постале једносушне, па је немогуће светковати Пасху мимо недеље, као што смо видели. Они о којима је I Васељенски Сабор расправљао, а који су на овај или онај начин следили јудејској пасхалији, светковали су Пасху годишњу мимо недеље раздељујући оно што је нераздељиво као што рекосмо у претходном поглављу.

Другом тачком ороса о Пасхалији I Васељенски Сабор наређује да се Пасха годишња мора светковати у недељу као дан Господњи. Тиме је Сабор Светих и Великих Отаца осудио обичај правоверних на Истоку, тј. слеђење јудејској пасхалији. Но, првом тачком истог ороса Оци оснажују одредбу 7. канона апостолског:

„Епископ, или презвитер, или ђакон, који буде светковао свети дан Пасхе прије пролећне равнодневице заједно са јудејима, нека се свргне.“ (7. канон Ап)

Канон је изричит. Свако светковање Пасхе пре пролећне равнодневице заједно са јудејима, кад они празнују своју пасху, забрањено је. Дакле, било да је то заједничарење последица заједничарења у пасхалији; или по случају, када би се обичај јудеја и њихово празновање пасхе укрестило са светковањем светог дана Пасхе правоверних. Овим је канон заправо и сам утврдио два принципа Светоотачке Пасхалије. Прво, Пасхалија мора бити тако одређена да не буде пре јудејске пасхе, и друго, Пасхалија мора бити тако одређена да не дође до укрштања, до једновременог светковања Пасхе правоверних, и празновања пасхе јудејаца.

Какоп осуђује светковање светог дана Пасхе пре пролећне равнодневице! Зашто? Одредба стоји у директном односу са забрањеном светковањем на било који начин Пасхе заједно са јудејима, тј. истовремено са њима. Такође, ове две одредбе нису ни на који начин (зарезом, или свезом, ипр) одвојене. Дакле, иако различите, оне се допуњају, и у том допуњавању чине целину, и то целину односа Светоотачке Пасхалије према држању пасхе јудеја.

Пасха јудеја пада четрнаестог дана првог месеца (нисана), који почиње најближом месечевом младином пролећној равнодневици. Једино се лошим рачунањем дана и месеци може десити да јудеји држе пасху пре пролећне равнодневице. По томе је и ипаче немогуће светковати Свету Пасху пре пролећне равнодневице а заједно са јудејима, па такво ишчитавање канона јесте апсурд. Но, светковање Пасхе правоверних пре пролећне равнодневице довело би до тога да правоверни светкују Пасху пре него што јудеји одрже пасху

по свом обичају. И ту ситуацију ова одредба спречава! Јер, прво ваља пропустити оно што је историјски претходно, и духовно застарело и ишчезло кроз Васкрсење Христово, па прославити и прослављати оно што је историјски накнадно, а духовно благодатно у Истини Бога нашега.

После пролећне равнодневице Светоотачка Пасхалија, уређена кроз Никејски орос о Пасхалији, сама собом не дозвољава да Црква светкује Пасху пре него што јудеји одрже своју пасху. Због ове, „конструктивне“ немогућности, ми и немамо пропис који би то забрањивао! Јер, на што забрањивати оно што је по себи немогуће.

Григоријанска пасхалија и календар, којима се диве Цариградска Патријаршија, допушта да Ускрс буде пре пасхе. Од 1839–1856. г. Ускрс је претходно пасхи девет пута! (Е.Н. Милаш Правила Православне Цркве с тумачењима II 52)

Будући да цела изричитог прописа који забрањује светковање светог дана Пасхе пре него што јудеји одрже своју пасху, то поштоваоци Григоријанске пасхалије истичу да није слабост, или боље рећи безаконост Григоријанске пасхалије што она допушта празновање Ускрса пре јудејске пасхе. Међутим, немају изговора! Јер, ако одредба о забрани светковања светог дана Пасхе пре пролећне равнодневице онемогућава, као што смо видели, да се светкује свети дан Пасхе пре него што јудеји одрже своју пасху, иста одредба и забрањује и осуђује он што онемогућава. И то не само у оквиру астрономског периода о коме изричито казује него исто и забрањује и осуђује и након пролећне равнодневице (духовна позадина празновања светог дана Пасхе пре јудејске пасхе је иста без обзира на пролећну равнодневицу), само што се онемогућавање такве ситуације након пролећне равнодневице спроводи описаном Светоотачком Пасхалијом и законом о њеном поштовању, тј. 1. канонотом Ант, Сабора!

Седми канон апостолски не осуђује само светковање светог дана Пасхе пре јудејске пасхе него, неодвојено до већ разматране одредбе, осуђује и светковање светог дана Пасхе „заједно са јудејима“ кад они празнују своју пасху. Другим речима, свети дан Пасхе мора бити потпуно чист, потпуно слободан од јудејске пасхе. И то је смисао неодвојености одредаба о забрани светковања светог дана Пасхе пре пролећне равнодневице, и светковања светог дана Пасхе заједно са јудејима. Пуна слобода светог дана Пасхе од јудејске пасхе је шира од следовања јудејској пасхалији, и обухвата и случајност, кад се деси укрштање тј. једновременно светковање Пасхе правоверних и пасхе јудеја. И у тој ситуацији правоверни морају одложити светковање дана Пасхе за следећу недељу, а никако светковати недељу раније (јер би светковали свети дан Пасхе пре јудејске пасхе), и никако баш у тај дан када се, по случају, Пасха укршта са пасхом јудеја.

Зашто Света Црква брани светковање светог дана Пасхе кад и јудеји, по своме обичају, празнују своју пасху, ако би то била последица не заједничарења у пасхалији већ последица коинциденције?

У седмичном циклусу се недеља светкује као пасхални дан Господњи, јер нам је Господ наш Исус Христос васкрсењем из мртвих управо у тај дан показао да је недеља надигла јудејску суботу, и да се не сме дан који надигла суботу јудеја светковати у суботу, него у недељу, признавајући да је недеља и први, и осми, и један дан (в. 1. канон Теоф. Ал. 29. канон Лаод. Саб. и 91. канон Василија Великога).

Васкрсењем нам је Господ Исус Христос показао још нешто. Године када је Он васкрсао јудејска пасха је била у петак, дан који почиње у четвртак навече. Стога је Господ, поштујући закон, држао пасху у четвртак навече. Али та пасхална вечера добила је нови смисао, пову суштину испуњеног закопа.

„И кад јеђаху, узе Исус хљеб и благословивши преломи га, и даваше ученицима, и рече: Узмите, једите; ово је тијело моје. И узе чашу и благодаривши даде им, говорећи: Пијте из ње сви; јер је ово крв моја Новогав Зајвета која се пролијева за многе ради отпуштења гријехова.“ (Матеј 26. 26–28)

Уз пасхално јагње јело се и Тело Господње, и пила се Крв Господња ради отпуштења греха. Тиме се Христос показао као истинско Јагње Божије које узима на се гријехе свијета (в. Јован 1. 29), чиме се укида стари закон о пасхи и јагњету, јер је Господ нагласио: „јер је ово крв моја Новогав Зајвета“. Тако, ново замењује старо, и замењујући – смисаљује га.

Отпуштање греха и задобијање Царства Божијега, то је Пасха Новогав Завета. Одмах по оним речима о Телу и Крви, Господ указује да ученике очекује нова трпеза у Царству Оца Његова.

„Кажем вам пак да нећу оцада пити овога рода виноградарскога до оног дана када ћу пити с вама новогав у Царству Оца мојега.“ (Матеј 26. 29)

Упућивање на „онај дан“ јесте упућивање на исти дан о коме говоре Апостол и пророци (в. Јевр. 4. 7), тј. дан у коме ће се коначно завршити Пасха (пролаз) царода Божијега, пролаз из ропства греху и смрти у Царство слободе Бога који је све у свему.

Дакле, у вече четрнаестогав дана нисана месеца те године, затворила се потреба за старом, јудејском пасхом. Током истог дана, Господ је био предаи у руке незнабожаца, осуђен, разапет, усмрћен и погребен. Само погребљење је заправо било наредног дана, који је почињао вечерју истка. Субота, или петнаести дан месеца писана, био је дан неисказане тајне. Господ је проповедао духовима у тамници тј. аду. И речју, и силом Бога Оца разорио је ад, и васкрсао у недељу врло рано и показао се ученицима.

Васкрсење Христово је, дакле, било у трећи дан по пасхи јудејској. А да не би васкрсења, све што му је претходило било би узалуд (в. I Кор. 15. 16–18). И оваплоћење, и чуда и крсна смрт, и све... „А ако Христос није устао, узалуд вјера ваша; још сте у гријесима својим“. Одавде се види да је васкрсење Христово оно што отвара и што држи отвореним пролаз од греха и смрти у Царство слободе Бога.

„А у први дан седмице дође Марија Магдалина на гроб рано, док још бјеше мрак, и видје да је камен дигнут са гроба.“ (Јован 20. 1)

Васкрсење Христово у први дан седмице показа нам да је тај дан пасхални у седмичном циклусу, да је први и осми, да никако не може бити у суботу или у који год други дан седмице.

Васкрсење Христово у шеснаести дан месеца нисана, у трећи дан по пасхи, показује нам да је Пасха правоверних надишла четрнаести дан месеца нисана, и да с тим даном исма више ништа. Празник Васкрсења Христова не може бити четрнаестогав дана месеца нисана, кад јудеји држе своју пасху! Па тако и светковање.

„И нико не лијева вино ново у мјехове старе, иначе вино ново раздрије мјехове, и оно се пролије...“ (Лука 5. 37)

Светковати дан Васкрсења Христова, по коинциденцији или намери, заједно са јудејима, кад они држе своју пасху, значи уводити неред у редослед спасоносних догађаја, и испуњеног времена када су се исти збили.

Светковати дан Васкрсења Христова, Пасху правоверних, пре, или заједно са јудејима, кад они држе своју пасху, исто је као и светковати недељу у суботу, или чак и раније. Света Пасха, њено светковање, није ствар договора, но икономије спасења!

Тако нам Светоотачка Пасхалија показује своју догматичност!

Прва тачка ороса о Пасхалији забрањује светковање Пасхе заједно са јудејима. Видели смо зашто. Но и код свега тога, следбеници Григоријанске пасхалије празнују Ускрс са јудејима заједно, кад се тако деси. У периоду од 1805. до 1854. године, они су празновали Ускрс четрнаестогав дана месеца нисана, четири пута (Е.Н. Милан цит. дело. II 52. стр) Друга тачка ороса везује дан светковања Пасхе за недељу, први и осми дан седмичног циклуса. Видели смо зашто.

Трећи члан ороса представља оријентир у времену када у годишњем циклусу треба светковати дан Васкрсења Христова. То је после пуног месеца (убе) након пролећне равнодневице. Зашто после пролећне равнодневице, видели смо у разматрању 7. канона Ап. Зашто после пуног месеца? Јудејски први месец – нисан, почиње младим месецом, и након четрнаест дана, биће јудејска пасха у пун месец (ужбу). Одређујући време после пуног месеца, након про-

лећне равнодневице, за време када се светкује дан Васкрсења Христова, избегава се могућност светковања дана Васкрсења Христова пре четрнаестог дана месеца нисана. Јер је Господ наш Исус Христос редоследом славних и спасоносних дела својих васкрсао после четрнаестог дана месеца нисана.

Видимо да су све тачке Светоотачке Пасхалије сачињене према ономе што нам је својим васкрсењем показао Христос. Зато је Светоотачка Пасхалија—Васкрсоцентрична, Пасхалоцентрична.

„...Јер ћемо тим начином заједно са Христом ускрнути и узнјети се...” (66. канон Трул. Сабора)

Канон говори о начину светковања Васкрсења Христова, Пасхе наше, да бисмо се само тим јединим начином сјединили у саваскрсењу кроз Христа. Дакле, реч је о учешћу у реалности саваскрсења васкрсењу Христовом, кроз Христа, о саучествовању у Пасхи, историјски и есхатолошки. Зато се у канону употребљава реч „морају“! Верници *морају* следити начин описан у канону. Ако му не следе, тада прекидају заједницу у саваскрсењу кроз Христа са Црквом, тј. губе пасхалну заједницу.

Пасхална заједница са Црквом се губи и када се напусти светковање дана Васкрсења Христова, наше Пасхе заједно са Црквом, тј. по Пасхалоцентричној Светоотачкој Пасхалији. Због тако великог значаја дана капа ће се у годишњем циклусу светковати Васкрсење Христово, Оци I Васељенског Сабора су утврдили да Александријски епископ има канонима обавештавати сву Цркву доста времена унапред о дану у који ће сва Црква заједничарити у светковању дана Васкрсења Христова. Ово је имало посебан значај за оне области Истока где се уобичајило следовање јудејској пасхалији. О дану томе, у складу са Светоотачком Пасхалијом, Картагенска Црква је своје епископије, сходно ранијем обичају, обавештавала на годишњем Сабору у августу.

„— — Исто се тако установљује да се о дану свете Пасхе има јављати свима, записавши о томе испод закључака саборских. Дан пак сабора нека се онај држи који је установљен на Хишонском сабору, тј. десети пред календама Септембра; и о овоме треба написати свима који у епархијама првенствују, да на тај дан тачно пазе, кад сазивају код себе сабор.“ (73. канон Карт. Сабора)

ЗАКЉУЧАК

Цариградска Патријаршија би морала да се сети да из Васкрсоцентричности Светоотачке Пасхалије произилази и максима: Онога служиш, ономе припадаш чију Пасхалију следиш. Следити једи-

ну Васкрсоцентричну Христову Пасхалију, значи „заједно са Христом ускрнути и узнјети се“ (в. 66. канон Трул. Сабора). Следити јеретичку пасхалију значи ускрнути у суд вечни. Нанустити Васкрсоцентричну Пасхалију, издати је, значи издати не Христа него издати Светога Духа, у чијој сили ће Бог оживети и наша смртна тела, кроз саваскрсење у Христу (Римљ. 8.11).

Зато канони строго осуђују напуштање Светоотачке Пасхалије.

„Сви они који се усуде повриједити наредбу светог и великог Сабора, који се сакупио у Никеји у присуству благочастивог и Богуомиљеног Цара Константина, у погледу празника спаситеља Пасхе, имају бити одлучени и искључени из Цркве (...) и ово је овдје речено у погледу свјетовњака. А ако се који из предстојника црквених, епископ, или презвитер, или ђакон, послје ове наредбе усуди на саблазан народа и на узнемирење Цркава, по своме поступати и држати Пасху заједно са јудејима, таквога свети Сабор још сада већ сматра одлученим од Цркве, јер не само што је себе гријеху изложио него је био узроком да се и многи други покваре и изопаче: при том свети Сабор свргава са свештене службе не само њих него и оне који послје њихова свргнућа усуде се општити с њима. И ти свргнути имају се лишити и извањске части, који су по светоме правилу у Божијему свештенству уживали“. (1. канон Ант. Сабора)

Канон осуђује свако повређивање Никејског ороса о Пасхалији, а посебно се с обзиром на историјски разлог истиче — ако који од предстојника црквених по своме поступа и држи Пасху заједно са јудејима; осим овога, канон осуђује и све друге који се усуде по свргнућу првих с истима црквено општити.

Осуда је изречена у виду одлучења од Цркве, дакле, не од службе него од Цркве. Такви црквени предстојници не прелазе у ред световњака, као само свргнути, но бивају одлучени од Цркве, што значи да нису ни световњаци. Дакле, казна има карактер анатеме. Занимљиво је упоредити ово са казном за оне који држе јудејски обичај о суботи — чиме скрнавје пасхалну недељу.

„... А који се затеку да слиједе јудејским обичајима, нека су анатема од Христа.“ (29. канон Лаод. Сабора)

За светковање суботе заједно са јудејима казна је анатема од Христа, а за повређивање ороса о Пасхалији I Васељенског Сабора и држање Пасхе заједно са јудејима казна је одлучење од Цркве, заправо опет анатема од Христа.

Истина, канон у ставу о осуди оних који имају црквено општење са повредницима Никејског ороса о Пасхалији за ове каже: „послје њихова свргнућа“, као да ти бивају само свргнути а не и апатемисани. Ради се о црквеном општењу, дакле о односу власти.

За обавезно прекидање односа са субјектом црквене власти, тј. да више нико не сме бити у његовој власти, и сматрати га црквеним предстојником, важан је моменат његово свргнуће, и како се у овом ставу канопа ради о томе да ли је ико дужан сматрати таквога носиоцем власти у Цркви, каноп употребљава израз „свргнуће“ (јер је оно садржано у апатем), да би одредио трен од кога нико са дотичним не сме имати црквено општење. Можемо разликовати два тренутка. Кад је повређен Никејски орос о Пасхалији, и кад је апатема изречена.

Акт повређења Светоотачке Пасхалије већ мења однос субјеката црквене власти према дотичном почитоцу. Канон га је већ лично апатемисао, јер у одредби стоји: „Таквога свети Сабор још сада већ сматра одлученим од Цркве“. Апатема од Цркве је сваки који повреди орос о Пасхалији, и то још од Антиохијскога Сабора. Чим неки предстојник црквени повреди орос о Пасхалији, тог трену сам је себе потчинио овој апатем. Као такав који је већ осуђен, он не може захтевати да га клирици помињу (в. 15. канон IX Пом. Сабора); а још мање може захтевати да га следе у пасхалном отпадничтву. Без обзира на то да ли је апатема и изречена, нико не сме да га следи у отпадничтву. Зато канон и помиње ђакон као могућег повредиоца Пасхалије, паравно уколико следи свог епископа у томе. Тада заједно с њим и ђакон потпада апатем.

Пре изрицања апатеме од стране власти аутокефалне Цркве, дотични предстојник може уживати помињање од својих клирика, али их не може на то присилити. Јер, он је, повредивши Светоотачку Пасхалију, апатемисан од стране Светих Отаца, и тиме је назови предстојник црквени. Клирик који одбије да таквог помиње не заводи тиме раскол, нити узима суд у своје руке. Напротив, он не могући савест да умири, пожурје испред црквених власти своје Цркве, и суд Светих Отаца поштује.

После изрицања апатеме од стране власти аутокефалне Цркве, нико не сме, под претњом свргнућа, да општи са дотичним. Зашто је потребно да тога апатемиса и његова власт, ако је већ апатемисан од Светих Отаца? Да би се поштовао ауторитет пуноће црквене власти Сабора који га је поставио. Ради тога, само тај Сабор може да га коначно свргне или апатемиса. У овом случају тај Сабор је „везан“ 1. каноном Ант. Сабора и не може расправљати о случају и казни. Он примењује 1. канон Ант. Сабора, и чим констатује повреду Никејског ороса о Пасхалији, изриче апатему на почитатеља. Исти Дух Истине, који је надахњивао Оце Антиохијског Сабора, мора да надахњује и епископе сабране на Сабор аутокефалне Цркве!

Финци су једини напустили Светоотачку Пасхалију. Сав њихов сабор се сложио с тиме, и нема никога да примени 1. канон Ант. Сабора. Овим се цео њихов сабор исказује лажним сабором. И цела

Црква је пред ишчезнућем у Финској. Јер сви њени епископи криви су суду Антиохијског Сабора. Они су под апатемом, само што нема кога да је коначно изрекне. Сад није потребан неки Васељенски Сабор који би изрекао апатему. Она је већ изречена на Антиохијском Сабору. И није ствар Васељенског Сабора да епископе свргава и поставља. Али, ако сваки клирик може оставити предстојника који повреди Никејски орос о Пасхалији, а да не повреди однос субјеката црквене власти, и то још пре изрицања коначне апатеме од стране власти његове аутокефалне Цркве, зар може то бити изговор што није ни од кога изречена коначна апатема, да Свете Цркве помињу лажни сабор, сабор који је под апатемом Светих Отаца, сабор, који је изашао из Пасхалне заједнице са Црквом, и ушао у заједницу са јеретичким „службама“? Изрицање коначне апатеме, што канон предвиђа, је акт ауторитета највише црквене власти аутокефалне Цркве. Ако овог ауторитета нема, јер је он под апатемом 1. канона Ант. Сабора тада та чињеница чини излишним ово коначно изрицање апатеме. А управо у овом случају обавеза изрицања коначне апатеме, и тиме заштита апатеме Антиохијског Сабора, и још тиме потврда Пасхалног јединства, почива на Светим аутокефалним Црквама. Оне морају прекинути однос са онима који су под апатемом.

„...свети Сабор свргава са свештене службе не само њих него и оне, који последи њихова свргнућа усуде се општити с њима...“ (1. канон Ант. Сабора)

Зашто? Због непоштовања црквене власти, и због подршке онима који повређују Никејски орос о Пасхалији. Ако је коначно свргнуће излишно због непостојања ауторитета, зар канон не осуђује оне који се после апатеме Светих Отаца усуђују општити с њима, непоштовати власт Антиохијског Сабора и пружати подршку одступницима од Пасхалног јединства? Општећи са Финцима – пружамо подршку безаконој иницијативи Цариграда. Општећи са Финцима и сами се излажемо осуди 1. канона Ант. Саб. као они који опште са апатемисаним одступницима од Пасхалног јединства Цркве.

Изузетност 1. канона Антиохијског Сабора се изражава у коначности последице престопа, која наступа моментом самога престопа.

„Сви они, који се усуде повриједити наредбу Светог и великог Сабора, који се сакупио у Никеји... у погледу празника спаситељне Пасхе... А ако се који из предстојника црквених... *послије ове наредбе* усуди на саблазан народа и на узнемирење Црква по своме поступати и држати Пасху заједно са јудејима, таковога Свети Сабор *још сада већ* сматра одлученим од Цркве (АПАТЕМОМ, прим. аут), јер не само што је себе гри-

јеху изложио него је био узроком да се и многи други покваре и изопаче..." (1. канон Ант. Сабора)

Који се усуди (сама реч „усуди“ сведочи о општини последице учињеног дела, и о озбиљности онога што се делом нарушава) после ове наредбе (Никејског ороса о Пасхи) исту повредити, и још држати Пасху заједно са јудејима, те саблажњавати и изопачивати народ, и узнемиравати тј. разједињавати Свете Цркве у њиховоме Пасхалшоме и Пасхалијском јединству, тога, дакле, Свети Антиохијски Сабор још сада већ сматра анатемом – Историјски, Свети Оци су од дана усвајања 1. канона Ант. Сабора, од тада већ анатемисали све који се усуде повредити Никејски орос о Пасхалији било када, било ког будућег трен, да то учине! Тиме се ова анатема протеже кроз сву будућност, па и кроз дан данашњи. И преступник се сам, попут самоубице, баца у „реку“ ове анатеме самим својим делом, самим преступом. Након повреде Никејског ороса о Пасхалији, и држања Пасхе заједно са јудејима, а Григоријанска пасхалија то у стварности повремено реализује, нема више покајања! То је преступ из оне врсте преступа (који у суштини јесу расколи) за које Свети Оци кажу да их ни мученичка крв не може спрати.

И нико црка не говори да речена анатема више не важи, јер се народ не саблажњава, нити се Цркве узнемирују. Христоцентричност Светоотачке Пасхалије је као огледало. Славити Пасху у дан који нам Христос показа као превазиђен, у време – невреме – Сам Бог зна како се епископи Његови могу хвалити да се њихов народ не саблажњава о то. А управо се Свети Синод Цариградске Патријаршије кроз окружницу својим митрополитима (под а) нада да се духовитство и народ „психолошки“ не саблажњава о могуће опште празновање Пасхе заједно са јеретцима. Нада се Цариград да ће психологија укинути Божију заповест. Али о Божијој речи сав свет стоји. Па, није Пасхалија у Никеји установљена по народном расположењу, него по Христу, и саблажњавање народа о коме канон говори јесте саблажњавање по Христу, тј. ако се од Христа одступа. Евентуално несблажњавање народа цариградском иницијативом није по Христу и не може бити на част дотичним митрополитима.

Нереаговање (неузнемиравање) Светих аутокефалних Цркава поводом фишског одступања од Никејске Пасхалије показује болесни дух малаксалости код истих. И баш то нереаговање је индикатор Цариградском Синоду да је могла дошао трен погодан за иницијативу о општеправославном одступању од Православне Пасхалије. Зато исти Синод у окружници посебно пажњу (под г) поклања утицају „конзервативних православних кругова“, тј. оних снага које немају дух малаксалости. Само ту се Синод пита, у односу на те здраве снаге Православља, „колико је корисно за Мати-Цркву покретање питања о општем празновању Пасхе“!

Неузнемиравање Светих Цркава поводом рупења Никејске Пасхалије не може укинути анатему 1. канона Ант. Саб. Христос се не може укинути! Све Цркве ако одступе од Никејске Пасхалије, све ће бити анатема! Анатема од Васкрсења Христовог!

Непромишљивост Никејског ороса о Пасхалији је суштина 1. канона Антиохијског Сабора, што се види из речи: „... таковога Свети Сабор још сада већ сматра одлученим од Цркве“. Још сада и до века!

Дакле, у иницијативи Цариградске Патријаршије о напуштању Светоотачке Пасхалије не налазимо истине. Напротив, она представља пример „трговања истином“ (2. канон Трул. Сабора). Стога, ако Цариградска Патријаршија и формално покрене иницијативу о општем прослављању Пасхе заједно с јеретцима, та иницијатива мора бити одбачена од Светих Цркава!

Ако Цариградска Патријаршија сама напусти Никејску Пасхалију, и покуша да, истичући себе као Мати-Цркву у значењу које она сама томе придаје – дакако без основа, присили или приволи остале „чланице Православне породице“ – аутокефалне Цркве, да је следе у томе, тај тај напор мора остати бесплодан. Један пуки назив (Мати-Црква), и једно несмислено значење (печат каноничности Црква) који се даје том називу, а кроз то Цариградској Патријаршији, не може – иако је с том намером измишљено – да поништи 1. канон Антиохијског Сабора, потврђен и запечаћен истином од стране Светога Духа и Отаца Трулског Сабора. А тај канон, видели смо, казује и наређује да црквени предстојник не може присилити или приволети своје клирике да га следе у напуштању Никејске Пасхалије, нити га они под било каквим изговором смеју у томе следити. Ако, дакле, Цариградски предстојник Вартоломеј не може присилити или приволети ни своје клирике да га следе у напуштању Светоотачке Пасхалије, како ли ће моћи аутокефалне Цркве? Према томе, ма колико се Свети Синод Цариградске Патријаршије упуцао да своју евентуалну једнострану одлуку о напуштању Никејске Пасхалије представи као свеправославну, она то по себи не може бити!

Уколико Цариградска Патријаршија заиста напусти Светоотачку Пасхалију, са њом ће бити све оно што смо рекли за Финце – Вартоломеј и његов Синод, и сви који га од свештенства буду следили, биће анатема, тренутно и коначно. Сви који буду ма и само општили са њима биће свргнути.

Сада, док још има времена, преклињемо епископе Царског Цариграда, љубљене сасуде светиње Христове, једнодушне с Црквом у Светоме Духу, од Бога позваним, да у светлу изнетога преиспитају своју намеру. Да је одбаце. Ако епископи не верују нашем поимању канона, јер ми јесмо слаби, и прегнути греха, и сваке нечистоте, тада им приносимо Сигилион из 1583. године, донет од

стране Цариградског патријарха Јеремије II, Александријског патријарха Силвестера, Јерусалимског патријарха Софрошија, и многих још епископа, којим Оцима дугујемо живот у Христу:

„Ко год не следи обичајима Цркве који су утврђени на Васељенским Саборима, или Светој Пасхи и календару који нам ошћ одређују да следимо, него хоће да се равна по новоизмишљеној пасхалији и њеном календару папских безбожних астронома, и противећи им се (обичајима Цркве) жели да одбаци и оскврњи догмате и обичаје Цркве које смо наследили од наших Отаца, иска буде на таквога анатема и нека буде одлучен од Цркве и заједнице верних.“

Жељко Которанин

ДУХОВНИ ЖИВОТ

лична библиотека
Арх. Наум

БЛАГОВЕСТ О ДВА РОЂЕЊА

На данашњи Празник Господњи и Његове Пречисте Матере, прослављамо Светог и Преподобног и Богоносног Оца нашег Јустина Ћелијског, рођеног пре равно сто година на Благовести, за време и свет, али рођеног и пре петнаест година за Вечност и Светост, такође на Благовести! Животни, Благовештански круг, који је оп у овом свету описао кроз савршену пуноћу времена, постао је символ за ореол светитељски, за венац неувениви којим га је Бог осунчао у Вечном Царству своме!

Кад се први пут родио на Благовести – био је то призив Спаситељев малом Благоју Поповићу да постане Благовесник, дакле Јеванђелист; када се, по други пут, родио на Благовести – био је Знак с Неба да је своје сведочење за Христа до краја апостолски верно и ревностно исказао – наш Свети Ава Јустин.

Све је у његовој личности Свето и Благовесно:

Благовест рођења!

Благовест живота!

Благовест мучеништва и страдалништва!

Благовест написаних књига!

Благовест беседа!

Благовест подвижништва!

Благовест молитве!

Благовест литургичара!

Благовест дара суза!

Ето силе разлога због којих га можемо назвати св. Оцем Јустином – ћелијским Благовесником.

На њему се до краја испунила Реч Христова: „Ако се ко не роди одозго, не може видети Царства Божијег“ (Јн. 3, 5). Он се не само родио Духом, него је живео и делао по Духу Светом. Зато у тропару његовом и стоји стих да је био „Жива Књига Духа“, што је, ваљда, најсветија похвала која се може упутити човеку као створењу Божјем.

Постоји једна сузна молитва св. Оца Јустина, која гласи: „Нећу себе, без тебе – сладчајни Господе!“ У њој се налази читав

Богочовечански програм спасења и избављења, како појединаца тако и читавог народа! Ако би св. Аву сви ми Срби на данашњи свети и велики јубилеј његов питали у један глас шта да чинимо, дубоко сам уверен да би одговорио: „Реците – свако за себе – свом душом, свим срцем, свим умом, свим животом својим: „*Нећу себе, без тебе – сладчајни Господе!*““ Заиста да нам ништа више од овог јеванђелско-молитвеног уздица није подарио – циме би и камење покренуло на молитву! Камење да, али окамењена срца – многих и премногих у нашем роду – нажалост не! Шта све и ко све у овом поломљеном винограду светосавском, светониколајевском и свето-јустиновском – има само једно рођење за смрт – и коме све и чему све – све друго треба осим Христа Господа!? Сви атеисти, са свих страна, који се у цеверици чуде како је Христос могао устати из мртвих, требало би да виде у Србији организам који пола века не дише – а ево, још је жив, а ако Бог прими молитве Святих Својих – оживеће, васкрснуће потпуно.

Шта све у Србији не дише, а наизглед живи?!

Има ли наша књижевност, наша српска књижевност два датума рођења: један за време и један за сва времена?

Који је то српски писац, за векове постојања писмена у нас, ставио као мото свог дела и као со у своје дело – реч Светог Јустина Благовесника: „*Нећу себе, без тебе – сладчајни Господе!*“ Рећи ћемо да имамо „Слово Љубве“ деспота Стефана Лазаревића, да имамо Јефимијину „Похвалу Кнезу Лазару“, да нас је заувек задужио неумрли Његош „Лучом Микрокозмом“. Али први је био – Свјетитељ Божији, песникиња Јефимија – монахиња, а Његош – Владика! И не само они, него све што је из Цркве Христове потекло у књижевност – житија, службе, канони, акатисти и похвале посе на себи Два Печата, Две Потврде Духа Светог да су два пута рођени и, као такви, непролазни. Све друго што нам изгледа зимзелено – почело је већ да жути на нашим очима. Погледајте само српске драме из прошлог века, које више пиједан театар не игра, па ћете видети судбину драмских дела наших писаца у идућем веку. Узмите само мемоаре, новију историографију, збирку песама под називом „Палчица партизанчица“ коју је један наш детињи песник објавио пре пар година – па ћете осетити смрт што вреба те књиге за само који пар година.

Нама сада изгледа да нешто имамо, само зато што то имамо на тренутак.

Гете је био у праву када је написао да „људи тренутка – нису и људи вечности“. Док се наша ћирилица не освети и посвети, док се пера наших писаца не замоче у кандила, остаће код нас изневсрена мудрост да речи лете, а написано остаје, па ћемо гледати како речи остају, а написано лети.

Да ли се наша култура родила два пут? Једном јесте за време, али други пут за вечност – није! Ваши ли она до Неба молитву св. Оца Јустина: „*Нећу себе, без тебе – сладчајни Господе!*“ Не пада јој ни на ум! Све је хтела да буде у овом нашем злосрећном веку: и „западна“ и „источна“ и „несврстана“ и „паганска“ и „пролетерска“ и „малограђанска“ – само не Христова! Онај један печат што је Духом Светим добила у време Немањина и њега је оклањатила и поломила.

Један од наших најпознатијих социолога културе и умности тврди да „култура има за циљ да одржи и продужи људски живот, па самим тим морални и физички интегритет човечанства“. Да би нам појаснио своју мисао, уважени професор категорички уверава да плунути на под није непристојни него некултурни чин којим се угрожава здравље невиних људи. Иако је изналазити разлике између непристојности и некултуре и тако „откривати Америку“, лако је патуљастој мисли да конструише патуљасту дефиницију – проблем наше културе остаје и даље болно отворен – наводећи нас да се у чуду питамо: а шта то без Христа Бога у култури може послужити животима људи! Таква култура све више личи на ону механу поред Београда чију је фирму записао Владика Николај: „Чија ле није била – чија л' бити неће!“

У време када је била „источна“ градила је „рај“ и певала да ничег пре ње није било, а иако је било – није ни вредно спомена.

У време када је била „западна“ – отворено се измирила са паклом, смрћу и грехом: изљубила се са паклом на телевизији и на филму, загрлила се са смрћу у повишама и књижевним ревијама, узела под руку грех у сликарству, музици, вајарству.

Кад је ходила „стазама несврстани“ уверавала нас је да је један камеш са Ускршњих острва несравњиво лепши од „бијеле Грачанице Цркве“.

Кад јој се хтелo да буде „паганска култура“, поучавала нас је у мудрости Аптека и Маја, заносила младе менталном еквилибристиком Кастанединог гуруа – објашњавајући како је Свети Сава једна застарела личност из Средњег века.

У „срећна времена“ кад се декларисала као пролетерска, попила је многим памет говорећи без прекида: „Човек, како то гордо звучи!“ Изложба трактора у парадном строју, машица рањених „самопрегорним рукама пролетерских градитеља“ – имала је већу културну вредност него било која изложба икона.

На полуопуцаним темељима „пролетерске“ сазидања је данас „малограђанска“, култура најјаднија, валда, од свих побројаних. Њена начела су: „Моја кућица – моја слободица“, и „важно је преживети“. По њој, може се опстати и у мору ропства, ако се има бар привид слободе, може се грабити наочиглед суседа који једва састављају крај с крајем – сви песа пропадну, само да се способни спасу! Изго-

варајући се ратом и изолацијом, култура усамљене гомиле и социјалног солипсизма све више постаје неурастеник који мисли да је баш он центар око кога се окреће свет. О, идолопоклонства српског цивиљеног од античких времена, Српска култура подсећа на слику младог и лепог Доријана Греја што ће се, ускоро, у овој тмини претворити у наказу од старца за сваки грех који је почињо.

Не зајеца ли што скорије „Нећу себе, без тебе – сладчајши Господе!“ – никада та култура вечито трулих метаморфоза неће постати Христова, неће постати истински народна, неће моћи да сачува ни себе, а камоли наш физички и морални интегритет!

И тако можемо рећи у недоглед: молитвено начело св. Аве – не важи скоро нигде – ни у науци, ни у политици, ни у здравству, ни у породици, нема га у раду – нема га у одмору од рада! „Без мене не можете чинити ништа“ – ево најјаснијег и најчитљивијег места у Христовом Леванђелу, које чити разумемо нити примењујемо, или једноставно писмо ни чули за њега. Како писмо чули – тако ништа и не чинимо! Сви очекујемо да се ствари некако саме по себи реше, сви се надамо да ће ударити гром пред нама, гром од кога ћемо се за час преобразити у неке боље и лепше, млађе и здравије, можда и паметније, а не видимо да време неумитно тече, макар ми стајали у месту још хиљаду година. Време није хипа да се поздравља стојећи, него нам је дато и задато да животом и делом прославимо свог Створитеља, како би Он нас прославио у вечности! Препород не почиње од удара грома – нити обнова душа од севања муње. То не зна српска интелигенција прерушена у политичаре, што у Макијавелију, Хобсу, Рихелсу, Таљерану, Фушеу и Бизмарку тражи путеве препорода и обнове свога народа – мамећи га у странке и партије. Такви тек мисле да својим громовима руше или граде, да својим муњама осветљавају, а уствари само звездкају маказама којим ће ошипати вуку са оваца. Свако ко обећа да ће мање вука скинути од свог противника – напречац задобија поверење! А стадо за најамнике мисли да су пастири, јер неће да зна да Јединог Пастира има Који и Душу Своју полаже за стадо. Сваког таквог најамника који се у чуду пита пита то хоћемо и може ли се овај народ повратити у утробе матера својих да би се поново родио – пресрешће сам Господ својим питањем: „Ти ли си вођа народни, а то не знаш?“

Философ Духа Светог – свети Отац Јустин – Телијски Благословник знао је и научио нас да једино самозабравом у Христу можемо себе поново задобити! То је рецепт од кога логику хвата паника, пред којим се разум костреши, а сујета се пренемаже и плаче. Нема болесника који се не плаши операције и поред свести да је она често једина цена продужетка живота. Сваки лек је горак – али зато лечи! Одлагање операције зна да буде смртоносно, одбијање лека може разорити нарушено здравље, али одгуривање Хрис-

тове руке кад крене да нас избави – сигурна је смрт за душе, једино пут са кога заиста никаквог повратка нема.

Можемо као народ лечити себе агесијом, хистеријом, политиком, алкохолом, спавањем, преједањем, ТВ паркозом, дрогом, музиком, причинама – то су само облици заборављања муке, најглавније муке наше – да напи животи, такви какви су данас – без Христа, јесу без смисла и паде. Ми се свим тим „брашимо“ као што дете пева у мраку да „разбије“ страх.

Јунак једног нашег писца оболео је од тог страха од живота и решио да прекине своје муке. Пошто је он човек који страхује да се убије и тако обрука име и породицу – решава се на оригинално сулуди корак: да једе док се не убије, рачунајући с тим да његову намеру нико и никада неће моћи да прозрне. Он добро зна да му је због поодмаклих година много шта од хране забрањено, али и даље једе – и дању и ноћу – затварајући се у фрижидер, као у мртвачки ковчег!

Све је у овом народу – од интелектуалаца до сељака – полегало у мртвачке ковчеге из путог страха од операције, операције која нам предстоји од Бога Исцелитеља! Сви знамо да је она једина спасоносна – али из ковчега не излазимо! Дремамо у мртвачким ковчезима својих фрижидера и замрзивача – плашећи се да не помремо од глади; у мртвачким ковчезима политичких странака у које смо залутали из бојазни да нам не утекне нешто мало власти; у мртвачким ковчезима својих телевизора – не би ли се душе пред смрт мало разонодиле; у мртвачким ковчезима нашег повратка вери Христовој – пријатио уљуљкаши самоутехом да смо дали Богу Божије – а наше нама!

Свете Гробнице као што су Крф и Видо – то су Иконостаси на Небу у поређењу са душевним гробљима у којима се крију потомци Светих Ратника и Светих Мученика. Чудом би се чудили и крстом крстили да виде своје чукун унуке у рукама сатанизма и астрологије, у јамама масонства, хиромантије, себичности, подељености, секташтва и јереси. Шта би рекли да виде како им крштена деца замичу у куће на којима пише да се зову „цркве“, да се суботом моле, да им је Св. Недеља исто што и понедељак.

„Нећу себе, без тебе – сладчајши Господе!“ узвикнимо са свetim Авом Јустином и васкрснуће нас Христос из гробова у којима лежимо. Примимо мишљу, срцем, умом и бесмртном душом у нама Благословенску животну поуку св. Аве из његова два рођења – и родимо се још једном! Родимо се за вечност, а оставимо трулеж за собом, родимо се за Небо да бисмо обрадовали земљу на којој стојимо. Нека Академија, нека Универзитет – узмоле „Нећу себе, без Тебе, Сладчајши Господе!“, па ће се све магле и недоумице развјати, постаће Храмови Духа Премудрости, а не идеје и идеолошке подстанице, које мисле да греју овај народ, док му, у ствари, спремају хибернацију. „Смири се, горди човече!“ поручивао је Достојевски,

али га нису послушали. Ако наше научне и просветне установе одбију реч св. Аве – од науке и просвета неће остати ни прва слова.

Нема Србији, нема српској породици, нема њеној будућности спасења, ако се све не одбаци ради Христа, ако Србија не одбије да и даље постоји без Бога.

Ако не прихвати Светојустиновски програм као свој – никада више неће пронаћи себе ни у историји, ни међу народима.

Рекне ли молитвено и смирено: „Нећу себе, без њебе – сладчајши Господе!“ престаће да буде сасушена лоза на чокоту Христовом, престаће да буде губавац од кога сви беже и гангренозни паћеник што живи а не дише.

А Србија са Христом – то је онда велика сила у свету!

Србији са Христом на челу, Србији по Јеванђељу, Србији окађеној измиром молитве – не може и неће смети нико ништа!

Свети Оче Јустине Благовесниче, ми немамо данас на Благовести никог вишег и рођенијег од Тебе пред престолом Цара Славе: уздахни св. Аво, заплачи св. Оче пред Њим, Господом твојим и нашим да Србија сиђе са Крста Великог Петка и узвине се на гору Васкрсења – и утекне од свих који јој завиде, који је мрзе, који је болно и преболно распињу, мученицу нашу. Научи нас да се молимо: „Нећу себе, без њебе – сладчајши Господе!“

Молитвама св. Аве Јустина Ћелијског, Спасе, спаси нас!

Предавање на Благосети 1994. године у Ћелијама, поводом стогодишњице рођења Оца Јустина.

Душан Васиљев

ИЗ МАНАСТИРСКОГ МУШКОГ ОПШТЕЖИТЕЉНОГ УСТАВА

Јеромонах Серафим

ГЛАВА II

О ГЛАВНИМ ОБАВЕЗАМА НАСТОЈАТЕЉА¹⁾

Будући да је манастирско општежиће заједница братије, који стоји под руководством једног оца, то у њему све се држи овим оцем.

Ако је он добар и исправан, и у обитељи све је добро, није ли он исправан, и у обитељи не тражи поретка и добро.

На том основу, настојатељ је, пре свега, дужан да се строго држи устава и правила уведених у манастир, да не би дао повода и могућности другима да их нарушавају, сећајући се речи апостолских: „пример буди вернима“ (1 Тим. 4, 12).

На обавези настојатеља лежи:

1. Да свим силама подржава у повереном му манастиру строгу дисциплину и примеран поредак, не заустављајући се пред мерама пресецања и тражења одговарајућих казни, односно нарушитеља правила и устава манастирских и црквених. Зато сваку настрапост, као на пример: пијанство, и томе сличне саблазни, треба одмах искорењивати. Често се догађа да понеки настојатељи показују неопростиво снисхођење према појцима. Наслађујући се раскошним појањем и бојећи се да појци не би отишли из обитељи, настојатељи, на уштрб манастирског поретка и живота, допуштају у односу на појце различите видове попуштања, чиме се, наравно, они користе за своје циљеве. Та попуштања у корену подривају не само сву манастирску дисциплину но и ушжавају сво монаштво. У већини случајева морално слаби и распуштени појци врше штетан

¹⁾ Преводилац није преводио цео устав, него само оне делове који су интересни за развој општежитељног монаштва код нас (Р.А.).

утицај и на друге житеље обитељи, мало-помало развраћујући и њих; љубитељ пак лепог појања— настојатељ по нужди мора да гледа кроз прсте на неваљалства која се врше па његове очи. Такво стање ствари ни у ком случају се не сме допустити ни у каквој обитељи. Најбољи и најтачнији излаз из сличних случајева — није само не указивати појцима било какво пошустање против устава, него при првом покушају паровања реда и поретка, сместа их удаљити од певнице, јер је боље да за цео време појање у манастиру буде просто, док се не обуче истински послушници од братије и не створи се, мало-помало доличан хор појања, него триста шаку пролазника, који унижавају сав строј манастирског живота. Најзад, при таквом одношењу на ту ствар, настојатељ се у потпуности може надати да ће видевши строгост и побожност за певницом, најбоље појачке снаге ући споља у хор, иначе може се рачунати на било кога нуждом нагнаног несрећника или неопитног почетника појца, док и он са своје стране не стане на исти шив са бившим недостојним појцем.

Надгледајући моралност братије, настојатељу је неопходно да свакодневно посећује братију по келијама, болесне пак и немоћне могуће је посећивати чешће. Братију која се налази на различитим послушањима и радовима ван манастира, настојатељ је такође дужан да проверава при сваком згодном случају.

Запавивши међу братијом настале несугласице и свађе, настојатељ је дужан да, без одлагања, употреби сва средства која од њега зависе да приволи братију на мир, и постигне то, да онај који је увреди измоли опроштај, а увређени опрости, чувајући са тачношћу реч апостолску: „**сунце да не зађе у гњеву вашем**“ (Еф. 4,26).

Будући да се по предложеном уставу не дозвољава држати било шта од јела или узимати храну у келију (види гл. 25 о општој трпези), са изузетком случајева када брат не може да дође на општу трпезу због болести или дубоке старости, то настојатељ треба строго да пази да се нико од братије не би користио тим правом без његове дозволе.

2. Прва и најглавнија брига настојатеља треба да буде спасење душе повереног му братства по речи Господа: „**Иштите најпре царства Божијега и правде Његове, а све ће вам се друго дати**“ (Мат. 6,33). Зато брига о материјалним потребама братства треба да буде постављена у други план.

„Како је ружно“, говори св. Василије Велики, „када путоуказатељ постане за брата узрок скитања по лажним путевима. Но то истовремено служи као знак, да он (настојатељ) не напредује у заповести о љубави, зато што ниједан отац не гледа равнодушно на своје дете које је готово да упадне у јаму, и не оставља у том паду већ палог сина. А колико је ужасније оставити у погибљи душу упалу у дубину зала, треба ли о томе и говорити? Зато је настојатељ дужан да бди над душама братије, да се стара о спасењу свакога, као онај

који је дужан да положи за њих рачун; своју пак бригу дужан је да прошири дотле да би показао свој труд о братији чак до смрти, не само по општем за све закону Господњем о љубави: „**да ко душу своју положи за пријатеље своје**“ (Јн. 15, 13), но и по особитом закону опога који је рекао: „**Желећи вас, благоизволисмо дати вам не само благовест Божију но и душе наше**“.

Будући за братију опцем, он је дужан „као отац који жарко љуби и брине се о својој деци, да обраћа дужну пажњу на потребе свакога, и, по могућности, да употребљава одговарајуће лечење и старање и да подржава с љубављу и, својственим жарко љубећем оцу и мајци, доброжелатељством сваког члана, који стварно болује душом и телом“.

У својим бригама о душама братије, настојатељ је дужан да, уз помоћ духовника, пажљиво следи да би сва братија чистила савест своју тајном покајања и причешћивања Светим Тајнама, по установљеном у манастиру поретку и, по могућности чешће, а нарочито свештенослужитељи пред ступањем у чреду свештенослужења.

3. Други, не мање важан предмет на који треба да буде обраћена брига настојатеља — је црквено богослужење.

„Непремљиво и побожно учествовање у свршавању истог (т.ј. богослужења), или присуствовање истом треба да бива подржавано и примером и побуђивањем настојатеља“. Несправност богослужења треба да се сматра за главно нарушавање обавеза и треба је прекинути упорним поправним мерама.

Од свештенослужитеља настојатељ треба да захтева да они који читају и певају у цркви испуњавају своје дело са послабљеном пажњом, без двогласа (праћења), чувајући старо црквено појање без поврде увођењем чста новог, несатласним са простотом и умиљењем, што посебно доликује богослужењу манастирском.

4. У виду просветног знања обитељи, у њима очекују да нађу светлост они који траже светлост; због тога настојатељ, као началник и представник манастира, има посебну обавезу да прима посетиоце, богомољце и добротворе, и да се руководи у томе личном расудљивошћу.

„И долазећим поклоницима и посетиоцима он ће давати благо разумне одговоре и потребне речи које назидавају својим достојанством, а тиме и заједница братска неће остати посрамљена“, говори св. Василије Велики, при чему разјашњава и то како треба давати те савете. „Јер ако се свима подједнако упада у реч то производи буку и служи као признак беспоретка; а апостол чак и онима који су се удостојили дара учитељства не дозвољава да говоре одједном многи, рекавши: 'ако ли се другоме што открије, први да ћути' (1 Кор. 14,30); и још изобличава неумесност таквог беспоретка, говорећи: 'ако се састане сва црква заједно, и сви почну говорити, а дођу и неразумни и неверни, неће ли рећи да су полудели' (Кор. 14,23)? А

ако дошавши (у манастир), по познању, постави питање другоме, упитани уместо одговорног лица, ако би и могао да одговори довољно, ипак, ради поретка, нека сам оћути а покаже коме је поверена та част (дужност да одговара)".

На тај начин употреба речи биће у поретку и благоразумно. Јер, ако при телесном лечењу није свакоме дозвољено да испитује над болесним потребу лекова и каквог оруђа (лекарске справе), већ само опоме ко је стекао у томе искуство другим временом, опитом, вежбањем у лечењу, и учењем; то на основу чега се, свако без разлике, прихвата лечења речју, где, ако је само и маленост (ситница) испуштена из вида, то попоси веома велику штету? У таквој заједници, где се чак ни дослење хлеба не дозвољава свакоме, по то служење припада једноме и њему се оно поверава по испробавању, није ли тим више потребно и духовну храну да даје један најспособнији за то, при том с разборитишћу и опрезношћу? Због тога није мало самопоуздање да ушитани о суду Божијем одважи се да одговара без страха и на слепо, а да не укаже на онога коме је поверено домостројство речи и који је, зато што је он „верни и мудри строитељ“ (Лк. 12, 41) изабран да даје у време духовну храну и по написаноме „он ће дати тврђу речима својима на суду“ (Пс. 112, 5). Ако пак одређаши да даје одговоре не сети се чега, а други смисли то, да не приступа одмах обличавању, него насамо да саопшти своју мисао; зато што се то за није претвара у повод за преузношење над вишима. Због тога, ко је дао одговор, чак и користан, но не по потреби свога послушања, тај подлежи казни за нарушавање поретка.

5. Брига о домаћинству и процвату манастира.

У ту категорију дужности настојатеља спадају: брига о унапређењу (модернизацији) земљорадње, о зградама, о чувању шуме, о поправци путева, рибњаку, о припремању и чувању разних резервних памирица, а, исто тако, и о припремању издржавања и одеће за сво братство и томе сл. Благајну манастирску трошити с брижљивошћу, употребљавајући је само на неопходне расходе, а од непотребних се уздржавати.

Настојатељ треба да надгледа да би се приход и расход новца уредно и благовремено записивао од благајника у постојећу прописану књигу, а такође да би се по целом домаћинству водила потребна и, колико је могуће, савршена одговорност. Не треба се обавезати на стални процентни допринос за епархијске потребе, зато што не може бити сталности у манастирским доходима; треба добро изучити приход и потребе манастира, да би се, по могућности и средствима, не па уштрб напретка манастира, одвојило на помоћ другим установама, што је, наравно, у принципу пожељно.

6. Настојатељ не треба да се надима својим чином, да се сам не би лишио блаженства обећаног смиреномудрију (Мат. 6, 8), или погордивши се да не падне у ђавољи суд (1 Тим. 8, 6), него, напротив,

да се убеди у то да је брига о многима, служење многима као онај што прислужује многе рањенике, чисти гној у свакога са рапа, указује им помоћ по својству повреде, тако своје служење обраћа у повод не за преузношење но више за смирење, беспокојство и усрђе; тако, или још боље, и овај коме је поверено да лети немоћи братства као општи слуга свих и који је дужан да за све положи рачун, треба много да мисли и да буде неспокојан. На тај начин он достиже циљ, зато што је Господ рекао: „ако ко хоће да буде старији, да буде мањи од свих и свима слуга“ (Мк. 9, 25).

При усвајању сличног погледа на своје обавезе, настојатељ и у своме келесјом животу треба да буде у сагласности с њим. Тако, на пример, не доликује настојатељу да стиче и поседује раскошне предмете, но треба код њега да се запажа скромност и у одећи и у келесјом намештају.

Набројане од нас најважније прте обавеза настојатеља, као главног и одговорног руковође повереног му братства, не једанпут су налазиле потврду и у указима Св. Синода...

Наравно, ни у каквом уставу нема могућности да се тачно поброје све обавезе и сва правила којима одговорно лице треба да се руководи.

Увек и у сваком делу – а тим више у тако сложеном као што је руководство духовним животом десетина и стотина људи који траже морално усавршавање – могу пошкљупити питања и сумње, које су нерешиве уставом, не гледајући на сву жељу састављача да што пуније изложи руководна правила. Зато и у наш задатак снада, у предузетом подухвату, да укажемо само на основне поставке манастирског живота, а што се тиче појединости, то у случају појаве било каквих тешкоћа настојатељ треба да прибегне за своје руководство к помоћи речи Божје, правилима свете Цркве, к духовном регулатору, поукама Светих Отаца, а особито к делима св. Василија Великог, на основу којих се саставља предложени устав. Било шта да чини, било шта да говори, настојатељ, у сваком свом поступку, треба да се ослања на Божанско Писмо и на заповести Господње.

ГЛАВА III

ОДНОС НАСТОЈАТЕЉА ПРЕМА БРАТИЈИ

У својим односима према братији, настојатељ ни на минут не сме да заборави да је најглавнији циљ целокупног његовог делања – спасење душа повереног му братства, за постизање којег и треба да буду постојано упућене све његове душевне и телесне силе. Велики и тешки одговор мораће да даје настојатељ пред Богом за небрижљиво одношење према делу спасења душа братства којим је руко-

водио. Св. Василије Велики директно сравњује таквога настојатеља с убицом. „Онај, коме је поверено да се брине о свима“, говори он, „будући дужан да да одговор за свакога“, тако и треба да управља собом, знајући, да ако један од браће падне у грех зато што он није казао њему раније наредбе Божије, како да се исправи, то „крв брата тражиће се из његових руку“ (Језек, 3, 20) и парочито, ако не по незнању остави он без пажње било шта угодно Богу, по из лицемерства, попустиштајући свачијим пороцима, ослаби строга правила живота. Јер је речено: „они који вас хвале ласкају вам, и смућују славу погу ваших“ (Исанија 3, 12); „Онај који вас смета понеће грех, па ма ко био“.

Зато настојатељ треба „да се односи к братији као к љубљеној својој духовној деци, и да их увек отачки поучава заповестима Господњим и отачким предањима, поткрепљујући њихов дух Божијим Писмом, сећајући се речи св. Апостола Павла: „Све ово казујући браћи бићеш добар служителј Исуса Христа, хранећи их речима вере и добрим учењем, јер Њему си последовао. Обучавај пак себе у побожности. Пример буди вернима речима, животом, љубављу, духом, вером, чистотом. Пазни на читање, тешчење, учење. У томе се поучавај, у томе пребивај; да живљење твоје буде свима познато“ (Тим. 4, 6); „а ја сведочим пред Богом и Господом нашим Исусом Христом, који ће судити живима и мртвима у јављању Њега и царства Његова; проповедај реч, настој у време и исвреме, облици, запрети, умоли са сваким дуготрпљењем и учењем“ (Тим. 4, 1–2).

Сагласно с тим „настојатељ треба да изоштри свој ум проишљивошћу, да мужеством побуђује усрђе братије на спасење, да утврђује себе вером и падом, да иде испред братије у сваком подвигу, а најглавније да ратује за њих против духовних непријатеља демона“.

Какву мисао треба да има настојатељ када било шта наређује или устројава? – У односу на Бога, као „слуга Христов и стројитељ божанских тајни“ (1 Кор. 4, 1), треба да се боји да не би казао или успоставио било шта насупрот вољи Божијој, посведочењем у Писму и да се не покаже лажним сведоком Божијим или лупежом светиње или увочећи шта туђе учењу Господњем, или оставивши што је угодно Богу. А у односу к Братији, „као што дојилица греје своја чедца“ (1 Сол. 2, 7), тако и он треба да буде готов у угађању Богу и за општу корист свих даје свакоме не само благовешћење Божије по и душу своју, по заповести Господа и Бога нашега Исуса Христа, који је рекао: „Заповест нову дајем вам, да љубите један другог, као што ја вас љубих“ (Јн. 13, 36). „Всћу од ове љубави нико пема, да ко душу своју положи за пријатеље своје“ (Јн. 15, 13).

Ето, таква света љубав и треба да руководи сваким актом настојатеља у односу на братију. Ипак љубав не треба да смета пројави строгости у извесним случајевима. „Постоји своје време и за сми-

реност, и за власт, и за обличење, и за тешчење, и за поштеду, и за смелост, и за снисхођење, и за строгост, и, уопште, за свако дело. Зато, понекад, треба указивати смиреност и подражавати децу у смирењу, особито када је у питању случај да ода један другом част и дуг, да услужи и помогне било чијој телесној потреби, како је учио Господ. А некад је потребно употребити власт, „коју је дао Господ на сазидање, а не на разорење“ (П Кор. 13, 10), када нужда захтева смелост. И као што у време тешења треба показивати доброту, тако у време строгости смелост. И као што у време тешења треба показивати доброту, тако у време строгости треба пројављивати ревност; а слично томе поступати и у сваком другом случају“.

Настојатељ је дужан да чини приговоре сагрешившим без страсти; зато што изобличавати брата са раздражењем и гњевом – значи не њега ослобађати од греха, но самога себе бацати у погрешност. Зато је речено: „с кротошћу кажњавај непокорне“ (П Тим. 2, 25). „Као што (настојатељ) не треба да је строг, видећи презрење према себи самоме, тако не треба показивати снисхођење према брату који је сагрешно, када види да је презрен други; по у том случају особито је потребно показати негодовање на рђав поступак. Јер на такав начин ће избећи подозрење у самољубљу, и различитим реаговањем у своме и туђем делу доказаће да не мрзи сагрешившег, но се гнуша греха. А ко показује разлику у негодовању, не као што је сада речено, него на супротан начин, тај очигледно негодује не ради Бога и не по бризи за сагрешившег, но по сопственом самољубљу, или властољубљу. Ко показује ревност против онога ко унижује славу Божију преступањем заповести и истовремено има братољубље према брату, који се поцвргава опасности да кроз грех изгуби спасење, будући да 'душа која греша, умире' (Јез. 18, 20), тај треба при сваком греху да устаје као против самог греха, и строгошћу кажњавања да доказује племеност расположења.“

Особито пак настојатељ треба да се чува да не показује према било коме од братије претпостављења, да буде пристрасан на уштрб истине и правичности. Он треба у разговору са братијом да следи апостолско правило: „Јер нигде из ласкања не говорисмо к вама, као што знате, нити из узрока лакомства, Бог је сведок; нити тражећи од људи славе, ни од вас ни од других“ (1 Сол. 2, 5–6). Јер ко не било каквих почасти ради од људи, не из жеље да се некоем допадне или угоди, но стварно из љубави приступа к делу, тај, не усуђујући се да било у чему извитопери истину, са смелошћу им (тј. братији) говори отворено и искрено, због чега му и приличи то о чему је даље казано код Апостола: „Не бисмо ли међу вама као што дојилица пегује своју децу. Тако смо вас радо имали да смо готови били дати вам не само Јеванђеље Божије него и душе своје“ (1 Сол. 2, 7–8). А ко није

такав тај је слепи путеводитељ и сам пада стрмоглав и друге вуче за собом“.

Уопште, у односу према братији настојатељ треба да буде „мудар као змија и безазлен као голуб“ (Мт. 10, 16). „Мудар као змија бива“, говори Св. Василије Велики, „онај који учи с опрезношћу и с разумевањем, како да успешно приведе слушаоце у покорност; а безазлен као голуб онај ко не држи ни у помисли да би се светио своје ненавиднику, но продужава да му чини добро по заповеђеном од Апостола: „да вам се не досади добро чинећи“ (II Сол. 3, 13). Јер Господ даје ову заповест ученицима, шаљући их на проповед, где је била потреба у мудрости ради убеђивања и у незлобивости према онима који пам зло чине (мисле), да би, као што је тамо (у Рају) змија умела да приђе с лицем љубазним и да говори привлачно, због чега су и они који су је слушали (тј. Прародитељи) одступили од Бога и предали се греху, тако и ми да бисмо изабрали за себе и лице и начин, и време (проповеди) и свим мерама дали „тврђу речима својим на суду“ (Пс. 114, 5), старајући се да служитеље очувамо од греха и приведемо Богу, а у искушењима да бисмо сачували трипљење до краја, као што је речено у Писму (Мт. 24, 13).

У својим настојањима око подизања духовно-моралног усавршавања братије, у циљу просвећивања и васпитања, настојатељ не треба да пренебрегава сва могућа средства која му се налазе у рукама. Такво средство је свакодневна беседа и поучавање, како на уопште духовне, тако и на специјално монашке теме. При том, настојатељ не треба просто да чита Свето Писмо, или дела Светих Отаца и учитеља Цркве, но да обрађује поуке својим живим речима, објашњавајући прочитано животним опитом, примерима из преживљеног или онога што је осетио. И, најглавније је да у настојатеља реч не иде у раскорак са делима, него да он иде увек и у сваком подвигу испред свога стада, чувајући их све подједнаком љубављу.

Међутим, данас, од искних настојатеља потпуно је пренебрегнуто сејање речи Божије, и зато неизбежно скретање са пута Христова. Сејач не сеје, а земља не прима; настојатељи су небрижни, а ипоци падају у заблуде; настојатељи не уче, а ипоци живе у незнању; настојатељи реч Божију не проповедају, а ипоци не слушају, нити хоће да чују; настојатељи су забављени материјалном изградњом, а ипоци су заборавили циљ свога живота – своју духовну изградњу. С болом у срцу пристоји вапити: Скупа непотребни постадоше, нема никога да чини добро, нема ни једнога. Неки настојатељи, чим ступи у манастир човек за којим има пужлу, таквоме док је он потребан чине се сви могући уступци и попуштања, а чим мине пужда у таквом човеку, почињу да га ломе оштрим мерама које су сами (настојатељи), ради својих личних интереса измислили, и, наравно, трују у њему духовни живот и врло често такви пропадају неповратно. Какав је узрок томе? Лични материјални интереси, а не истинска

љубав Христова. И нека знају сви такви настојатељи, да ће они, као што је већ напред указано, одговарати пред Богом као убице – који својим немаром губе поверене им душе. Ако пак, не гледајући на предузете мере настојатеља, не гледајући на сва убеђивања, поуке и чак захтеве, међу браћом се нађе неко који врши негативан утицај на остале, и не жели да поправи своје владање, директна је дужност настојатеља да таквога одсече од заједнице, као заражени уд од тела. Ево шта у вези са тим говори св. Атанасије Атонски:

„Пазите добро, братије, ако се нађе међу вама (што ја не желим), било ко који покушава да расече (поцепи) тело братства препреденошћу, злоћом и лукавством, да се не помеша с њим (пристане уз њега) неко од вас, но што хитније удаљите га од своје заједнице, као заразу, као стари квасац; њега самог удаљите од дела оних који се спасавају. Јер, онима који покушавају тако нешто (да разруше заведени у обитељи устав), умесно је пожелети да се истреби спомен њихов на земљи, и да се избрише име њихово из књиге живих и с праведницима да се не запише. Ако би се нашао било ко да се заузима за таквога, то и он да прими његов део у наслеђе (тј. и с њим исто поступати). Заповедам настојатељима да изгонс такве из манастира“.

Што се пак тиче других, оних развратних и непокорних, но који дају наду на поправку, настојатељ је дужан да такве смирава и изобличава пред целом братијом, по речима Апостола: „А који греше покорај их пред свима, да и други имају страх“ (I Тим. 5, 20).

По потребама својим настојатељ ће понекад морати да изиђе из манастира. Но то треба да чини што је могуће ређе, да не би оставио стадо своје на произвољност судбе.

У избору својих помоћника настојатељ мора бити посебно обазрив, а поготово на одговорним дужностима, да не би дошла на управу и власт лица која је задобијају помоћу лажи и притворства, а не личним достојанством, због чега су мало поуздана.

И тако, љубав, правда, истина, а не лицемерје, пристрашће, и друга лаж, да буду руководитељи настојатеља у његовим односима према братији, јер само под тим условима он ће моћи постићи мир и поредак, који су неопходни за духовно усавршавање и спасење душа, њему предатих.

ГЛАВА VI

О ДУЖНОСТИ ДУХОВНИКА И О СТАРЧЕСТВУ

На дужност општег духовника у манастиру бира се јеромонах у зрелим годинама, часног и богоугодног живота, ревностан у читању божанских и отачких књига, обдарен од Бога духовним расуђи-

вањем, за кога сведочи и пастојатељ пред архијерејем, који га и потврђује.

Будући да за сву братију одговара пастојатељ, а духовник је његов помоћник у духовном руководству и за неправилно руководство духовника одговара настојатељ, то се избор духовника оставља на пуну увиђавност настојатеља.

Обавезе духовника састоје се у свршавању тајне покајања, коју не може обављати непосвећени у јерејски чин.

Духовник мора бити и наставник. А дужност наставника или старца састоји се у том да онога који жели монаштво руководи у богоугодном животу честим и корисним поукама, сагласним са правилима и учењем Светих отаца.

Наставник и старац понекад може да буде, по благослову настојатеља, и прост монах (тј. не у чину јереја), искусан у духовном животу, који уразумљује брата, који му открива своју духовну борбу, која зна да га поучи како да се бори против искупења вражијих, и побуђује га на покајање и исповедање грехова пред духовним оцем, а сам он не може разрешавати (отпуштати) грехе.

При исповести, духовник треба брата који се каје, са кротошћу да саветује, најпре да би он све своје грехе за које га изобличава савест откривао чистосрдечно, ништа не скривајући. Друго, да би од срца жалио што је гресима својим прогњевио Господа Бога, и да би, смиривајући се, срцем положио тврду намеру да више не гњеви Бога гресима, и да не распиње попово Христа безакоњима својим. Треће, да би као потврду истинског свога раскајања примио шитимију по својим моћима.

Ако духовник примети да неко при исповести нема умилења, не скрушава се и не пати што је прогњевио Бога гресима својим, то срце таквога треба да омекша страхом од суда Божјега, напомињући временске и вечне казне, којима Бог кажњава нераскајане грешнике. А ако пак види скрушеног срцем до пуног очајања, таквога треба ободрити милосрђем Божјим према покајаним грешницима, уверавајући га да је Исус Христос, Син Божји, ради тога и дошао у свет да би спасао грешнике, и да се сви ми страдањем и крвљу Његовом очистимо од греха, и заслугама Његовим се спасавамо.

Више од свега, духовник је дужан да помаже настојатељу усрдним својим старањем у спасавању братије, утврђујући свакога у благочестивој вери и добрим делима, како примерним богоугодним својим животом, тако и корисним поукама и отачким саветима, а нарочито својом уредном молитвом. Он треба да усађује у њих страх Божји, љубав према Богу, и љубав једног према другом, у свему уздржавање, смирење, послушност, трпљење, прилежност у читању речи Божје и отачких књига, према молитви, раду и рукодељу; једном речју, треба у њих да засађује сваку врлину, а, познавајући савест свакога, да искорењује из срца њихових заблуде, лажна машта-

ња, зазорне помисли, зле страсти, лоше навике, пороке и сваку врсту греха, уразумљујући их каквим начином да одбијају вражија искушења, зле помисли и жеље, да побеђују страсти и уништавају грехе.

У великом, одговорном и тешком делу духовног руководства, духовник треба да се руководи речју Божјом, богомудрим отачким списима, правилима свете Цркве и правилима положеним у устав. У недоумицама својих дела треба да пита настојатеља и његовом расуђивању и вољи, по вољи Божијој, увек да следује.

Ако духовник због мноштва братије не буде успевао да прима на откривање (свакодневно исповедање) помисли својих духовних питомаца, то му се допушта, са дозволом настојатеља, да део њих (братије) препоручи за непосредно духовно руководство искусном духовном старцу, но за правишност духовног руководства од стране старца одговара духовник, зато духовник мора и ту бодрим оком да следи за душевним стањем све братије.

Духовник треба да зна да он, пре свега, мора духовна чеда своја љубити тако жарко као што љуби отац сина, од њега рођеног.

Били они у добром устројству (духовном) или у рђавом, не губити своју отачку љубав према њима, ако се они сами не удаље, презревши све отачке савете, по и тада, патећи душом због њих, молити се за њих, да би их Господ привео у покајање и самопознање, не допустити себи гађење и мржњу, јер срце које љуби, гађења нема... „Љубав никада не престаје“. „Ко пак мрзи тако грех, као светитељи, но ипак они не мрзе сагрешившег, нити осуђују, нити се гаде; него састрадавају, кажњавају, теше, лече као болесни уд и све чине да би га спасли“ (1 Кор. 13 гл.).

Духовни отац треба сину своме да указује духовну љубав старањем о његовом душевном спасењу; треба својим примером и корисном речју у свако време да га побуђује на чишћење заповести Господњих и да га наоружава за борбу против духова злобе, који војују на нас злим помислима и грешним жељама. Но најпре да побуђује њега на то својим добрим примером. Јер називајући га реч боље се упечаћује у срце ученика када он види да сам наставник проводи духовни живот непосредно идући по путу заповести Господњих, слободан од греховних страсти, украшен духовним плодовима, који су: „љубав, радост, мир, дуготрпљење, благост, милосрђе, вера, кротост, уздржање“ (Гал. 5, 22–23). А што може да послужи као саблазан духовном сину то отац не треба никада ни да чини, ни да говори, бојећи се оне речи Господње: „тешко ономе човеку, кроз кога долази саблазан“ (Мт. 18, 7).

И тако, за пример богоугодног живота да постави себе служитељ речи по речи Апостолској: „Буди углед вернима у речи, у живљењу, у љубави, у духу, у вери, у милости“ (1 Тим. 4, 12).

„Показујући пак пример сваке врлине, отац духовни да руководи сина свога ка спасењу, на основу речи Божије и правила отачких, са пажњом, благоразумношћу и дуготрпљењем. У том свом служењу он треба да pazi:

1) У почетку да захтева од сина свога добровољну покорност, утврђивањем своје воље и мишљења, на тај начин што он по својој вољи не би ничега ни почињао ни творио, не узевши за то благослов: по свако дело пре почетка, опште – настојатељу, а своје келејно правило њему – оцу своме треба да објави, моли и очекује за то очински благослов и упутство, и затим, сагласно вољи Божијој, по вољи њиховој да чини.

2) Да захтева с кротошћу, да би син духовни због своје душевне користи добровољно и чистосрдачно откривао њему свакодневно, или у дане од њега одређене, своје помисли, и богоугodne и сујетне и порочне, које се задржавају у срцу, своје намере, жеље и дела, како добра тако и порочна. И мотрећи на његово душевно устројство, да прилаже прилежно старање о његовом спасењу.

3) Да га побуђује на непорочно испуњавање заповести Господњих. Држи ли се њих, да га саветује да се не предаје подвизима преко својих сила, и да кроз то не тражи славу од људи; да чињење врлина не приписује својој моћи и труду, по благодати Божијој; и да при свим својим врлинама, има смирено мишљење о себи, као слуга који чини оно што је дужан, што му је заповедио Господ његов, по речи Његовој: „кад свршите све што вам је заповеђено, говорите: ми смо залудне слуге јер учинимо што смо били дужни чинити“ (Лк. 17. 10). Преступа ли пак заповести, да га уразуми да тиме он прогневљује законодавца Бога, Судију праведнога, који даје свакоме по делима његовим, те да га приволи на покајање и исправљање живота.

4) Да га побуђује на испуњавање душекорисних правила апостолских и отачких, односно, на заједничке молитве, трпезе, одевања, келејног правила и осталог. Јер од паровања правила проишходи сваки неред и саблазан. Велика је погуба душама, где се правила и управљање душа не спроводе у живот, говори свети Јефрем. Отуда је речено у причама: „Не помичи старе међе, које су поставили оци твоји“ (Приче Сол. 22, 28). Чак је сам Господ наш одредио нама: „Ово (заповести) треба чинити, и оно (предање отаца) не остављати.“

5) Да га поучава о дужностима према владару (цару), према управитељима црквеним и грађанским, тј. да се треба молити Богу за цара, и за све који су на власти – и да им се покорави. Такође напомињати му почесто о дужностима његовим према настојатељу, оцу духовном и према свој братији, када увиди да он од њих (тих дужности) одступа. Главне пак обавезе према настојатељу су: да га воли у Господу, да га поштује и да му се покорави. А према братији: да све воли у Господу, како оне који га воле, тако и оне који га мрзе,

да подноси увреде од њих, а сам никога да не вређа. Старије и равне себи да поштује, а према млађима да буде благонаклон, сматрајући себе непотребним и грешнијим од свих. О спасењу сагрешившег да се брине, а не да га осуђује, и за све да се моли Богу.

6) Да га саветује помоћу примера светих да би избегавао беспосличена, а био уредан у послушању или на делу које му је поверено од настојатеља, за његову душевну корист, и за општу корист; да не једе хлеб дабс и носи одело, што је обитељи терет а њему штетно.

7) Када син духовни одступи од спасоносних правила, и не дође к оцу своме и открије своје душевне ране, тада отац, патећи због њега духом, сам треба да га посещује, и с кротошћу да се труди да сазна узрок његовог душевног растројства. А сазнавши, да приложи старање о његовом спасењу с очинском дуготрпеливошћу, док Бог не помогне да га исправи.

Но није лако цело лечење душе болеснога. Тешко је и телесне болести лечити, но још теже порочне страсти, када у болесном нема, или има, но веома мало, расположења за то. Потребно је, дакле, лекару душевном много знања и благодатне просвећености у томе каквим начином да лечи страсти страдалника. Јер, једнога враг силно напада греховним страстима, другога мање. Један своју рану открива, те отачки мелем ставља, и исцељује се. Други се стара да своју страст утаји, показујући се здравим. Један бива побеђен страшћу толико да пада у очајање. И тако, по разлици болесних, искусни лекар и пачине лечења различите употребљава. Он, као и телесни лекари, најпре треба да зна сигурно: 1) порекло и последице сваке страсти, тј. од чега која страст проишходи, и какве од себе пороке рађа; 2) Каквим начином коју страст да лечи; за ово он мора прилежно да чита реч Божију и правила и моралне поуке Светих Отаца, да би о искорењивању сваке греховне страсти, о достизању безстрашћа и благодатног стања, имао довољно доказа, да га не приброји реч Господња к лишенима вида: „они су слепи вође слепцима; а слепац слепца ако води оба ће у јаму пасти“ (Мт. 15, 14).

У недоумици пак на који би начин душу растројенога исправио, треба отац духовни да пита настојатеља, или другог оца духовног, не откривајући при том лица синовљева, да не би порок његов постао јаван и да би се сачувало у тајности оно што му је тајно поверено.

Преподобни Касијан говори: „Најглавнија брига старца, коме су поверени почетници, састоји се у томе, да почетника најпре научи да побеђује своју вољу, посредством чега би он, вођен постепено, могао узћи на врх највишег савршенства. Обучавајући њега у томе са сваком трудољубивошћу и прилежношћу, старац се намерно стара да му наређује увек оно што је противно његовој вољи. Египатски велики Оци тврде, будући научени многим искуством, да монах, особито млад, неће бити у стању да обузда најпохотније жеље

ако се најпре не обучи умртвљењу своје воље посредством послушања. Они одлучно доказују да онај ко се није научио најпре да побеђује своју вољу, никако не може погасити ни гњев, ни тугу, ни духа прелубе, не може стећи ни истинског срдечног смирења, ни сталног јединства са братијом, нити чак да остане дуго у општежићу. Они се старају да предаду почетницима та правила као азбуку која руководи ка савршенству, и по њима разматрају какво је смирење почетника, да ли је истишито или је притворно и само наизглед.

Велика је одговорност настојатеља пред Богом, ако он преда велико дело старчества и духовништва без разбора неискусном у духовном животу, но не мања је одговорност и стараца-духовника, због чега он треба при испуњењу дужности да се руководи истинским расуђивањем, које се, међутим, пројављује не друкчије до при истинском смирењу.

Строго се треба чувати свога разума, мишљења, но у свим својим делима и речима осипивати се и ослањати на Божанско Писмо, јер је речено: „Проклет сваки који додаје или одузима од Светог Писма“.

Св. Касијан говори: „Многи старци место користи – штету, место утехе – очајање причињавају опима који им се обраћају, и то све доказује примером“.

Св. Петар Дамаскин о себи говори да је он много пута претрпео штету од оних које је питао. Због тога пише: „Није свако ко је стар по годинама већ способан да руководи, но онај ко је ушао у бестрашће и примио дар расуђивања“.

Постоје и такви безрасудни старци – духовни слепци, који уместо да развију чистосрдичну откровеност у послушника, обучавају га пшпијуству, да пази на друге а не на своје грехе и недостатке, што је најсмртоноснији отров који убија душу.

Срце старца треба да буде гроб који све покрива. Као што из гроба нико не може да чује ништа од човека затрпаног у њему, тако треба да буде и у старца са откритим му тајнама. Због тога не треба свакоме откривати тајне свога срца, но старцима духовним који имају и дар расуђивања, мудрошћу а не само годинама оседелим.

Постоје такви жалосни случајеви, да су многи, гледајући само на доба старости, откривали своје помисли и, уместо исцелења, због неискусности оних којима су говорили, падали су у очајање“.

Није свако способан да руководи, и то не само по личној неспелости и незрелости по често и због брзине сазревања. Многи, због велике простоте и великог жара свности, врло брзо пролазе прве степене, и много што-шта не испробају. Неискушавани пак не могу искушаванима помоћи. Поврх тога, расуђивање је један од дарова Духа Светога који се не даје свима већ свакоме како хоће Бог. „Обучена чула“ у расуђивању добра и зла својствена су сваком очишћеном, но разбирати све случајеве, решавати обично и необи-

чно, и шта од тога може бити допуштено, а шта треба одбацити, то могу само просветљени. Уопште, такве светилнике Бог образује и Бог изводи на дело. Погледајте у Житијима: подвизава се човек Божји у трудовима општежића, одлази у усамљеност, живи скривен од свих: пајзад се говори о њему – показао је Господ видело. Подесан се не може сакрити; почињу се око њега окуљати, и подиже се многољудна обитељ; тако код Антонија Великог, Саве Освећеног, Антонија Кијевопечерског, Сергија Родољевског. Тако раније, тако и сада.

Следствено, истински старац-руковођ може бити само онај који је победио страсти и, кроз бестрашће, постао сасуд Светога Духа.

Свети Василије Велики говори: „Са многим старањем, разумевањем потруди се да пађеш за вољу твога живљења мужа непрелеснога, који добро уме да упућује оне који иду к Богу, процветалог врлином, који у својим делима има сведока своје љубави к Богу, који разуме Божанско Писмо, који се не брине о многим, не среброљубивог, не лакомог, већ молчаливог, богољубивог, сиромашнољубивог, негњевљивог, незлопамтљивог, постојаног, који ништа не претпоставља Богу.“

Такође, код св. Јована Лествичника, у поукама о настојатељима, подробно је речено какав треба да буде руковођ, јер раније није било посебних духовника-стараца, него су сами настојатељи били и старци-духовници.

Таква треба да буду савршенства истинског духовног оца и руководиоца, јер ипаче они неће моћи, при свем свом настојању, да воде ка спасењу душе које су им се повериле. Истина, пут који води к Богу могуће је научити из књига, из примера и учења Светих Отаца, и указивати га другима. Но, старац-руковођа треба не само да укаже но и да води, и не само да води но као да носи на себи. А због тога, поред знања пута закона Божјега, он мора бити силаћ ходатај у молитиви пред Богом и одгонитељ невидљивих непријатеља, као на пример св. Пахомије Велики, св. Јован Лествичник, Варсонуфије Велики и други, који су својим молитвама одгонили купаче-бесове од својих ученика. Ти руковођи стајали су више обичног ступња, и зато су јасно видели сва раскршћа и замке ђаволске, разанете на путу. Насупрот, они који се нису очистили од страсти, сви се налазе на једној линији, на био ко учен или неук, читао науку о подвижништву или не читао.

Тако људи који стоје усред гомиле других људи не могу видети место које их окружава и не знају куда треба ићи, све док не чују глас човека који стоји изнад гомиле и види сву околину. Да би био руковођ другима, неопходно је победити страсти у себи самом и умети собом управљати; у супротном случају, нико није у стању да научи друге како побеђивати страсти јер је сам страстан и суди страшно.

Ето због чега и пише Јефрем Сирски: „Мудри старци су сало за братију, које помазује и окрешљује душу“.

Ето до какве мере старац-духовник мора бити искусан у духовном аскетском животу и васпитно-побожању да би ученици ишли к њему по доброј вољи, раскривали пред њим своју душу, откривали помисли, поступке и жеље, питали за савете и све одлучно чинили по његовом благослову. Њега је без бојазни могуће упоредити са крмапопом лађе: „Живот човечији је море по коме ми, упавши у ово тело као у какву лађу, духовно пловимо и пловимо непрестано, дању и ноћу, по непогоди и бури, и ово море је бедно, и не само бедно но и дуго, сразмерно дужици нашег живота, и на њему је тако много страшних бурних таласања подизаних од духова злобе, толико много напада од стране пирата-демона који покушавају да нас потопе, да је немогуће исказати“ (Псал. 38, 15–10).

Но држати у рукама крму и смело водити лађу између подводног каменица у бури, и имати непрестано очи упрте у небо, осматрати звезде правде и по њима управљати пловљење, довести лађу безопасно у пристаниште спасења – у томе је дело и служење руковође који стоји на крми.

Духовник треба да води код себе белажницу о томе ко се када причестио Светим Христовим Тајнама, да би сви неодступно приступали тој великој Тајни, строго по правилу заведеном у манастиру. А такође, духовник је обавезан по својој неизоставној дужности да посећује болесне, да их теши у болестима душевним и телесним, да их успокојује и ободрва да за привремене жалости и невоље, ако их будемо подносили с трпљењем и благодарношћу, припрема се вечна награда и покој по одласку у Царство небеско.

Шта пак треба чинити у таквим случајевима ако се у некој обители не нађе старац-духовник са пуним фондом знања, духовног опита и богоугодног живота, каквих је у ранијим временима било на стотине, а тим више у наша рђава времена?

У таквим случајевима треба о томе озбиљно да се промисли и да се тиме позабаве настојатељи манастира; ако они нису у стању сами да васпитају за братију старца-духовника, онда треба једног јеромонаха, који је најспособнији за то велико дело, да пошаљу ради припреме к најошитнијем старцу, познатом по духовном животу и који поседује духовно расуђивање.

Поред тога, увек се обраћати томе духовном руководитељу за савете, писмено и усмено. Ми видимо да су се чак и највећи свети Оци подвижници, какву су били Антоније Велики, Макарије Египатски, Пахомије Велики, Сава Освећени и други, најпре распитивали о путевима, саветовали се и покоравали другим наставницима. Они су, као мудре пчеле, сабирали себи духовни мед код других подвижника, слажући га у своје срце као у кошницу. Питати друге за савет сматрао је св. Антоније толико спасоносним делом, да се и ка-

сније, будући сам учитељ свих, обраћао питањима било којем од узнапредоваших својих ученика.

Тако, када је он добио од императора Констанција позив да дође у Цариград, упитао је свога ученика Павла Препростог: да ли да иде или не? И после тога, кад је Павле њему рекао: „ако поћеш бићеш Антоније, а ако не – бићеш авва Антоније“, он је остао (тј. није отишао).

Ето, тако да поступају са собом и старци-духовници, потчинивши сами своју вољу неком лицу на страни, јер ако би човек и дошао до духовног напретка, он ипак не може знати своје подостатке, тако као што не може видети своје лице ако би оно и било упрљано нечистоћом, док му други човек на то не укаже. Безусловно је немогуће човеку да види себе у правом светлу, непристрасно да позна себе и да се тачно усавршава. Ствар је у томе што подвижник мора да води борбу са самим собом. „Ми не треба да се бојимо спољашњег непријатеља“, рекао је Авва Исихије, „јер је непријатељ наш затворен у нама самима... Ваистину човеку стоји да расече себе на двоје“. Будући посматрач и истовремено предмет посматрања, и имајући у себи самом непријатеља и пријатеља, малоопитни подвижник не може сам од себе разликовати шта је наше а шта од непријатеља наших; његово самољубље често побеђује и добру вољу, сладост страсти плени душу, и он, ступивши на пут самооправдања и уступака својој савести, сам не примећује своју прелест и самообману. Психологија и искуство сведоче, да друга лица са стране јасније виде наше душевно стање.

ДРУГИ ДЕО

ОДНОС БРАТИЈЕ ЈЕДНОГ ПРЕМА ДУГОМ

Као што удови нашега тела сваки понаособ врши своју функцију, као што: очи гледају, језик говори, ухо слупа, ноге ходе, руке раде; но сви они делају по нашој разумној вољи, помажући један другоме; тачно тако и у манастиру, као духовном телу, сва братија, од најмањег до највећег, треба да раде на општу корист, под управом Богом постављеног настојатеља, извршујући главно дело – дело спасења душе, по Апостолу: „Јер као у једном телу што имамо многе уде, а уди сви немају један посао, тако смо многи једно тело у Христу, а по себи смо уди један другом. А имамо различите дарове по благодати која нам је дана: ако пророштво, нека буде по мери вере; ако ли службу, нека служи; ако је учитељ, нека учи; ако је тешитель, нека теши; који даје, нека даје просто; који управља, нека се брине; који чини милост, нека чини добром вољом“ (Рим. 12, 4–8).

И ево, када сваки члан опште породице испуни своју дужност по дугу савести, неће бити тада ни распри, ни цепања, него ће срце и душе свих сачињавати једну целину, и појачаће се узајамна љубав једног према другом, а где се зацари ова – тамо пребива сам Бог.

Но тешко братству ако оно, уместо узајамне љубави, допусти да се у његовој средини развија гордост, самољубље, сластољубље, љубав према иметку, славољубље, завист, јер „где је завист и свађа“ ту је неслога и сва друга безакоња која нас удаљују од Бога и једног од другог. Због тога, све могуће мере и сваку бригу треба употребити за обуздавање наших страсти и греховних навика, да не би због умножавања безакоња усахла свесцељујућа љубав, и да би се на нама испунила реч Апостола: „Ако у духу живимо, по духу и да ходимо, да не тражимо лажне славе раздражујући један другог, и завидећи један другоме“ (Гал. 5, 25–26).

Унутрашње устројење братије у обитељи у многоме зависи од главе заједнице – настојатеља, јер ако он буде добро управљао – сво стадо Христово ће пребивати у добром узајамном угађању једног другог и у љубави. А ако, насушрот, настојатељ у темељ своје делатности не положи завете правде, мира и љубави, узалудна ће бити нада на поредак и јединство, и, осим сталних немира, господарења сплетака, лажних клевета, неслоге и општег пада, пита друго неће видети обитељ међу својим зидовима.

Треба се стално сећати речи Спаситељеве: „А ово је прва заповест моја: да имате љубав међу собом, као што ја имадох љубав к вама“ (Јк. 15, 12) „по томе ће сви познати да сте моји ученици, ако узимате љубав међу собом“ (Јн. 13, 35). Јер не само вером, молитвом, постом и другим врлинама но љубављу према ближњему ми можемо доказати своју љубав према Богу: „Ако ко рече: ја љубим Бога, а мрзи на брата свога, лажа је...“ (1 Јак. 4, 20).

„А будући“, говори св. Василије Велики, „да свакако треба братија да љуби један другог равном мером усрдности, то је неправедно да у заједници постоје нека лична пријатељства и саживљавања. Јер, ко једнога воли више од других, он сам себе осуђује да према другима нема савршене љубави. Тога ради, непристојна распра и лична (изузетна) љубав подједнако од заједнице да се одстрани. Јер од распри бивају непријатељства, а од изузетног дружења и пријатељства подозрења и зависти“.

Напротив, истинска љубав у свако доба и према свакоме односи се подједнако, бојећи се да како не увреди кога и не произведе гњев, злобу, мржњу, непријатељство. „Љубав ближњему зла не чини...“ (Рим. 13, 10). „Љубав дуго трпи, милосрдна је, не мисли о злу, не радује се неправди, радује се истини, све споси, све верује, свему се нада, све трпи. Љубав никад не престаје“ (Кор. 13, 4–8). „Братском љубављу будите један другоме љубазни. Чашћу један другог већим чините“ (Рим. 12, 10).

Пазећи на ове речи Апостола, сви који живе у манастиру по чиновима, звању и годинама, треба један другоме да одају дужно поштовање и да један другог претпоставља. Наравно, ово ће се моћи испунити само онда, када ми, поред свих својих природних дарова и врлина, будемо имали смирење, које се састоји у томе да сматра на себе горим и грешнијим од свих, и да не заслужујемо ни поштовање, ни похвале, а достојни смо само унижења и прекора. А може ли се, на пример, било ко испунити овом врлином ако је он заражен гордошћу, која презире не само мање и равне но и старије. Међутим, кроз ово безумље гордости људи се лишавају благонаклоности Божије, јер „гордима се Бог противи, а смиренима даје благодат“ (1 Петр. 5, 5).

Братија треба да има такву међусобну љубав какву је показао и каквој је учио Господ, рекавши: „Да имате љубав међу собом, као што ја имадох љубав к вама. Од ове љубави нико веће знама, да ко душу своју положи за пријатеље своје“ (Јн. 15, 12–13). А ако треба и душу полагати, утолико ми више треба у свим околностима да указујемо усрђе на корист сваког брата, не просто испуњавањем људских дужности, но испуњавањем са циљем угађања Богу. Такво братољубље треба да буде не спољашње, већ унутрашње и ватрено, како је показао Апостол, рекавши: „Братском љубави будите један другом љубазни...“ (Рим. 12, 10). Јер реч „љубазни“ указује на виши степен другарства, који се састоји у ватреном расположењу и тежњи онога који воли к вољеноме.

Који жели да задобије такву љубав, најпре да се устраши суда за преступнике заповести самога Господа, који је рекао: „Ко не верује у Сина, неће видети живота, него гњев Божји остаје на њему“ (Јн. 3, 36); а затим да чезне за вечним животом, јер „заповест је Његова живот вечни“ (Јн. 12, 50). Прва и највећа заповест је: „Љуби Господа Бога својега свим срцем својим, и свом душом својом, и свом мисли својом, и свом снагом својом“. А друга је слична овој: „Љуби ближњег свог као самога себе“ (Мт. 22, 37–39; Мк. 12, 30–31). Такође да жели да се уподоби Господу, који је рекао: „Нову вам заповест дајем, да љубите један другог као што ја вас љубих“ (Јн. 13, 34).

А још могу помоћи и следећа расуђивања: ако је брат наш добротвор, то ми, по људском, дужни смо да га волимо, као што чине и незнабошци, како је јасно говорио и сам Господ у Еванђељу: „ако љубите оне који вас љубе, каква вам је хвала? јер и грешници љубе оне који њих љубе“ (Лк. 6, 32). А ако нам брат чини зло, то и у том случају ми смо дужни да га волимо, не само по заповести но и зато што пам он чини добро у најважнијем, ако верујемо Господу, који је рекао: „Блажени сте ако вас узасрамоте и успрогоне и рекну на вас свакојаке рђаве речи лажући мисе ради. Радујте се и веселите се, јер је велика плата ваша на небесима“ (Мт. 5, 11–12).

Љубав једног према другом треба да буде у свих такође једнака и општа, као што човек по природи воли сваки свој уд у истој мери, желећи здравље целом телу; зато што страдање било ког уда причињава исто беспокојство телу. Но како код нас самих, иако се страдање неког болесног уда дотиче целог тела, ипак се један уд претпоставља осталима; јер не служимо се подједнако оком и прстом на познати, иако је страдање њихово једнако; тако треба, да би у сваком, према свима који живе у заједници, било осећање састрадања и приврженост љубави, но поштовање ће по општој справедливости он имати у већој мери према онима који су потребнији. Будући да су сви неизоставно дужни да се воле међу собом с равномерним расположењем, увредљиво је за заједницу када се паласе у њој било какве одељене групе и друштва. Јер онај који воли једнога више него друге изобличава себе у томе да нема савршене љубави према другима. Стога, подједнако треба да се изгоне из заједнице и непристојне свађе, и делимично расположење (тј. само према неким); зато што од свађе произлазе непријатељства, а од појединачног пријатељства и блискости произлази подозрење и завист. Јер, нарушавање једнакости свуда бива код унижених почтаск и повод зависти и нељубазности. Зато смо ми и примили заповест од Господа да подражавамо доброту Онога који паље сунчану светлост подједнако и праведнима и злима (Мт. 5, 35). Као што Бог свима даје могућност да се подједнако користе светлошћу, тако и где не постоји љубав, тамо неизоставно на њено место улази мржња. А ако је, као што говори св. Јован, „Бог љубав“ (1 Јн. 4, 16), то је неопходно свака мржња ђаво. Због тога, ко има љубав, има у себи Бога. Тако, и који има мржњу, храни у себи ђавола. Дакле, потребно је да би љубав у свих и према свима била равна и једнака, поштовање да се даје свакоме, како коме доликује. Код људи међу собом тако повезаних, телесно сродство неће имати пресимство у односу на љубав. Је ли ко коме брат по телу, или син, или кћи, једнокрвни неће имати према сроднику више расположења него према другима, зато што, следећи у томе природу, изобличава себе јер се није потпуно одрекао природних веза, но још се управља по телу. „Потребно је да братија има међусобну љубав, но не треба двоје или троје да се сагласе међу собом и да успостављају личне пријатељске везе. Јер то није љубав, већ немир и деоба, и уједно доказ порочности оних који су се удружили, зато што ако би они волели општи поредак, имали би општу, подједнако пажљиву љубав према свима; а када одсецајући и одсељујући себе они постају заједница у заједници, таква свеза пријатељства је рђава свеза, и такве људе зближује било шта што се разликује од општег дела, било каква новина против владајућег поретка. Зато није добро допунити у заједници такве пријатељске везе било коме, ради очувања љубави, да ступа у општење с братом који хоће да дела лукаво и да нарушава устав општег поре-

тка; него треба да је сваки у општењу и једипству са свима, докле се сви држе доброга. А ако неко, захтевајући да се противи владајућем устројству, привлачи на то и неког брата, то здрави брат је дужан, с почетка у тајности, да га уразуми као болесног умом; ако пак не буде хтео насамом да прими лекарство, треба позвати и другу браћу са већом расудљивошћу, по речењу у Светом Еванђељу: „... ако те не послуша, узми са собом још једнога или двојицу“ (Мт. 18, 16); а када ни њих не послуша, треба о његовој духовној болести известити настојатеља; а ако не прими ни савет настојатеља, то треба гледати на њега као на незнабошца и цариника, и као заражену овцу изгонити из стада да не би заразила и остале својом болешћу. Но, ако ико не може претрпети штету од његовог рђавог примера, то једноставно у том случају, и по примсним горе поменутих средстава, може се дати место трпљењу, у нади поправке. А дуготрпљење ће се састојати у томе што га не би одседали, а не у томе да би га оставили без савета и уразумљивања законским казнама.

Но, при свему томе, треба бити веома опрезан, да не би помешали истинску љубав са лажном љубављу. Ово се може одредити по следећем правилу: Љубав има два карактеристична својства; да тугује и да пати што вољени трпи штету, а такође да се радује и труди о користи вољенога. Зато је блажени онај који плаче о сагрешившем, који се кроз то (грех) подвргава страшној опасности, а радује се о ономе који поступа добро, који, како је написано, задобија тиме исправљену награду. И Павле апостол сведочи: „ако страда један уд, с њим страдају сви уди“ (Кор. 12, 26), без сумње, по закону љубави у Христу; и ако се слави један уд, очевидно по циљу угађања Богу, с њим се радују сви уди. А ко није тако расположен, тај очигледно не љуби брата“.

Нека пак сваки од братије воли ближњег свога тако као што смо тек чули, иска се радује његовој радости и тугује његову тугу, нека му чини само добро, не обраћајући пажњу на то да ли му тај одговара истом мером љубави, да ли испуњава своје обавезе у односу на њега. Ако чак тога и нема, ако на своју љубав и на добро које чини, брат нема љубави према њему него му плаћа презрењем и злоречом, чини пакости и плете замке против њега, он пак иска поступа по заповести Христовој: „Љубите непријатеље своје, благосилајте оне који вас куну, чините добро онима који вас мрзе, и молит се Богу за оне који вас гоне“ (Мт. 5, 44); да не плаћа злим за зло, јер зло увек изазива зло, а „љубав која никад не престаје“, „не раздражује се и дуготрпљива је“, брже од свега може да исправи непријатеља, палог у мреже својих сопствених страсти.

Но најмалађи да памте и ово: „Ако си ти млад по телу, или по разуму, избегавај блиске односе са врпњацима, бежи од њих као од пламена. Јер, непријатељ, запаљивши кроз њих духовну, наравно, љубав многе је предао вечноме огњу, низринувши их у гнусну про-

валију тих житеља петогарђа, и оне који су се спасли из мора поред свих ветрова и бура, када се ништа нису плапили унутар пристаништа, потопио у дубину са лађом и морнарима. Када садаш, садај много даље од вршњака с тобом; када лежеш да спаваш, покривач твој да се не дотакне цеговог покривача; но боље нека буде међу вама старац. А када говори он с тобом, или поје, стојећи према теби, одговарај му оборивши поглед доле, да не би ти, задржавајући поглед свој на лицима, примио у себе семе похоте, које сеје сејач непријатељ, и да не би пожњео руковети покварености и погибли. У дому, или другом месту где нико не види дела ваша, не остај с њим под предлогом расуђивања о Божјој речи, или било које друге, чак најнеопходније нужде; јер је од свега важнија душа за коју је умро Христос. Не веруј обманљивој помисли која ти шапуће да то није нимало саблажњиво, несумњиво знајући да је управо то само саблазан, како ти је јасно доказано многобројним оштом палих. Повсруј мојим речима, које произлазе из братољубивог срца. Прибегавај к старцима, не за свакога доступним, који погодним речима бодре младе људе на дела похвална, но никад не чине штету својом спољашношћу. Сврх свега што се чува, чувај срце своје" (Приче Сол. 4, 23).

Задржавај језик свој од речи које растројавају душевно стање ближњег, а највише од погубних клевета, знајући да Св. Писмо предаје проклетству ошадача и двојезична, и на саблажњавај брата свога, сећајући се речи Господње: „боље би му било да се обеси камен воденични о врату његову и да потоне у дубину морску, него да саблани једнога од ових малих" (Мт. 18, 6).

И ето, ако сви ми будемо тако поступали, неће бити у нашој духовној породици ни распре, ни раздора, ни нереди.

ГЛАВА XVI

УЗАЈАМНО ИСПРАВЉАЊЕ ЈЕДАН ДРУГОГА

У духовној заједници сва братија треба да се узајамно побуђују на испуњавање заповести Господњих и да украшљује брат брата у време непријатељских искупења „јер љубав не тражи своје", тј. само свога спасења, него се бриње и о спасењу свога ближњег. „Да не буде распра у телу, него да се уди једнако брину један за другог" (I Кор. 12, 25)..... и ако страда један уд, с њим страдају сви уди" (Кор. 12, 26). „Тога ради утешавајте један другог, поправљајте сваки ближњег, као што и чините" (Сол. 5, 11).

О сагрешившем брату треба се побринути, да би се упутио на пут исправљења: „Ако се деси коме да види брата свога да греш", учи авва Доротеј, „не треба ћутати и оставити га да погине, пити га онст укорити, пити га оклеветати: но са љубављу и страхом Божјим

да каже ономе ко га може исправити, или сам да му каже с љубављу и смирењем, говорећи: „опрости, брате мој, по моме развраћеном уму, чини ми се да ова ствар није добра". И ако не послуша, реци другоме, у коме видиш да има дара од Бога, или реци паставику његовом, или авви, против силе греха, и буди спокојан".

Видећи неисправис, не треба се равнодушно односити према њима, но употребити са своје стране сво старање, да би их исправио. Општи закон правила о овоме изражен је речима Господњим. Према сагрешившим треба се односити како нам је заповедио Господ, рекавши: „Ако ти сагреш брат твој, иди и покарај га међу собом и њим самим; ако те послуша, добио си брата свога. Ако ли те не послуша, узми са собом још једнога или двојицу да све речи остапу на устима два или три сведока. Ако ли њих не послуша, кажи цркви; а ако ли не послуша ни цркву, да ти буде као незнабожац и цариник". (Мт. 18, 15–17). Због тога, ако се деси ово последње, „довољно је таквог кар овај од многих". (II Кор. 2, 6), зато што је Апостол написао: „Покарај, зашрети, умоли, са многим дуготрпљењем и учењем" (II Тим. 4, 2), и јопт: „ако ко не послуша речи наше, опога посланицом назначите, и не мешајте се с њим, да се посрами" (Сол. 3, 14).

Да не треба ћутати када други греше, то се види из заповести Господње, речене у Старом Завету: „Слободно искарај ближњег свога, и пемој триести греха на њему" (III Мојс. 19, 17), и у Еванђељу: „ако ти сагреш брат твој, иди и покарај га..." (Мт. 18, 15–17). То исто је показао Апостол, у почетку укоривши Коринћане: „За што више не плакасте, да се извади између вас онај који је учинио то дело" (I Кор. 5, 2), а затим, кад су се они исправили, похвалио их је: „Јер, гле, ово само што се по Богу ожалостисте, колико учини старања међу вама..." (II Кор. 7, 11).

Но, само све то треба чинити и откривати грехе ближњег свога у духу братске љубави, по састрадању према сагрешившем и по ревности Божјој, а не по пристрашћу, сећајући се да ко подвргава другог осути за своје личне увреде, тај грешит као клеветник, при чему и сам циљ – исправљање сагрешившег – не постиже се.

„Ако при виђењу сваког греха осећа ко у себи написано: „Ревност Твоја једе ме, зато што моји непријатељи заборавише речи Твоје" (Пс. 119, 139), то је очигледно ревност Божија". А ако није било у души тога расположења, и пије њиме она покреснута, то како је њено кретање без поретка, тако и циљ побожности нимало није сачуван.

А у овим правилима се показује знак о томе да ли из састрадања к брату изобличава грех његов: „Прво, по првственим признацима састрадања, сагласно са речима Апостоловим: „ако страда један уд, с њим страдају сви уди" (II Кор. 12, 25), и: „ко се саблани, а ја да се не распалим" (II Кор. 11, 29). А затим треба гледати да ли се он поједнако сокрушава за сваки грех, да ли поједнако тугује и

плаче о сваком грешнику, и у изобличавању да ли не паручава онај начин (исправљања) какав је предан од Господа?

Онога пак који изобличава сагрешившег не из жеље да исправи брата, но у намери да се освети за себе, таквога самог, као сагрешившег, треба исправљати и одвраћати од греха злопамћења, а „ако после много пута поновљених савета он остаје у тој истој болести то, сматрајући га за самољубивог и који тежи за влашћу, треба примешити према њему исправљања по науци благочестија (по установљеном правилу – поретку). А ако он остане у греху, то је познат суд за нераскајане (тј. одсецање од заједнице).

Но, како треба да поступи у таквим случајевима изобличавани, а понекад и неправедно увређени? – „Ако увређени од стране било кога, по трпљењу и незлобивости, икоме не каже о томе, но, то препусти суду Божјем, то да ли он у томе поступа угодно Господу? Будући да је Господ казао на једном месту: „драштајте ако што имате на кога“ (Мк. 11, 25), а на другом месту: „ако ти сагреши брат твој, иди и покарај га...“ (Мт. 18, 15–17), то треба показати плод трпљења, са истинским расположењем припосећи Богу молитву за увредиоца, говорећи: „Господе, не прими му то у грех“ (Цела Ап. 7, 60), да не би гневљећи се на брата свога постао крив суду; а такође потребно је учинити увредиоцу савет и прекор, да би се и он ослободио од гњева који иде на синове непокорне. А ако ко буде немаран, и управо по сопственом свом трпљењу прешути, он ће сагрешити двоструким грехом, како због тога што сам преступа заповест, која говори: „Слободно искарај ближњега свога, и немој трпети греха на њему“ (III Мојс. 19, 17), и следствено, својим ћутањем постаје саучесник сагрешившег, тако и због тога што оставља човека да гине у злу, којег би кроз изобличавање можда и био у стању да задобије, како је то Господ и заповедио“.

„Какво расположење треба да имамо према нераскајаном грешнику? – Какво је Господ заповедио да имамо, рекавши: „А ако и цркву не послуша, да ти буде као незнабожац и царипик“ (Мт. 18, 17), и каквоме је учио Апостол, написавши: „... да се одвојите од свакога брата који живи неуредно, а не по предању које примише од нас“ (II Сол. 3, 6).

Безбожан не може да живи у миру и сагласности, јер презире апостолски аманет: „Мир имајте и светињу са свима, без којих нико неће видети Господа“ (Јевр. 12, 14). Он, уместо љубави, мрзи на свога брата, клевете га, чиме раздражује Бога. Но, пека такав зна, да се Бог не да ружити. Он ће дати свакоме како је заслужио по Својој пелажном правосуђу, јер и за грубу реч неће оставити без казне: „Који каже брату своме „будало“ биће крив паклу огњеном“ (Мт. 5, 22). Ето, зашто је потребно да сваки постави себи за правило да никога не вређа ни речју, ни делом, ни у лице, ни иза њега: „Љубав ближњему зла не чини“. Ако ко кога увреди дужан је да испроси

опроштај и да се помири с Богом, и да се каје пред Богом са скрушеним срцем. Иначе, ни молитве, ни жртве Бог неће примити од увредилаца: „Ако принесеш дар свој к олтару, и онде се опоменеш да брат твој има нешто на те, остави онде дар свој пред олтаром и иди најпре се помири с братом својим, па онда дођи и принеси дар твој“ (Мт. 5, 23–24). И тако треба поступати не само у тим случајевима када си ти кога увредио, но и када си увређен, јер је речено: „Ако те ко удари по десном твом образу, обрши му и други“ (Мт. 5, 39). Боље је да се гњевимо на духовне злобе, који су криви у томе што непријатељи наши, као оруђе њихове злобе, ратују против нас, и тада ћемо вољети и опраштати нанесцу увреду онима који су нас увредили: „А ако ли не опраштате, ни Отац вап, који је на небесима, неће опростити вама грехова вапих“ (Мт. 6, 15).

Ако ко примети тужног брата који је пезаслужено претрпео увреду, треба га успокојити и утепити, указавши му да се кроз невоље и увреде, као злато у огњу, душа чисти од сујете, високоумља, малодушности, и прекаљује себе да спокојно подноси све животне невоље. А сваку увреду попусти Бог за грехе наше и за спасење душа наших.

Ако ко затражи савет или поуку, то „ако твој прекор или, боље рећи, опомена буде чистосрдачна, не одреди се да чиниш ово дело Божије, а парочито за оне који поуке твоје требају“.

Једном речју, у односу према сагрепившим, братија треба да поступа по речима апостолским: „слабости слабих“ (Рим. 15, 1) и „бреме један другог носити“ (Гл. 6, 2), јер, ако „носити“ значи узети и лечити по писаноме, да „Он немоћи узме и болести понесе“ (Пс. 53, 4), и не у смислу да полаже Он то Сам на Себе, но у том да лечи оне који страдају; то и у изреци Апостола треба разумети тај начин и закон покајања којим се лече немоћи при старању јачих“. А то значи: „несите бремна један другог“ (Гал. 6, 2). „Јер грех је бreme, које вуче душу на дно адово“. Њега ми узимамо један од другог и скидамо један с другог, привођивши сагрешивше ка обраћању. Испунимо пак закон Христа који је рекао: „Не дођох да позовем праведнике но грешнике на покајање“ (Лука 5, 32) и који је нама оставио као закон: „Ако ти сагреши брат твој, иди и покарај га. Ако ли те послуша, добио си брата свога...“ (Мт. 18, 15).

У том циљу, тј. да би у сагрешившег био скинут грех са душе његове, њега (тј. грех) треба откривати настојатељу или самом сагрешившем, или онима који су сазнали за грехе, када сами не могу излечити њега по заповести Господњој (Мт. 18, 15). Јер прешутани грех је гнојни чир на души. Као што добротвором не називамо онога ко, затворивши рану, оставља штетне материје заључане у телу, по онога који лековитим средствима и засецањем избацује то напоље, или кидајући избацује штетно, или уопште кроз откривање болести чини и начин лечења познатим. Тако, очевидно, сакривати грех,

значи готовити болеснику смрт, јер је речено: „Боље је јавни укор него тајна љубав“ (Приче Сол. 27, 5). Зато не затварај грехе у другога, да не би од братољубца постао братоубица. Не затварај ни у себи самом, јер је речено: „Ко не исцељује себе у својим делима, брат је који губи самог себе“ (Приче Сол. 18, 9).

Преведено у Ман. Хиландару
у Недељу Православља
1976. године

Јеромонах Артемије

ПОЛЕМИКА

ПРАВОСЛАВЉЕ И СЕКТЕ

У целој хришћанској историји појављивале су се и постајале многе секте и лажна, јеретичка учења. Савремене секте воде порекло од протестантизма, а узрок им је погрешно и самовољно тумачење Светог писма. Мартин Лутер, један од зачетника реформације и протестантизма, учио је да свако може тумачити Свето писмо по својој вољи, што је врло брзо довело до појаве седамдесетак већих секти.

Суштина је свих секти порицање Светог предања, црквеног учења и саме Цркве. Господ Исус Христос (Мт. 24, 23–24) и апостоли (2. Петр. 2, 1–3; 1. Јн. 4, 1; Дела 20, 30; Гал. 1, 6; 3, 1) опомињали су и упозоравали на такве појаве.

Данас су секте веома раширене по целом свету. Што већих, што мањих, има их више хиљада, од којих су неке врло бројне (имају и по више десетина милиона следбеника).

И код нас се, с обзиром на велико непознавање православља од стране већине оних који себе сматрају православним верницима, и духовни вакум који је настао после вишедеценијске владавине и тиражије безбожничтва, догађа права најезда „проповедника“ разних секти. Све оне долазе „да усреће Србе“, а најистакнутији и најмасовнији су: Баптисти, Адвентисти, Ушија реформног покрета адвентиста седмог дана, Црква Божја седмог дана, Црква Божја, Јеховони сведоци, Тришест Јеховиних синова, Црква позног дажда, Пентекостална црква, Христова црква браће у Југославији, Христова духовна црква еванђелске браће, Нова апостолска црква, Нови методисти, Господња црква која је нови Јерусалим, Нови мир, Христова духовна црква малокрштених, Христова духовна црква великокрштених, Христова црква ногопраних, Назарени, Мали хришћани, Филадельфија, Мормони, итд. У Југославији их има преко педесет регистрованих.

Све ово пружа жалосну и ружну слику крајње неозбиљног односа према светињи. Свако мисли да може основати Цркву, као да она није мистично тело самога Господа Исуса Христа нашега (Кол. 1, 18, 24), који ју је једном основао за сва времена (Мт. 16, 18).

ЗАЈЕДНИЧКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ И УЧЕЊА СЕКТИ:

Све секте долазе да „поправе лоше стање у цркви“, да реформишу њено учење и организацију „јер је црква током времена напустила истинско учење и дух еванђеља.“ „Припремају“ људе за скори долазак Исуса Христа и његово хиљадугодишње земаљско царство. Свака секта за себе тврди да је она **једина истина и спасоносца**, а све друге да су лажне. Сваку „надахњује Дух Свети“, а „основао“ ју је Господ Исус Христос преко својих изасланика. Свака проповеда слободу, парочито од попова? Сви следбеници су једнаки, нема посебне црквене власти, али се треба покоравати вођама секти, који могу чак и искључивати поједине чланове и групе, што често доводи до цепања старих и настајања нових секти.

Осим овога, све секте:

1. негирају Свето предање и самовољно тумаче Свето писмо;
2. Свето Причешће схватају као **симболично**, а не **истинско тело и крв Исуса Христа**;
3. немају посебно, већ опште свештенство;
4. Одбацују иконе и часни крст, сматрају православне идолопоклонцима;
5. Не верују у загробни живот, сматрају да душа спава до васкрсења;
6. Забрањују молитвено поштовање Пресвете Богородице и светитеља, итд. Чак ритају хуле на њих.

ПРАВОСЛАВНИ ОСВРТ НА ЗАЈЕДНИЧКА УЧЕЊА СЕКТИ:

1. О Светом предању:

Оно је старије од Светог писма, које је и настало од Светог предања. У прво време Апостоли су усмено проповедали Еванђеље. У Светом Писму није записано све што је чинио и учио Исус Христос (Јн. 21. 25) и апостоли (2. Јн. 12). У Новом завету стоји заповест (1. Тим. 6. 20; 2. Тим. 2. 2) и похвала (1. Кор. 11. 2) за држање и чување Светог предања. Такође се налази и опомена „**Да вас ко не зароби... љуским предањем**“ (Кол. 2. 8). Управо и то се догодило, прво секташким верницима, јер су наследили и држе предање својих оснивача. Неистинита је тврдња секташа да верују само Светом Писму, они верују својим „пророцима и оснивачима“ (Хелени Вајт, Милеру, Раселу, итд) и њиховом тумачењу Светог писма.

Свето Писмо се може правилно тумачити и разумети без Светог предања (Лк. 1. 2), што је и разлог појаве огромног броја разли-

читих „истиша“, тумачења и „цркава“. Црква Божја – православна основана је од Господа Исуса Христа (Мт. 16. 18) преко Апостола, за сва времена. Она је **стуб и тврђава истине (1. Тим. 3. 15)**. Све друго, од људи основано, спада у верске ванцрквене организације које на своје следбенике, изврнутом науком и рационалистичким приступом Светом Писму, навлаче пропаст и Божју осуду. Све данашње секте су основане врло скоро, најстарије пре неколико векова, а свет заиста не почиње са њима, као ни Христова Црква.

2. О Светом причешћу:

Све секте уче да хлеб и вино приликом причешћивања само симболично представљају тело и крв Христову, док ми православни, на основу Светог Писма знамо да је хлеб истинско тело и вино права крв Христова (Јн. 6. 55; Мт. 26. 26–28) и да је такво причешћивање један од услова спасења (Јн. 6. 53–54).

3. О свештенству:

Апостоли су, уз молитву, полагали руке на своје помоћнике и замеснике које је Дух Свети поставио за **Епископе да пасу Цркву Божју**, коју је Господ стекао крвљу својом (Дела 20. 28). Није чудо што секте не признају свештенство, цити га саме имају, јер немају тзв. **апостолско прејемство** – од времена Апостола никада прекидају молитвено полагање руку, како се једино и постаје свештеником. Прочитати: 1. Тим. 5. 22; 2. Тим. 1. 6; Титу 1. 5.

4. О иконама, часном крсту и моштима:

Када целивамо иконе, ми православни писмо идолопоклонци, јер нити иконе, нити ликове светитеља и Богородице ми не обожавамо, већ им само одајемо одређено дужно поштовање као онима који су Богу служили и угодили много више него ми.

Иконе воде порекло још из Старог Завета, а у хришћанству су одувек постојале. Многе су и чудотворне.

Осмишљањем крсним знаком православни видљиво изражавају најважније истине православне вере: веру у Свету Тројицу, у богочовечанску природу Господа Исуса Христа, веру да смо спасени његовом крсном жртвом, итд. Нови Завет на многим местима говори о крсту. Навешћемо само неке:

– Апостол Павле плачући говори о многима који живе као непријатељи крста Христова (Флп. 3. 17–19).

– Он неће да проповеда премудрим речима, да не изгуби силу крст Христов, „јер је реч о крсту лудост онима који гину, а нама који се спасавамо сила Божја“ (1. Кор. 1.17–18).

– Сам Исус Христос говори о знаку Сина Човјечјег (Мт. 24.30).

Секташи (нововерци, како их је наш православни народ врло прикладно назвао) не признају ни мошти Свститеља, иако је њихово чудотворно дејство описано још у Старом Завету (2. Цар. 13.21). Ми смо сведоци постојања многих чудотворних моштију, сведоци смо испуњења пророштва псалмописца цара Давида, који каже: „Да светац твој не види трулост“ (Пс. 16.10).

5. О загробном животу:

Све секте, уз помоћ библијских цитата издвојених из контекста и погрешно протумачених, негирају загробни живот (континуитет свесности постојања душе после смрти тела).

Православно веровање, засновано на Светом Писму је да душа после смрти тела наставља свесно да живи у условима који зависе од начина овоземаљског живота човека, тј. у непотпуном блаженству или непотпуном мучењу, све до Другог доласка Господа Исуса Христа и свеопштег васкрсења. У Светом Писму имамо о томе много сведочанстава.

Прочитати: 1. Мојс. 15.15; Проп. 3.14; Мт. 10.20; Лк. 23.46; Јн. 24.12; Откр. 6.9; 2. Кор. 5.8; Флп. 1.23–24, итд.

Нарочито је упечатљива прича о богаташу и сиромашном Лазару (Лк. 16.19–31), о преображењу (Мр. 9.1–8), где се појављује пророк Мојсије. У Књизи о Јову (24.12) пише „Душе побијених вичу.“

Сам Господ је душом сишао у ад и проповедао душама умрлих (1. Петр. 3.18–20).

6. О молитвеном поштовању Свститеља:

Све секте га забрањују, због „идолопоклонства“ и неверовања у загробни живот. Разлог за ово неверовање је други, прикривен: секташка учења су погрешна, због чега у њиховим редовима нема и не може бити Свститеља, они сви сами себе сматрају свстима (колико ли гордост!), а православне Свститеље не признају, без обзира на доказе, јер би тако секташи порекли оправданост и логику свога постојања.

Као што се из пасуса о загробном животу видело, ми православни сасвим оправдано верујемо у загробни живот, и на основу таквог веровања молимо Свститеље да се пред Богом, као Његови

угодници, заузму за нас, јер: „Диван је Господ у Светима својима.“ (2. Сол. 1.10–12).

Прочитати: Мт. 12.32; Јн. 14.12!

КАРАКТЕРИСТИЧНА УЧЕЊА ПОЈЕДИНИХ СЕКТИ:

А. Учење Јеховиних сведока:

Смеса је свих јереси осуђених на седам Васљенских Сабора – нема ништа хришћанско што ни пису порекли или извитоперили:

1. Сматрају да у Светом Писму нема ни трага учењу о Светој Тројици, да је то многобоштво, јер је 1+1+1=3, а не 1?

2. Бог није свуда присутан, има своје место столовања и може му се приступити;

3. Исус Христос није Бог. Није васкрсао телесно, већ духом;

4. Дух Свети није Бог, већ Божја сила;

5. Сматрају да душа не постоји као таква, већ да је крв душа, зато верницима не дозвољавају трансфузију крви, што често доводи до неопходног губитка живота;

6. Верују у скору долазак Христовог хиљадугодишњег овоземаљског царства;

7. Сматрају да је Исус Христос други пут на земљу невидљиво дошао 1914. године;

8. Служе се новим, „тачнијим“ преводом Светог Писма.

Православни одговор:

1. Управо Свето Писмо јасно учи о једном Богу по суштини, који се јавља у три лица (ипостаси): Као Бог Отац, Бог Син и Бог Свет Дух: „Јер је троје што сведочи на небу: Отац, Ријеч и Свети Дух, и ово троје је једно.“ (1. Јн. 5.7). Прочитати: 1. Мојс. 1.26–27; 3.22; 18.1–4; Мт. 3.16–17; 28.19–20.

2. Бог је свуда присутан. Доказа је много у Светом Писму. Овде наводимо: „Куда бих отишао од духа твојега и од лица твојега куда бих утекао? Да изађем на небо, ти си ондје. Да сиђем у пакао, ондје си.“ (Пс. 139.7–10)

„Може ли се ко сакрити на тајно место да ја не видим? говори Господ; не испуњавам ли ја небо и земљу? говори Господ.“ (Јрм. 23.24).

3. Исус Христос је Бог. Апостол Тома (неверни?) каже: „Господ мој и Бог мој!“ (Јн. 20.28). Прочитати: Ис. 9.6; Јн. 1.1; 10.30; 14.9; 16.30; Римљ. 9.5; 1. Јн. 5.20, итд

4. И за божанство Духа Светог постоји пуно доказа у Светом Писму: „...рече Бог Изаиљев (2. Сам. 23.2–3): „...ниси слагао људима него Богу“ (Дела 5.1–4).

Прочитати Мт. 12.32!

5. Душа постоји, свесна после телесне смрти, и бесмртна: „Буди у граду уздишу и душе побијених вичу“ (Јов 24.12). „Не бојте се оних који убијају тело, а душу не могу убити“ (Мт. 10.28). Прочитати: о покајном разбојнику (Лк. 23.43), и Лк. 16.19–31; Мр. 9.1–8. У Старом Завету пише: „Аврам прибрао роду свом“ (1. Мј. 25.8; 49.29, 33), а он није сахрањен код својих предака (1. Мј. 52.8–9), отац му је сахрањен у Харану (1. Мј. 11.32). Поново прочитати: 1. Мј. 15.15; 1. Птр. 3.18–19; 4.6!

6. Нема питања од царства на земљи, јер „Земља ће изгорети“ (2. Птр. 3.10), али „ће доћи ново небо и нова земља“ (2. Птр. 3.13).

7. „Нико не зна дана ни часа“ (Мр. 13.23). Прочитати: Мт. 24.42; 25.13?

8. Јеховистички превод не вреди ни компетарисати. Манипулација, скраћивања, изостављања, допуна и сл. има на све стране.

Б. Учесће адвентиста:

Поред напред наведених заједничких карактеристика скоро свих секти, адвентисти (суботари) су прорицали датум другог доласка Христовог на земљу неколико пута, а и данас сматрају да ће Господ Исус Христос врло скоро доћи. Сматрају да је папа антихрист. Јела деле на чиста и нечиста. Не користе никакав алкохол. Слављење суботе наводе као доказ да су они једина права Христова црква.

Адвентистичку секту основао је фармер баптиста Вилијам Милер, и то када га је после два неуспешна прорачуна о другом доласку Исуса Христа (смаку света): 21.3.1844. и 21.10.1844, баптистичка „црква“ искључила из свог савета (јануара 1845. год). Како Господ Исус Христос никако није долазио, смислили су да се тог дана десило чишћење небеске светиње.

Сам Милер није био суботар, о суботи је почела проповедати тек Јеврејка Рахилја Престон. После тога, појавила се „пророчица“ Хелена Вајт (1827–1915), која је имала визије и „откривења“. Пуно је писала.

Адвентисти су имали још један неуспешан покушај прорачунавања времена другог Христовог доласка (6.2.1925). Долазак је детаљно описан, али се није догодио.

Сви ови прорачуни довели су до тога да су многи поверовали, распродали своја имања, новац поделили сиротињи, после чега су се неки убили јер су остали без икаквих средстава за живот. Многи су судским путем тражили назад имања која су раније поклонили. Та-

ква је то „вера“. Адвентистички верници обавезни су да својој „цркви“ дају десетак од свих својих прихода.

Адвентисти много више пажње посвећују Старом него Новом Завету. Код Срба су се појавили 1903. године. Пре неколико година основали су у Београду њихов теолошки факултет.

Православни одговор:

1. Што се тиче прогнозе времена другог доласка Христовог, Он сам пам је једном за сва времена рекао: „Нико не зна ни дана ни часа.“ (Мт. 24.36); и „Није ваше да знате времена и лета која Отац задржава у својој власти.“ (Дела 1.7).

2. Да ли је папа антихрист? Папа је било много, а Свето писмо говори о једном антихристу.

3. Апостол Петар мислио је да јела треба делити на чиста и нечиста, па га је сам Господ опоменуо: „Што је Бог очистио ти не погани.“ (Дела 10.15).

4. Што се тиче коришћења алкохола, сигурно да је грех опијати се, али да је Христос забрањивао вино, никако не би он сам на свадби у Капи Галилејској претворио воду у вино. (Јн. 2.1–11). У псалму 104(14–15) пише: „Вино весели срце човеково.“ Прочитати: Римљ. 14.14.

5. Најважнији аргумент адвентиста је слављење старозаветне суботе и одбацивање недеља. Међутим, субота је јеврејски празник (2. Мј. 31.13; Јн. 5.1–9) и слави се као успомена на излазак Јевреја из Египта (5. Мј. 5.15). Стари завет и закон је оно што престаје (2. Кор. 3.11), „сенка новозаветне стварности“ (Кол. 2.17). Пророк Осија (2.11) прорекао је укидање суботе и свих старозаветних празника, а апостол Павле у посланици Колошанима каже: „Да вас ко не осуђује за празнике..., или за суботе, што је све сенка онога што ће доћи а тијело је Христово“ (2.16–17). Прочитати: Лк. 16.16; Мт. 11.13; Мр. 2.27; 2. Кор. 3.7; Гал. 3.24–25; 5.4; 2. Мј. 2.27.

Сам Господ наш Исус Христос показао нам је који је дан Његов: Јевреји су га прогањали и желели убити што је кварно суботу, у суботу је мртав лежао у гробу, а у недељу васкрсао, и донео спасење целом роду људском. Иако је закључити да је недеља, као дан васкрсења, неуспоредиво важнија од успомена на излазак Јевреја из Египта. Слављење недеље – васкрсног дана почиње од самих Апостола (Дела 20.7–8), док су суботи дали онај значај који јој и припада: она претходи недељи, као што Стари Завет претходи Новом, као што закон претходи љубави и благодати.

Ми православни славимо суботу на одговарајући начин: тог дана богослужења су другачија, забрањен је пост, клечање, итд.

О недељи прочитати: Мр. 28.9–10; Мр. 16.12; Лк. 24.34; Јн. 20.1,11–17,19–29; Дела 1.4; 20.7–8...

Што се тиче „пророчице Хелене Вајт“, апостол Павле нас упућује: „А поганих и бапских гаталица клони се...“ (1. Тим. 4.6; 6.20).

О лажним пророцима прочитати другу главу из 2. посланице апостола Петра!

В. Учење пентекосталне секте:

Ових секти има више, учење им је шаролико, а воде порекло од баптиста и методиста из Америке. Основна им је карактеристика 'дар говорења језика'. Настале су око 1900-те године. Код нас су се појавиле пред Други светски рат.

Да ће Дух Свети сићи на Апостоле, то је проречено и остварено (Лк. 24.49; Јн. 14.16,26; Дела 2.1–18). У Еванђелима се говори да ће се ова појава догодити само једанпут, без обећања да ће се понављати. У време апостола дар говорења језика био је драгоцен: и као потврда изливања Духа Светога, и ради проповедања, и мисионарења по разним крајевима света.

Пентекосталци се прво моле за дар говорења језика, што им и „успева“, а после за дар разумевања истих језика, што им никада уистини не успева, јер се ради о брбљању које ништа не значи и које и није људски језик. Можда је демонски? Апостол Павле у 1. Кор. 14.27–28, каже да је „...боље нека ћути онај који тврди о себи да уме да говори стране језије, ако нема ко да их протумачи.“ Дар говора страних језика познат је у окултизму као појава глосолалије и ксеноглосије. То је често знак опседнутости злим духом. Ове и сличне појаве врло добро су описане у књизи: „Православље и религија будућности“ од јеромонаха Серафима Роуза.

Г. Учење баптиста

И њихово комплетно учење није лако сагледати. Поред овога што смо навели као заједничко учење већине секти, за њих је карактеристично:

1. тврде да исма прародитељског греха;
2. грегници не могу бити чланови њихове „цркве“;
3. немају јерархију, већ самоуправљање;
4. немају Свете тајне, већ само обреде;
5. крштавају само одрасле, и то не ради опраштање грехова, јер по њима, крштење није услов спасења;
6. свим силама теже одвајању „цркве“ од државе;
7. тврде да је спасење могуће само вером.

Православни одговор:

1. Свето Писмо јасно говори о прародитељском греху: „Гле, у безаконима се зачех, и у гресима роди ме мати моја.“ (Пс. 51.15); „Грех је посредством једног човека ушао у свет, а грехом смрт прешла на све људе...“ (Римљ. 5.12).

2. Господ Исус Христос је дошао ради спасења болесних и грешника, нико осим њега није без греха.

3. Сам Господ је установио јерархију: Он сам је глава Цркве, затим долазе Апостоли, па епископи, презвитери, ђакони, итд (прочитати дела апостолска).

4. И све свете тајне имају свој основ у Светом Писму.

5. Крштење јесте основ спасења: „Ко верује и крсти се, биће спасен“ (Мр. 16.16); „Ако се ко не роди водом и духом не може ући у царство небеско“ (Јн. 3.5); а о крштњу деце прочитати: Дела 10.2,47; 16.14–16,30–39; 1. Кор. 1.16.

И вером ближњих могуће је спасење: (Мт. 8.5–13; 9.18–25; 15.22–28, итд.), што је основ за крштење мале деце и кумство.

6. „Свака власт је од Бога и треба јој се покоравати“ (Римљ. 13.1,5), и то не само из страха него и по савести.

7. Апостол Јаков говорио је да је вера без дела мртва (Јак. 2.17,20,26), вера без љубави мртва је (1. Кор. 13.2).

Закључак

За ширење секти код нас, ми православни смо сами криви, а разлози су: веома слабо познавање Светог Писма и Светог предања, и православне вере у целини, слаба лична вера, постојање на богослужења, и великим делом живот без поштовања Божјег закона. У нашој земљи, међу члановима секти, најбројнији су управо Срби!

Много је тога што би се појединачно о свакој секти и о њиховим заједничким карактеристикама могло писати, али сматрамо да је и ово мало довољно сваком заинтересованом човеку који се није задојио млеком секташтва, да установи и разуме шта су и одакле су секте. Много тога постоји написано, детаљно и опширно. Довољно је, за оне који желе да се детаљније упознају са овом проблематиком, прочитати књигу „Црква и Секте“ од др Лазара Милића, упознати своју веру – Светосавље, па секташки „теолози“ и проповедници неће имати шта да раде и траже међу нама.

Осим тога, цела хришћанска историја, Васељенски Сабори, апостолска и друга правила итд, показују да је апостолска вера сачувана до данас, и да је то баш ПРАВОСЛАВЉЕ!

Имајући све ово у виду, Православна Црква сасвим оправдано опомиње да не треба читати јеретичку литературу, која је пуна сла-
тког отрова и лажи.

Зато апостол Павле и каже: „Чувајте се оних што чине расце на штету науке коју ви научисте...“ (Римљ. 16.17).

Господе свемилостиви утврди веру у нама. Пружи нам скут свој, да га се држимо до краја живота. Теби слава и хвала вавек.
АМИН.

Парох источни
Јереј Бранислав Перановић

КРАТАК ИЗВЕШТАЈ

СА СЕМИНАРА „РЕХАБИЛИТАЦИЈА ЖРТАВА ТОТАЛИТАРНИХ И ДЕСТРУКТИВНИХ СЕКТИ“

Овај семинар одржан је у Београду, у Централном клубу војске Југославије, 7. и 8. октобра 1996. године у организацији Југословенског удружења психијатријских установа (ЈУКО), чији је председник прим. др Љубица Красојевић.

Програм семинара био је прилично разноврсан, приказано је неколико врло поучних филмова, учешће појединих предавача било је запажено и корисно у разјашњавању феномена озбиљног ширења хришћанских и нехришћанских секти просторима наше земље.

Програм семинара:

О. Љ. Стојановић: Тоталитарне и верске секте – подела, особености и ставови цркве

Ј. Тодоровић: Окултизам и далекоисточне секте

В. Димитријевић: Рок музика и сатанизам

О. А. Курајев: Религиозни покрети, секте, црква и држава у Русији

В. Димитријевић: Верска секта као потпуна замена за природну породицу

О. П. Перић: Извештај са светских семинара о тоталитарним сектама

Ел. И. Буловић: Православна аскеза према трансценденталној медитацији (љубав према самољубљу)

А. Дворкин: Положај секти у савременој Русији

С. Андрејевић: Приказ породице спасеног члана из Мунове унификационе цркве

В. Вукашиновић: Човек као богослужбено биће – схватање личности према догмама деструктивних секти

А. Дворкин: Кришнаизам, мормони

О. А. Курајев: Јеховини сведоци и библија

О. Крстић: Окултизам, и секте – искуство криминолога и психолога

А. Дворкин: Саситологија, Муд и друге секте

О. А. Курајев: Кама и Бог љубави

С. Вељковић: Преднацрт закона о верској материји

Б. Ђурђевић: Деструктивне верске секте на простору Југославије

М. Ђорђевић: Стање и могућности заштите од деловања тоталитарних и деструктивних секти према војсци Југославије

Утисак са семинара је да наше друштво и држава немају правилне ставове према појави хришћанских и нехришћанских секти, чини се да не постоји свест о томе колико је ова појава опасна и разорна, и колико је српски народ, будући у великој мери верски непросвећен, подложен њиховом деструктивном деловању, јер многи, увиђајући да је атеизам заблуда, олако прихватају лажне пророке Новог доба. Потресне и поучне биле су исповести оних који су се отргли из канџи пекс од секти. На жалост, позитивни ефекти овог семинара немају већег значаја за ширу јавност, јер је само мали број људи могао да му присуствује. Уочено је присуство и припадника неких секти: адвентиста, Шричепмојсваца, Харекриптоваца, и др, тако да се у појединим деловима семинара развила и оштрија полемика. У полемикама су учествовали и родитељи секташа, очигледно не разумевајући да је један од разлога одласка њихове деце у секте управо породична неслога и одсуство истинског духовног живота.

Православна црква ће се најуспешније супротставити деловању секти тиме што ће ревностно обављати своју мисију у овом свету, а најбољи начин сведочења православља је лични живот свих, а посебно свештених лица, у складу са еванђељем и светим црквеним предањем, али и непрестано просвећивање православних верника, кроз беседе, духовне разговоре, парохијска и епархијска писма, брошуре, радио и телевизијске емисије, одржавање веронауке при црквама и у школама(!)

Неопходна је и подршка одговарајуће законске регулативе, опрезност при регистрацији секти, забрана деловања тихих већ регистрованих секти, као и правилно деловање државних служби и органа реда.

На крају, треба истаћи да је опредељење цркве да се треба борити за секташе, а не против њих. Они се морају лечити, али и ми, од мржње, да би били различити од њих.

Јереј
Бранислав Перановић

ОСВРТИ НА ЕКУМЕНИЗАМ

СВЕТИ НЕКТАРИЈЕ ЕГИНСКИ
И ЊЕГОВ СТАВ ПРЕМА
ЕКУМЕНИЗМУ¹

1. О животу светог Нектарија, а нарочито о датуму његовог блаженог упокојења 1920. године, више пута је истицано од стране претходних говорника. Исто тако познато је да да је „Екуменизам“, у своме данашњем облику и појимању, настао знатно доцније, конкретно 1948. године као ССЦ (Светски савет цркава). Имајући те две чињенице у виду, паша тема могла би изгледати мало анахрона. Па ипак није тако. Одбор ове прославе, који је предложио и овако формулисао ову тему, свакако је имао разлога за то.

И заиста, ако Екуменизам, у правом смислу те речи, и није постојао у време светог Нектарија, постојали су његови корени, његове претече, према којима је свети Нектарије ите како заузимао свој став, или боље рећи, понављао је у себи став ранијих светих Отаца Цркве, од којих се он ни по чему није хтео разликовати, чиме је и постао један од њих. Тај став светог Нектарија према претходницима Екуменизма, па и према Екуменизму начелно, размотрићемо доцније, пошто најпре погледамо развојни пут Екуменизма од самих његових зачетака.

Први облик Екуменизма јесте онај папски и римокатолички, који је вековима користио Унију као средство за постизање јединства хришћана, нарочито, безуспешно, пако је то коштало Правосла-

¹ Предавање изговорено 23. октобра 1996. године на „Међуправославном богословско-научном скупу“ одржаном на острву Египи у манастиру Свете Тројице чији је ктитор сам свети Нектарије, а поводом 150 година његовог рођења. Општа тема скупа била је: „СВЕТИ НЕКТАРИЈЕ – ДУХОВНИ, МОНАШКИ И ЦРКВЕНИ ВОЂА“. Скуп је трајао три дана (21. – 23. октобра), на коме је узело учешћа 25 предавача, и велики број слушаца (око 300) душа. Сав рад скупа преношен је директно преко радио станице прирејке Митрополије, те је могло да га прати половина Грчке. Предавања су праћена и адекватном дискусијом у којој је учествовао велики број присутних. Међу предавачима, поред Грчке, биле су заступљене следеће Православне Цркве: Српска, Руска, Бугарска и Румунска.

вну Цркву многих страдања и невоља кроз хиљадугодишњу историју. Та врста Екуменизма је тема за себе, коју би сада заобилили.

Други вид Екуменизма, много опаснији и пагубнији, родио се у крилу Протестантизма, али са истим циљем – сједињења хришћана и „цркава“, но без јединства у вери и истини. Овај Екуменизам као ССЦ и јесте предмет нашег излагања.

2. Појам Екуменизма пражав се данас појмом „Светског савета цркава“. И само име његово показује сву јеретичност ове псевдо-црквене организације. У учењу хришћанске вере постоје многе истине које су добиле у догматским дефиницијама од стране светих Отаца Цркве на Васељенским Саборима један одређени израз, који не трпи различита поимања. Тако су свети Оци II Васељенског Сабора одржаног у Цариграду 381. године формулисали догму вере у ЈЕДНУ, СВЕТУ, САБОРНУ (КАТОЛИЧАНСКУ) И АПОСТОЛСКУ ЦРКВУ, а не у „МНОГЕ“ (цркве), од којих би неки облик „савета“ или „јединства“, или неки облик „над-цркве“ могао произаћи.

Црква је Једна и католичанска и у њој је сабрања (отуда и – Саборна) заједно сва Истина, сва Благодат, све што је Господ Христос допео са Собом на земљу, предао и оставио људима ради њиховог спасења. Она је Једна и Саборна јер сабира у себи све оне који желе спасење, у једно унутрашње јединство, у Тело Богочовјека Христа.

Тако, сама идеја једног „савета“ (или „савеза“), или „сједињења“ цркава јесте немогућа, недопустива и неприхватљива за савест сваког православца, а камо ли за једног Светитеља. Онај ко би имао супротно мишљење, како би могао бити Светитељ? И заиста, којег „светитеља“ имају од великих екумениста? Ни једног!

3. Историја Екуменизма као ССЦ има своју предисторију. Као појава, Екуменизам не садржи ништа ново; ради се о старој идеји, која је оживљена у задњих, одприлике, 100 година. Годинама и деценијама људи пишу, дискутују и говоре о екуменизму, тако да можемо да кажемо да се ради о једном веома компликованом проблему.

Пре свега, Екуменизам је једна еклесиолошка јерес, јер први његов напад усмерен је против самих темеља православне вере, против свете Цркве, у настојању да је промени (Цркву) у једну екуменску организацију, лишену богочовјечанске благодати Тела Христовог, крчећи тако пут за појаву антихриста.

Темељи савременог Екуменизма постављени су већ крајем прошлог века 1897. године на Ламбетској Конференцији, која је, као прво, формулисала један догматски МИНИМУМ, који је имао за циљ очекивано екуменско уједињење (uniji) „хришћанских“ цркава. Овај догматски минимум долази од идеје да сједињење треба тражити у Светом Писму (а не и у Светом Предању), у Символу Ни-

кео-Цариградском, и у две свете Тајне: крштењу и Евхаристији. Као друго, утврђен је принцип толеранције у односу на учења других „цркава“ и спремност за увођење „компромиса љубави“. И као треће „откриће“ Ламбетске Конференције била је добро позната „терија грана“ (branch theory), која на неки начин изједначава све „цркве“. Ово зло осмис, чим је посејано, брзо је никло и разрасло се невероватно, као и сваки коров.

Са стране Православних у развоју екуменског покрета допринели су много две циркуларне посланице Васељенског Патријарха Јоакима III. Прва 1902. год. упућена поглаварима сестринских Православних Цркава, дотиче теме односа Православних Цркава између себе, према римокатолицима и протестантима, као и питање календара. Одговори на ову посланицу сестринских Православних Цркава, и повратни одговор Валике (Цариградске) Цркве (1902 – 1904.), заокружују ову преписку, која представља први званични текст Васељенске Патријаршије у одосима са другим Православним Црквама.

Друга енциклика „свим Црквама Христовим“ (пакле, и неправославним) послата 1920. год. пружа претпоставке за очекивану сарадњу „међу различитим црквама“ и за „подгревање хришћанске љубави“, као и пројекат од 11 тачака за њено остварење у пракси.

У овом периоду (од 1904. – 1920.) много се говорило о промени црквеног календара, проблем који је узнемиравао и светог Нектарија. Наш Светитељ је сматрао односну промену за једно велико зло, али је истовремено, пре свога упокојења, дао савет Игуманији Ксенији да, ако се случајно деси ова промена календара, његов манастир на Египту искључи из своје званичне Цркве, што се, заиста, и десило.

Овде треба још једном подвући да првобитне организације које су претходиле ССЦ, као „Међународна мисионарска конференција“ (Едунбург 1910.), Светско удружење за пиријење међународног пријатељства прео цркава (1914.), покрет „Живот и дело“ и др. биле су чисто протестантске творевине. Нажалост, од 1922. год. Православни почињу активно да учествују на разним конференцијама и скуповима екуменског карактера, припремајући тако Прву Глобалну Скупштину ССЦ у Амстердаму 1948. године. На том скупу било је присутно доста представника Православних Цркава, као Патријаршија: Цариградске, Александријске, Антиохијске, Јерусалимске, Архиепископија Кинарске и Грчке, као и Руске Митрополије за Северну Америку (сада позната као „Православна Црква Америке“). Одбиле су, међутим, да учествују на том скупу Цркве Источних Земаља „иза гвоздене завесе“, које су чак и осуиле ССЦ као јерес. То је био први пут у историји екуменског покрета да се Православље по питању односа према њему показало подељено. Интересантно је поменути да је и римокатоличка црква имала негативан став, забранивши учешће римокатолика и као посматрача.

Она ни до данас није постала „званично“ чланица Екуменског покрета, сачувавши своју доследност, иако у пракси итекако међусобно много шурују.

Међутим, ова ревност појединих Православних Цркава за заштиту божанских истина Цркве, није дуго трајала. Период неодлучности и колебања трајао је негде до 1965. године, када видимо да су све Православне Цркве постале органски делови ССЦ, па међу њима и Српска православна црква, иако међу последњима. Посебно после заседања централне Комисије ССЦ 1959. г. на Родосу, Православни између себе просто су се такмичили ко ће од њих бити већи екумениста, ко ће учинити већи компромис, уступац или попуштање неправославцима, све у име неке „љубави“, која је много чешће и више била лицемерје и користољубље, него истинска јеванђелска љубав.

Од 1961. год. православни екуменисти (ако су та два појма уопште спојива међусобно), почели су да сазивају читав низ конференција и скупова са циљем да реализују своје екуменистичке програме и циљеве. Тако, 1964. г. сазвана је на Родосу III Свеправославна Конференција, где је донесена одлука за успостављање дијалога са јеретичима (свих врста) „на равној основи“, и свака помесна Православна Црква задужена је да одржава посебне „сестринске односе“ са јеретичима. Главни вођа свих ових екуменистичких замки био је Васељенски Патријарх Атинагора, који је започео сталне сусрете са Палом, „извршио“ узајамно скидање Анатема из 1054 године, реализовао заједничке молитве (насупротив светим Канонима) и тд. Затим, његови наследници и помоћници до данас, држе се истог пута, превазилазећи у компромисима и снисхођењу чак и самог Атинагору.

Други представници осталих помесних Православних Цркава, делују такође сагласно са овим екуменским програмом², тако да њихови поступци исеају ништа заједничко са учењем и деловањем светих Отаца и са свештеним Канонима Христове Цркве. Мође које су поставили Оци наши нарушене су од стране такозваних „православних екумениста“; границе између истине и лажи, светлости и таме, Христа и Велијара уклоњене су.

Све ово, по светом Старцу оцу Јустину Поповићу, представља Јудинску издају Православља, страшну издају Господа нашег Исуса Христа и целокупне Цркве његове. Да је то, заиста, тако, довољно је погледати Епископско исповедање вере пред хиротонију, и упоредити га са праксом савремених поборника екуменизма.

У том исповедању, онај који се хиротонише за Епископа, свечано изјављује пред Богом, Ангелима и људима: „Примам богонадахнуте списе и учења старијих и новијих светих Отаца Цркве

² Види: Додатак о Екуменизму Руске Православне Цркве.

Христове, који су сагласни Јеванђељу и учењу светих Апостола... Оне пак, који друкчије, а не православно мисле о хришћанској вери, одбацујем као туђе – мислеће Христовој Цркви, као кваритеље Истине Божје и упропаститеље спасења људи... Све јерисиначалнике, и њихове једномисленике одбацујем и анатемисањем, и јасно и гласно говорим: Свима јеретичима анатема!“ (Ср. Гал. 1, 8). И још додаје: „Примам и прихватам Свјетих Седм Васељенских Сабора и све Помесне Саборе које свети Оци прихватили и потврдили... Исповедам све одредбе ПРАВЕ ВЕРЕ које су они изложили. Примам и све свештене Каноне које саставили свети Оци и предадоше их Цркви... Изјављујем да све оно што Једна, Света, Саборна и Апостолска Црква Православних прима и догматски исповеда, то и ја примам и верујем и исповедам; ништа не додајући, ништа не одузимајући, ништа не мењајући ни од Догмата ни од Предања... А све што она осуђује и одбацује као учење туђе Јеванђељу, то и ја одбацујем...“.

Ко, дакле, од савремених православних екумениста може с правом да понови речи свјетих Васељенских Сабора, који своје догматске одлуке скоро редовно почињу формулом: „Следујући Светим Оцима...“ или: „по учењу Светих Отаца...“ и тд. ? Када је на VII Васељенском Сабору прочитан Никео-цариградски Символ вере, Оци сабора су изјавили: „Сви ми тако верујемо, сви тако исто мислимо, и сви се сагласно потписујемо... То је вера апостолска, вера отачка, вера православна, вера која утврди Васељену... Ми следујемо древној одлуци Цркве да чувамо одредбе светих Отаца. Тако мислити ми смо научени и утврђени светим Оцима нашим и њиховим богопреданим учењем“.

По светом Максиму Исповеднику: „Црква признаје за истините и свете оне Саборе, који показаше да су њени истински догмати истинити“. Слично говори и свети Кирило Александријски: „Сви који имају здрав смисао (=ум), старају се следовати учењу светих Отаца“, јер се по светом Апостолу „само са свима Светима може разумети шта је ширина и дужина и дубина и висина премудрости и разума Божијег, и познати љубав Христова, која превазилази свако знање“ (Еф. 3, 18 – 19; Рим. 11, 33).

У свим битним питањима вере и побожности потпуно се слажу сви свети Оци. „Отац не противуречи Оцима, јер су сви они били заједничари једнога Духа“, вели свети Јован Дамаскин.

Ваистину, нема ни једног светог Оца који би се сложио са ставовима и праксом савремених екумениста, и који би благословио све оно што се радило у Камбри (1991), што се потписало у Баламанду (1993), што се видело у Риму (1995), и где све не. Више је него очигледно да ни свети Нектарије, без обзира на сву његову толерантност и трпељивост, нити би тако нешто чинио, нити би то благословио. Напротив! Ма колико да је он био човек љубави за све људе, што је не сумњиво, ипак је најпре био човек православне вере и пра-

вославног става. Сам он то исповеда говорећи: „Епископ треба да увек остане у моралним принципима Јеванђеља и никада да их не напусти или да их престаје тобоже због догматских разлика“.

Шта значи ово, ако не понављање, само на други начин, онога што је рекао свети Максим Исповедник, говорећи: „Ја не желим да се јеретици муче, нити се радујем њиховом злу – Боже сачувај! – него се већма радујем и заједнички веселим њиховом обраћању. Јер шта може вернима бити милије него да виде да се растурена чеда Божија саберу у једно. Ја нисам толико помахнио да саветујем да се немилост више црпи него човекољубље. Напротив, саветујем да треба са пажњом и искуством чинити и творити добро свима људима, и свима бити све – како је коме потребно. Притом, једино желим и саветујем да јерeticима као јерeticима не треба помагати на подршку њиховог безумног веровања, него ту треба бити оштар и немилосрдан. Јер ја не називам љубављу него човекомржњом и отпадањем од божанске љубави када неко потпомаже јерeticку заблуду, на већу пропаст оних који се држе те заблуде“ (PG 91, 465C).

Овде треба подвући један моменат који увек има велику важност за Цркву, а посебно у наше време. У почетку наведеног места, свети Максим саветује личним примером, говорећи да се он не радује мучењу јеретика, него се напротив радује и заједнички весели њиховом обраћању. Није рекао Светитељ да се он, као и Црква Божија, радују напредовању у постизању јединства са јерeticима, него се радују њиховом обраћању. Јер само обраћање од заблуде ка истини и од таме ка светлости, може да им обезбеди вечно спасење. Управо и једино то, за светог Максима, има јединствену и вечну вредност. Свети Отац не познаје компромис са јерeticима, не ради на уједињењу са њима него на поновном присаједињењу њих Једној и Јединој Цркви Божјој, која чува своје јединство у јединству праве и спасоносне вере.

Сличан став према јерeticима, дакле и према Екуменизму као свејереси, имао је и свети Нектарије, као и сви свети Оци кроз векове.

Савремени „православни екуменисти“, који мисле, говоре или раде супротно светим Оцима, шта заједничко имају са њима? Нека сами о томе озбиљно промисле.³

Епископ ранко-призренски
–АРТЕМИЈЕ

³ После завршеног овог предавања развила се веома жучна дискусија, која је трајала преко сат времена. У њој су узели учешћа многи од учесника скупа, и јасно се диференцирали ко је за следовање светим Оцима, а ко – за пагубни пут Екуменизма.

ДОДАТАК

КРАТАК ИЗВОД ИЗ КЊИГЕ ЉУДМИЛЕ ПЕРЕПЕЛКИНЕ

ЕКУМЕНИЗАМ – ПУТ КОЈИ ВОДИ У ПРОПАСТ

Санкт Петербург 1992. г.)

1.

„Православни екуменисти“ у компромисима иду до молитвене заједнице, не само са неправославним „хришћанима“, већ и са нескривеним идолопоклоницима, окултистима и чаробњацима (Ванкувер, Камбера, Рим)¹.

Учествовање Православних Цркава у Екуменском покрету (ССЦ) као пуноправних или равноправних чланова, многи правдају и одговором да су тамо да би „Сведочили о Православљу“. Но то је само „изговор за грех“, јер они учествују у делима таме, која тежи да све неистине и јереси уједини у јединствену, свесветску „цркву“ без Христа. О томе убедљиво говоре чињенице (нарочито у новијим сусретима). Тако је Митрополит смоленски Кирило (Гудјајев) на VII Скупштини ССЦ у Камбри (1991) отворено назвао овај Савез „колеском јединствене цркве“.

А дужност Православних је изразио св. Јован Богослов: „Што чусте из почетка у вама нека стоји“ (I Јн. 2, 24); или: „Држи што имаш“ (Откр. 3, 11), као и свети апостол Павле: „О Тимотеје, сачувај што ти је предато...“ (I Тим 6, 20), или: „Човека јеретика после првог и другог саветовања, клопи се“ (). А ми шта чинимо? Црква Христова је „Стуб и тврђава истине“ (I Тим. 3, 15).

Попустљив став „православних екумениста“ према неправославнима, само их утврђује у њиховим заблудама. (Какав је то грех, види крај претходног чланка о св. Нектарију). Та попустљивост је супротна и самом Господу, који је рекао: „Ако ли не послуша ни Цркве...“ (Мт. 18, 17). Апостол Павле у посланицама Галатима анатемиса свакога ко би кварео учење Христово (па ма то био и анђео Господњи, или чак он сам, Павле): „Ако вам ко јави Јеванђеље другачије него што примисте, проклет да буде“ (Гал. 1, 9).

¹ Да ли свесно превиђају анатеме и клетве св. Отаца под којима се налазе њихова „екуменска браћа“, јер су отпали од Једне (тј. Јединствене), Свете, Саборне, и Апостолске Цркве, а под које и сами потпадају чинећи оно што јавно чине? (Е.А.)

2.

Екуменистичка „теорија грана“ (branch theory), по којој је Црква подељена на православни, римокатолички и протестантски огранак, у потпуности противуречи учењу Православне Цркве. Јединство и јединственост Православне Цркве, увек су ватрено исповедали, проповедали и бранили сви свети Оци и Учитељи Цркве.

Велики савремени православни Богослов, архимандрит Др Јустин Поповић, каже да „као што у Господа Христа не може бити неколико тела, тако у Њега не може бити ни неколико цркава... Отуда је раздељење, деоба Цркве онтолошки, супротивни немогућа. Раздељења (или: цспања) Цркве никада није било нити га може бити, а бивале су и биваће отпадања од Цркве (и искључења из Цркве). Тако су најпре отпали од Цркве гностици, па аријанци, па духовборци, па монофизити, па иконоборци, па римокатолици, па протестанти, па ушпјати, па... редом сви остали отпадници, припадници јеретичко-расколничког легиона“ (Догм. Прав. Ц. књ. III, Бгд. 1978, стр. 209 – 212)² Богословски плурализам, који допушта и одобрава Екуменизам, није ништа друго до релативизација истине...

Свети Марко Ефески: „Никада се, о човече, оно што се односи на Цркву не поправља компромисима; нема никакве средине између истине и лажи.

3.

„Православни екуменисти“ будући равнодушни према истини наше вере, допуштају себи да признају како и јеретици имају свете Тајне.

Према Христовом учењу, сједињење човјека са Богом врши се у светој Тајни Причешћа – светој Евхаристији (Види: Јн, 6, 51 – 56). Света Тајна Евхаристије сједињује људе са Богом, па их самим тим и међусобно обједињује у једно тело Христово, тј. Цркву. (А услов за то сједињење – Причешће, јесте да се има и исповеда вера Цркве, па и вера у Цркву – Једну, Свету...). Отуда, нема и не може бити Причешћа изван Цркве. Дух Свети, Који претвара Дарове у Тело и Крв Христову, не може силазити на скупове јеретика, који су отпали од Истине.

То важи и за остале свете Тајне.

² Тај јеретичко-расколнички „легион“ данас се назива звучним именом ССЦ или Екуменизам, који, по оцу Јустину, није ништа друго до „свјерес“. Јер ако у Символу вере исповедамо да верујемо у „Једну, Свету, Саборну и Апостолску Цркву“, откуда онда „савез цркава“, па још „светски, у коме су учлањене преко 300 разних „цркава“? (Е.А.).

Стога, причешћивање неправославних (или са неправославнима), *intercommunio*, које практикују екуменисти (у изјавама и у пракси), није ништа друго до скривање свете Тајне Евхаристије, хула на Духа светог, „Јудин целив“, како је говорио отац Јустин.

4.

VI Скупштина ССЦ у Ванкуверу јула 1983. године. Тамо су 31. јула учесници те Скупштине отслужили „Екуменистичку литургију“. Главни „литургос“ био је англикански надбискуп Рапси, а „служивало“ је 6 протестаната, од којих су биле и две жене „свештенице“. У читању Светог Писма и изговарању јектенија учествовали су и „православни“, англиканофи и римокатолици. Тако је римокатолички бискуп Паул Вернер прочитао Јеванђеље, а „православни“ архиепископ Кирил (Гудјајев, сада митрополит смоленски) изговорио следећу молитву: „Помолимо се да ускоро достигнемо видљиву заједницу у Телу Христовом путем ломљења хлеба и благослова чаше за једним столом“.

Овом отвореном богохулном цинизму „православног архијереја“ нису потребни никакви коментари.

5.

Присуствовање „православних екумениста“ на екуменским конференцијама (скупштинама, ансамблејама), повезано је са прихватањем догматских компромиса и одступањем од Светог Предања, што је својеврсна издаја православља. У свести помесних православних Цркава (и клира и народа), изменило се много тога од времена њиховог укључивања у Екуменски покрет.

Московски Сабор 1948. године, имао је и изрекао изјаве строго православне. А сада? – Дитирамби у част екуменизма. Дружење са екуменистима ослабљује савести православних. „Зли разговори кваре добре обичаје“ (1 Кор. 15, 33). Екуменистичко пријатељствовање (и дружење) слаби и брише границе међу вероисповестима, рупи црквене оградe (налива мутну јеретичку воду у православно вино и разводњава га до непознатљивости. Е.А.).

Пример: Став Московске Патријаршије према „женском свештенству“. У Посланици Светог синода М. П. из 1976. г. одлучно је одбачен екуменски предлог да се дозволи „женско свештенство“, полазећи од тога да „Православна Црква сматра себе обавезном да по том питању следи свагдашњу и општеприхваћену црквену традицију, одређену Самим Господом Исусом Христом“. Истакнута је и

чињеница да „црквена историја не зна за примере обредног служења жена“ (ЖМП, Бр. 4, м. 1976. стр. 9).

6.

Екуменски сусрети, који су се након тога учестано одржавали, постали су разлог „постепеног опадања“ од св. Предања, све до помесног саслуживања „православних јерараха“ са „свештеицама“ у Ванкуверу (83.). (О. Пајсије: Жаба, лавор, врела вода Прим. Е. А.). У новије време, други јерарх М. П. митрополит суропски Антохије (Блум) усуђује се да теоретски образлаже могућност постојања женског свештенства, јавно изјављујући како „не види богословске препреке хиротонисању жена“ (Види: *Orthodox Times*, No 745, 29. 5. 1987. стр. 2).

7.

Учешће у Екуменизму захтева од православних нечуvene уступке (на штету Истине и савести).

По светом Марку Ефеском, тој лучи Православља > „Дела вере не допуштају икономију“ Архим Амвр. Пагодиш, Св. М. Еф., стр.226).

8.

Јеретичност издања (и певода на енглески) Светог Писма од стране ССЦ 1983. г. које је под јаким утицајем феминистичког покрета и жеље ССЦ да им се додвори. Од свега новотарења најстрашније јесте то што су израз „Бог Отац“ заменили изразом „Бог наш Отац/Мати“ (God Mather and Father).

То дело, штампано под називом „Одломци Библије“, подрива саме основе Хришћанства, потпуно уништавајући догму о Светој Тројици.

9.

Да би се угодило Екуменизму, све више се скрнавe (деградирају, одбацују) свете Тајне. То нарочито важи за свету Тајну Исповести (чак: да је непотребна, ни као припрема за причешће Е. А.). Долази време када ће, под утицајем Екуменизма (и новопечених „богослова“), Тајна Исповести, можда, бити и потпуно заборављена,

јер ће и клирици и мирјани (по савету и допуштењу нових богослова – духовника) допуштати себи (и другима) да се причешћују без претходног очишћења душе од грехова кроз свету Тајну Покаяња, коју је успоставио сам Спаситељ (Јн. 20, 23).

Цариградски Патријарх Димитрије, дозволио је православним Грцима да се причешћују код римокатолика (Види Каноне: 52, Ап. и 102 VI. Вас. Саб.).

10.

КАЛЕНДАР. Промена календара повукло је за собом и низ других, већих или мањих прекршаја... (То је само први корак у лево са стазе православља, за којим су уследили многи, те се стигло до овога у чему смо сада Е. А.), као: допуштање причешћивања неправославнима; укидање Исповести, допуштање женама да се причесте у било ком стању, измена богослужбених текстова (...да одоле сваком непријатељу и проривнику, уместо: да покори под ноге његове сваког непријатеља и противника), скраћивања Литургије (код Грка, а почело и код нас), допуштање венчања у забрањене дане (код Срба), диспанс за опело самоубицама (без разлике) (опет код Срба) и тд.

„Литургијска обнова“, о којој се данас толико много говори, често пута иде до рушења свега усправног у Цркви, и завођања хаоса уместо поредка у литургијски живот верника.

11.

Екуменисти уводе нове „литургијске стилове“, тј. „богослужења“ уз ђез и рок музику, и игру. Тако екуменисти играју (плешу) чак уз молитву Господњу, „Оче наш“.

12.

Римски Папа и Екуменизам.

Октобра 27. 1986. године, Папа Јован Павле II сазвао је у Асизију (Италија) 150 представника разних светских религија ради „заједничке молитве за мир“. Тамо су биле заступљене скоро све „верске“ заједнице које постоје на земљи. (Тамо су били представници и СПЦ, као и Московске Патријаршије. – Сама мисао да се иде на такве скупове, јесте пристанак упред на заједништво у молитви са свим и сваким. Е. А.).

„Скидање“ анатеме из 1054. године „десило“ се 7. децембра 1965. године између Цариградског Патријарха Атинагорс I и Папе Павла VI.

13.

Макијавелизам као метод „уједињења“. „Сестришке цркве“, пут унијатства и тд..

14.

Принудно „покатоличавање“. (Примери из Галиције, западна Украјина. А могли би се навести и многи примери из историје Срба).

15.

Зближавање са монофизитима.

„Православни екуменисти“ не траже уједињење „у истици и љубави“ само са римокатолицима, непокајаним због свог лажног понашања, него и са антихалкидоњанима (монофизитима).

Шамбези: 23 – 28. септембра 1990. год. одржано је саветовање Мешовите комисије за богословски дијалог између Православне Цркве и источних монофизита. Закључци: Нарочито 8. тачака протокола. „Православни екуменисти“ су на том скупу 15 векова монофизитског отпадничества од Православља свели искључиво на термиолошки неспоразум, што је образац екуменистичке лажи (тачка 9.). (Антиохијска Патријаршија са антихалкидоњанима има већ пуно литургијско, и свако друго, општење). (Како онда љу и даље бројати у Православне Патријаршије?!? Е. А.).

16.

„Зидови који деле“.

Екуменисти дрско и отворено окривљују Православну Цркву за грех поделе, што је без историјског основа. Православна Црква није крива за отпадничтво јеретика. Она је само то констатовала, и на основу самога Христа (Лк. 12, 51; Мт. 18, 18) и светих апостола (Д. А. 15, 28) штитила богопредану јој веру и истину, и ту своју верност често заливала мученичком крвљу у лицу својих светих Мученика и Исповедника.

17.

Православна Црква није равнодушна у односу на неправославне. Она се не моли „са њима“, него „за њих“ да Господ „светлошћу свог божанског Ума просвети њихове мисли, безверјем и кривоверјем помрачене; да силом Духа Светога све који су отпали обрати ка познању Истине и да их присаједини своје изабраном стаду“. (Кроз то Црква Православна пројављује своју истинску љубав према отпалој браћи, јер, по оцу Јустину, „само је оно истинска љубав, која ближњему осигурава Царство Небеско“ (Прим Е. А.).

Православље не иде на минимализам, (екуменисти траже само признавање Исуса Христа за нашег Господа, без обзира шта ко под тим подразумева), но на целосност (Καθολικότητα), јер нема сувишне или неважне истине коју нам је Христос открио, а без које би ипак спасење било могуће (Прим. Е. А.).

18.

Злоупотреба од стране екумениста речи Првосвештеничке молитве „Да сви једно буду...“ (Јн. 17, 21 – 22) и лажно тумачење. (Превиђају Јн. 17, 9 – 11).

Те речи Христове не говоре о механичком уједињењу (збрајању) свих заблудних учења и јереси, већ о јединству у Истици (Јн. 14, 6). Љубав без истине – немогућа.

19.

Бангкок 1972. год. „Спасење данас“. Поводом тога изјава Синода М. П. на челу са Патријархом Пименом (У јануару 1973. г.), коментарише уз велике замерке поруку са те екуменске Конференције „Писмо црквама“, као чист „хоризонтализам“ у спасењу.

Прећуткивање благовести о Христу Распном и Васкрелом, – Божијој сили и Божијој Премудрости (I Кор. 1, 23 – 24), тј. прећуткивање саме суштине Његовог Јеванђеља.

У посланици Св. Сип. М. П. ССЦ након његове V скупштине у Најробију (Кенија) децембра 1975. г. такође осуђује извештачено прикривање верских разлика пред спољашњим светом, са којим је повезана опасност да се ССЦ претвори у неку „над-цркву“, и тд.

Па ипак, све то и много другог, нису за М. П. били довољан разлог да иступи из ССЦ.

VI Скупштина ССЦ у Ванкуверу августа 1983. год. После тога Синод Руске Пр. Зарубежне Цркве анатемисао је јерес екуменизма.

М. П. пак и даље учествује у екуменској делатности. Фебруара 1991. год. делегација РПЦ од 38 људи на челу са архиепископом (сада митрополитом смоленским) Кирилом (Гудјајевим) учествује у раду отворено богохулне VII Скупштине ССЦ у Камбери (Аустралија). Иако су „православни“ тамо изразили извесна несалагања и негодовање због свега што се тамо дешавало, Митрополит Кирило је изјавио, да не би желео да се критика православних учесника скупштине упућена делатности ССЦ, протумачи као намера да се напусти ССЦ. Рекао је: „ССЦ – то је колевка будуће јединствене цркве... и наш заједнички дом, и ми носимо посебну одговорност за његову судбину“.

У поздравном говору VII Скупштини ССЦ Патријарх Сврски Алксесј II пише да се моли за то да „ССЦ остане веран свом првобитном призиву – да буде савез цркава које траже испуњење свог заједничког задатка – да достигну јединство у вери и евхаристијској заједници“ (Жур. М. П. Бр. 6, 1991. г.)

(ССЦ за достизање тога циља, уместо да крене путем спознавања и лечења заблуда код сваке чланице цркве, што би их привело смирењу и јединству у вери, кренуо је у супротном смеру – да Православље толико разводни и одвоји од његовог вековног пута следовања светим Оцима, те да би се оно потпуно утопило у безобличну масу најразноврснијих јереси и заблуда, што им може личити да су достигли у јединство вере и свхаристијске заједнице. Прим. Е. А.).

20.

Скривање светих обитељи у Русији.

Страшно је гледати како М. П. изнутра рупи ограду Цркве. Екуменистички сусрети и саветовања М. П. све чешће организује у манастирима, који су од давнина чувари и стубови Православља у Русији.

Звучи невероватно да је екуменистички центар формиран у манастиру преподобног Јосифа Волоцког (†1515, помен 9. септ.), чији је свети оснивач читав свој живот посветио борби против јереси. (Код СПЦ – случај Студеница, Жича, раније маш. Крка у Далмацији, и др.). ЖМП има специјалну рубрику „Екуменистички контакти“, која обилује изјавама екуменистичке љубави.

21.

Од Вапкувера (1983) па даље (преко Камбере 1991) Скупштина ССЦ једва да имају неке везе са религијом (Видети њихове бил-

тене, у којима се више пута пласирају текстови којима се изражава солидарност са екуменистима – хомосексуалцима, чиме су банализовали содомски грех и понудили га као норму) (Assembly Line, N. 3, N. 7, N. 10 1991. године).

22.

КАМБЕРА – Хула на Духа Светога.

Сваки следећи екуменски сусрет доноси нешто ново, духовно још показније. То је нарочито показала Скупштина ССЦ одржана 7 – 20. фебруара, 1991. год. у Камбери. Мешавина црне магије и спиритизма, призивали „духове“ младенаца побијених од цара Ирода, и других непочиности (све то предводила учесница из Кореје, проф. богословља презвителијанка Др ЧУНГ). Она није заборавила ни на „духа змље, ваздуха и воде“, оног „духа кога растину незасите човекове страсти“. На крају је зазивала: „Дођи, душе Исуса, распетог на крсту“ (О свему овоме постоји документарни филм).

То је ужасно налицје екуменизма, те паклене заблуде наше епохе, која воли да се прерушава у одежде хуманости, равноправности и мирољубивости. (Таман онако као што се и ђаво облачи у анђела светла. Е. А.).

23.

На тој светској Скупштини (Камбера) било је много дрских изазова Хришћанству. У духовном погледу посебно је ужасно изгледало литургисање „православних“ које се одиграло на подијуму сале за заседање, на оном истом подијуму који је послужио као позорница за наступ Корсанке Чунг, и за позоришне представе и ритуалне игре аустралијских домородаца – Абориђана.

Сусрет у Камбери обиловао је богомрским подухватима. После свега (што се тамо чинило) Митрополит Кирил говори: „Ја сам дубоко уверен у то, да ће све што се дешава на Скупштини, цркве прихватити и понети са собом (!), и, најзад пренети до свог народа. Ако оне то учине и ако то већ сада чине, онда то значи да је екуменистички покрет уистину покрет цркава, а не појединих представника богословске елите који су допутовали у Камберу и за које су последице ове Скупштине небитне“ (Assembly line, N. 10, 19. II, 1991. год. стр. 3).

24.

Опомињуће речи Христове о „лажним пророцима у овчијим кожама“, док су изнутра „вуци грабљиви“ (Мт. 7, 15) посебно су

разумљиве нама који гледамо „православне“ јерархе – екуменисте, које том душегубном јереси (екуменизма) праве поделе међу својим свештенством и народом.

25.

Због свега што је речено, није чудо што истински православци, а нарочито монаштво (посебно на Светој Гори, Прим. Е. А.), не желе да имају ничега заједничког са екуменистима, укључујући и највише „православне“ архиепископе који су свесно себе упрљали учешћем у том антихристовом покрету. (Светогорци одбијају да помињу Патријарха Цариградског, Е. А.). Према преподобном Јосифу (Волоколамском), принцип црквене дисциплине може се одржати само докле, док јерархија одговара свом високом назначењу (тј. док је у верности Светом Предању св. Отаца, Е. А. – Писмо Синоду).

Што се тиче свештеника и Епископа који су прекршили ту верност, преп. Јосиф понавља речи светог Атанасија Великог: „Боље је окупљати се без њих у храму молитвеном, него са њима као са Аном и Кајафом, бити бачен у геену огњену“.

26.

Екуменизам – јерес над јересима (свејерес).

У ССЦ су се „као у неком фокусу сједишила сва богохуљења, заблуде и противљења Истини, присутна током читаве историје људског рода, од Каина и Хама до Јуде – издајника, Карла Маркса, развратника Фројда и свих, малих и великих богохулника нашег доба, наших савременика“ (Архиеп. Виталиј, саца: Митр. и Првојерарх Руске прав. цркве, Екуменизам, стр. 9.).

Ми живимо у епохи апостасије, у епохи лажних вредности. У ССЦ ступиле су већ све помесне Прав. Цркве (Јерусалимска је иступила пре неку годину, као и Аустралијска Епархија СПЦ, Еп. Лука, прим. Е. А.), изузев Руске Православне Заграничне Цркве.

Године 1983. (после Вашингтона), Арх. Сабор те Цркве званично је објавио АНАТЕМУ екуменизму.

Више се не може (и не сме) ћутати, јер би даље ћутање и нас изједначило са издајом Истине, од чега нека нас спасе Господ.

27.

Подвизи светих Подвижника, који су постигли Истину Православља до смрти и мучеништва, остајући (и устајући) увек сами про-

тив свих. Такви су: Преподобни Максим Исповедник (+662), свети Мартин Исповедник, папа Римски (+655), преподобни Теофан (+око 847) и Теодор (+око 840) начертаци, свети Марко Ефески (+1444), и други, чијим молитвама нека Господ и нас уброји у верне слуге своје и борце за Истину.

28.

Истинских поштовалаца Господњих је у свим временима било мало (мало стадо). „Један Бог, једна вера, једно крштење“ (Еф. 4, 5).

Приредио

Епископ рашко-призренски
+АРТЕМИЈЕ

БЕСЕДЕ

БЕСЕДА О БОГАТСТВУ И
СИРОМАШТВУ

„Ходите к мени сви који сте уморни
и натоварени и ја ћу вас одморити“
(Мт. 11, 28).

Ове речи Господ наш Исус Христос упутио је пре две хиљаде година својим слушаоцима, Апостолима и сабрањом народу. И оне се преносе са нараштаја на нараштај и са колена на колена, све већ две хиљаде година. И какву су важност и вредност имале тада, када су први пут изговорене, исту важност и вредност имају и данас, браћо и сестре, јер ко од нас данас није уморан и натоварен? Заиста, уморан је данашњи човек од живота, уморан је и претоварен разним бригама, пре свега бригаа материјалним, бригаа земаљским, бригаа за опстанак и преживљавање. И од свих тих брига човек заборавља свој глави и основни циљ и своју намену. Сву своју пажњу и све своје бриге усредредио је данашњи човек на стицање земаљског богатства, на обезбеђивање голе егзистенције, а заборавио је на душу своју, на царство Небеско, заборавио је на све оне јеванђелске вредности којима су живели наши славни и свети Преци; заборавио је данашњи човек на поштење, на милосрђе, на љубав брата према брату; постали смо саможиви, постали смо егоисти, који само о себи бринемо и о себи бригу водимо. Па ипак, не можемо да решимо ни један свој проблем нити да се ослободимо брига и терета који нас притиска.

А глас Господа Христа и данас допире до наших ушију: „Ходите к мени сви који сте уморни и натоварени и ја ћу вас одморити“. Ми то чујемо, али Христу не прилазимо; те речи остају у нашим ушима, али не силазе до нашега срца. Не схватамо и не поимамо њихов значај.

Данашње свето Еванђеље понавља те речи у свим православним храмовима, где се данас врши света служба Божија. Те речи Христове, упућене су, дакле, и нама и свима нашим савременицима. Али као што је Господ рекао једном дугом приликом: „...много је зваших

али мало изабраних", много је оних и данас који чују те речи Господње где нас призива да нас ослободи и да нам олакша наш јарам животни, али је мало оних који Му прилазе и пристају да буду олакшани и одморени. Наскако више волимо да останемо са нашим бритама, јер смо изједначили свој живот са њима, и свој циљ са њима.

Када бисмо хтели и могли да подигнемо очи своје к небу, да сагледамо оно што је видео и данашњи еванђелски богаташ из пакла када је погледао и видео, онда би не пришли Господу, него би му трчали у сусрет и загрљај. Јер данашње Јеванђеље, чули сте, говори о два човека, два историјска бића који су живели истовремено пре две хиљаде година, у истом граду и у истом народу. А та два човјска беху, онај богаташ који се облачаше у свилу и кадифу и сваки дан провођаше живот у гозби и весељу, у друштву са пријатељима и познаницима, у преједану и опијању, и онај други човек, онај убоги Лазар, који у дроњама и ритама, гладан и жедан, сав у гноју и ранама, лежаше пред прагом богаташева дома, и жељаше пита? Не да буде богат као онај богаташ, не да има земаљско богатство као он, него да се насити оним мрвицама што падаху са трпезе богаташеве и утоли глад која га раздираше изнутра, као ране споља. Али и то му, вели Јеванђелист, нико не даваше. Богаташ није имао милости према њему, није имао срца да се сажали на бедника пред његовим вратима и да му удели кору хлеба. Уместо богатог домаћина и његових слугу, сиромашку Лазару прилажаху пси и лизаху гној са тела његова. И пси се показаше милостивији од људи, јер језиком својим лизаху му ране и ублажаваху му болове.

Тако су они проживели сваки свој век. Богаташ у сјају и гозбама и уживањима земаљским, а сиромаш Лазар у гноју и ранама. Али, свему долази крај. Дошао је крај и овој двојници људи. Умре Лазар, каже Јеванђеље, и анђели душу његову однеше у наручје Авраамово. Авраам је праотац јеврејског народа, и његово наручје симболизује рај као царство Небеско. Јер, где се дете осећа најбоље, најпријатније и најслободније, ако не у наручју оца свога? А ускоро затим умре и богаташ. Не знамо му ни име. Није био достојан да му Господ име спомене, него се назива само – богаташ. То је била одлика његовог живота, по томе је и записан у Јеванђељу, и о њему се говори већ две хиљаде година, и говориће се до краја света и века, али без имена. И шта би са њим? Закопаше га, вели Јеванђеље. Закопаше га као неку мрцину, као неку стрвицу, али душа његова није се могла закопати. Није однешена ни у наручје Авраамово. Него где? Бачена је душа тамо где је себи место и припремила. У место мучења, у накао. И када беше, вели се, у мукама великим, подиже очи своје тај несретни богаташ из тога огња пламеног и пакленог и према себи угледа Авраама и оног Лазара, оног бедника кога за живота није хтео видети, у његовом наручју у сјају и у слави. Не

више у гноју и ранама, него у сјају и слави! И завани тај несретни богаташ Аврааму, и рече: „Оче Аврааме, пошаљи Лазара да умочи прст у воду и да ми расхлади језик са једном капљом воде, јер се, вели, веома мучим у овом пламену“. А Авраам праотац одговара му: „Синко, ти си своја добра примио у земаљском животу, а Лазар се мучио. Сада он блаженствује, а ти се мучиш“.

Та два човјска и те две судбине, браћо и сестре, путују заједно кроз овај свет. Они су присутни у сваком покољењу, у сваком друштву, у сваком месту. Немамо ли и данас таквих случајева, немамо ли и данас оних богаташа који не знају шта ће од свога богатства, па често, задовољивши све своје страсти, све своје прохтеве и уживања, врше самоубиство, јер живот за њих даље губи сваки смисао, сваку вредност. А поред њих колико и колико има оних који гладују, који болују, који се пате и муче и не могу да саставе крај са крајем. То су савремени богаташи и Лазари.

Нажалост и тај данашњи Лазар, данашњи сиромаш, нема у себи оне врлине које је имао јеванђелски Лазар, јер је онај жељео мизантропију, жељео је мрвице да утоли своју глад; а данашњи сиромаш, данашњи Лазари, они завиде богаташу, они би да се ситуација измени, да замене улоге, па да они постану богати, а ти богаташи сиромашни. Па у тој жељи, у том циљу они, браћо и сестре, не бирају средства и начине да до тога дођу. И краду, и варају и лажу и отимају, и дижу револуције и буне, да би тобоже завели социјалну правду. Уствари, да би они дошли на место богаташа а богаташи на место сиромаша. Авај, ти данашњи Лазари неће бити однешени у наручје Авраамово, као ни богаташи, једни због тврдичлука и себичности, други због азвисти и грамзивости, те тако и једни и други одлазе тамо где је доспео и јеванђелски богаташ, у муку вечну.

Бог је господар неба и земље. Он некоме допусти да има богатство, али не ради њега самога, већ да би помоћу богатства, чинећи дела милосрђа и милостије, заслужио царство Небеско. Неко остаје без богатства, не да би се мучио, да би мука била његова судба, него да би трпљењем очистио душу своју од грехова и страсти, од злобе и зависти, и тако се и он удостојио да уђе у царство Небеско, јер Бог хоће да се сви људи спасу и дођу у познање истине. Бог хоће да све људе доведе тамо у царство Авраамово, у царство Небеско, тамо где је вечно блаженство, припремљено човеку од постања света, али често људи то неће. Неће ни богаташи, јер сматрају да је богатство само њихово и да им је дато да га троше само на себе; неће ни сиромаш, јер ни они не мисле на Бога и на душу него, раздирају завишћу и мржњом према богаташима, припремају себи огањ вечни.

Нека би дао Бог, данашња света недела и велики данашњи празник да наш народ једном прогледа духовно и схвати своје место и своју улогу у овом животу и циљ нашег боравака овде на земљи.

Није циљ човеку да обезбеди себи угодан живот овде на земљи за педесет, осамдесет или сто година, него да живети на овоме свету, скромно и богоугодно, припреми себе за живот у царству Небескоме. То је једини циљ и једина сврха нашег стварања, нашег постанка и нашег битисања овде на земљи.

То је наука Господа Христа, то је наука светих Апостола, то је наука светих Отаца, то је наука и нашега светог Саве и осталих наших светих и славних Предака, који су Јеванђеље добро разумели, по њему живели и нама пример и путоказ оставили како треба да живимо и шта треба да радимо да бисмо били истински потомци светог Саве, и да би име православних хришћана достојно на себи носили.

Нека би дао Бог и милост Божја да сви духовно прогледамо, да сви дођемо у покајње, да сви дођемо у познање истине и да, живећи по Јеванђељу Христовоме, удостојимо се онога места где је одношен праведни Лазар, да тамо и ми са свима светима славимо Оца и Сина и Светог Духа, кроза све векове и сву вечност. АМИН.

епископ Артемије

ПРИКАЗИ

НОВИ СВЕТИТЕЉИ РУСКИХ КАТАКОМБИ

(Издавачки дом „Отачество“,
Краљево, 1996)

„Пледајте да се не уплашите, јер све то мора да буде – упозорава нас Свето Писмо – јер ће устати народ на народ и царство на царство“ (Мт. 24, 6–7). То није, како многи мисле, пророчанство о светским ратовима. У њима су учествовали многи народи и царства, а овде је реч само о два. То је – о оној последњој и страшној бици коју ће у последња времена повести Народ Божији – православни Хришћани, који су уписани у Књигу Живота и припадају Царству Божијем, против народа безаконичког, богоборца и лажних учитеља, претеча антихристових“...

Јован Митрополит
Санкт-Петербуршки

Ако у Русији буде дошло до револуције, она ће однети сто милиона глава, пророчки је упозоравао Достојевски седамдесетих година прошлог века. Показало се да је био у праву: 110,7 милиона људи, почев од Цара, царске породице, Свештеномученика Патријарха Тихона, па до последњих сиромаша и деце, постало је жртвом, до тада невиђеног терора.

Милитантни атеизам, на власти од 1917. године, ради мимикрије пресвучен у рухо нерасудне политичке памети, комунизма, само је, наизглед, повлачио неразумне и неразумљиве потезе у управљању „првом државом социјализма“. Очигледно је било да је један једини циљ био пред новоуспостављеним режимом: темељно уништење Православља у Русији. Ко то не схвата, тешко да ће схватити суштину болшевичке владавине, а суштина је била у фанатичном христоворству. По жестини и свирепости, оно је било равно прогону Цркве у првим вековима хришћанства. Међутим, рафинираношћу атеистичке пропаганде и новим мучењима православних Руса, црква Москва је у много чему надмашивала незнабожачки Рим.

Русија је, врло брзо, доведена у потпуну изолацију, непризната од целог света, постајала државом НКВД-а, стрељачких покретних преких судова Феликса Бержинског. Једна велика царевина, до јуче славна и моћна, Свјатаја Рус – била је напросто ухањена. Комунистички дилитанци бацили су словенског дива на земљу и оковали га стегам мрака, прогона, убистава, концентрационих логора. Уз то су, на папиру пројектоване „дјатиљетке“, коначно дале свој поразни утицај. На стотине хиљада руских сељака умирало је од глади; људи су падали као покошени на вратницама својих колиба и по опустелим и опљачканим сеоским домаћинствима. Очевици тврде да те несрећнике месецима није имао ко да сахрани, да су непрегледна руска пространства била насељена смрти на земљи доскорашњег живота и да су виђени призори просто надиласили свако људско поимање ужаса.

Агитпроповци нове пролеткултуре бавили су се рушењем цркви и подизањем логора.

Из сопствених политичких убеђења или потребе да се ова трагедија уметнички транспонује, о њој су писали и сведочили Александар Солженицин, Артур Лондон, Александар Вајсберг-Цибулски, Данило Киш, Исак Дојчер, Владимир Војнович, Карло Штајнер и толики други.

Сигурно је да једним добром делом не само наведена него и друга ауторска полазишта нису била лишена политичког и идеолошког набоја, па су, као таква, и у репезима комунистичко-есхатолошка. Анри Лефевр у том смислу верује да је комунизам „вечни празник“ и у свом „Антисистему“ залаже се за „рационално“ историјско стацање античке философије, хришћанства и марксизма, сасвим у духу „празничног“ расположења те провизорне и прозирне есхатологије. Ваља напоменути да су његове идеје у времену када су биле актуелне, половином нашег века, биле веома инспиративне за Ватикан и његова ескуменска настојања. Стерилитет оваквих и сличних промишљања нарочито се уочава, мада се у овој литератури говори о нужним и законитим „деформацијама револуције“, о „социјализму са људским ликом“ као вишој фази развоја бескласног друштва итд. Уочљиво је да нарочито писци – жртве сталинског терора нису, и поред личних и свепародних патњи, смогли снаге да се ослободе комунистичких идеја, па будућност Русије виде, по речима о. Сергија Булгакова, као празан ходник или као социјализам без сталинизма. Било је и намерног затварања очију пред страшним чињеницама. Тако А.С. Макаренко („Педагошка поема“), у „Заставама на шумама“, у време цивиљне пропасти, беде, глади, очаја – описује живот деце, тзв. „беспризорних“ којима је револуција побила родитеље. Макаренко их је као врши совјетски педагог васпитавао на револуционарним начелима, децу жртава идеологијом убица, а њихов живот описује у условима какве у свету тада није

имао ниједан дечији завод. После свега што се зна, са мучнином се читају његова „ведра“ запажања о примерној деци у дому са једнокреветним и двокреветним собама, кушатилама, огромној кухињи, светлој трпезарији, укусно опремљеној библиотеци. И све то у време када су пчи и два-три кромшира недељно били једина храна милиона Руса. Књига је била убрзо преведена и изазвала је шок и недоумицу у погледу стварних прилика у Русији. Макаренко помињемо зато што и за нашу стварност није без значаја. На његовим делима васпитавани су деценијама наши учитељи (сам Макаренко је био учитељ), захваљујући њему, уведена је „радна терапија“ за младе („радне акције“), а његовом заслугом истерана веронаука из наших школа!

Обично се прећуткује да је човек који је свету представио бољшевичку Русију као најсавршенију ђачку учионицу, завршио свој пут у неком од безбројних логора. Власти су тукле и по противницима и по присталицама. Није се знало шта изабавља човека од стрељања, а шта га води у сигурну погинућу. Безнађе је почињало и на том што нико није знао шта бољшевици заправо желе од народа. Најмање је то знао онај део руске интелигенције који је револуцију спремао и организовао, а којег су нове „народне власти“, одмах огласивши за „класне непријатеље“, почеле да шаљу у смрт и прогон. Тај буржојнички део руске интелигенције није ни после страдања могао да прихвати истину да је револуција једино хтела да у свести народа збригне свако сећање на Православље. Њему се чинило, а изгледа чини и данас, да би прихватањем истине на својој историјској важности били на губитку не само целати него и жртве.

Књига Ивана М. Андрејева „Нови светитељи руских катакомби“ драгоцен је из више разлога: пре свега, као редак документ о мучеништву Цркве Христове и народа Божијег под бољшевицима, затим, што разоткрива праве мотиве острашћених безбожника у безумном напору да се дефинитивно обрачунају са Господом Христом и Православљем. Значајно је ово дело изнад свега и по томе што само собом означава светог руског новомученика и што је прво, за разлику од осталих књига сведочења, са сузом, крстом и воштаницом, оплакано, благословило и осветлило пред Богом и људима најљућа страдања небројених епископа, свештеника, монаха, монахиња и верника.

До смрти Патријарха Тихона 1925, Православна Црква Русије имала је видни центар јединства. Знајући унапред да ће у условима диктатуре бити тешко изабрати новог Патријарха, он је тројицу архијереја одредио да га замењују, и то онај од њих који би остао на слободи. Један део архијереја пристао је на сарадњу са новим властима и од Цариградске Патријаршије само је та „црква“ била јавно и међународно призната. Руски народ је одмах схватио о чему је реч. Иако су литургије биле ретке, храмови полупразни, власти су

„толерисале“ испољавање „верских осећања“ колаборациониста у Цркви. Митрополит Јосиф Петроградски свакако је најзаслужнији што је народ Христов, на челу са верним епископима и свештеницима, попао у катакомбе, у илегалу. Тако је Катакомбна Руска Православна Црква постала невидљива и за власти са четворо очију. Тај неминовни потез, Митрополит Јосиф је повукао када је постало очигледно да је свако дубље и искреније испољавање Христове љубави – повод за хапшење и стрељање, да комунисти захтевају од свештеника да царује своју тајну исповести и постану агенти у мантијама, да су власти у Кремљу и у Цариградској Патријаршији у дослуху и да једини прави и исправни пут Руске Цркве мора водити у пустињу, у простране ненасељене крајеве, или у илегалу код верника и свештеника чија је вера света и непоколебљива. Црква је, такође преко ноћи, постала рска понорница за коју се није знало ни где извире ни где увире! Она је преко ноћи нестала са јавне сцене Русије, успела се на крст и, подобно своме Господу, почела да пролива крв. Снагу њене христолости, снагу њену на Крсту – врло брзо су увидели и верујући и неверујући: прве је храбрила, тешила, мелемовала, а други су као грабљиви вуци халакали на њеном трагу, грабили стадо и у крви га купали. Као од жеженог злата када се цали у огњу, од Цркве је отпадало све оно што је већ одавно било зарђало: безбожничка интелигенција, ослабљено свештенство, епископи-конформисти, верници реда ради, атеисти којима је оно мало савести до скоро бранило да напусте Цркву... Свјатаја Рус, иако невидљива, просијала је до небеса! Просијала је добро знајући да Светлост ничег заједничког нема са тамом и у одлучујућем тренутку потврдила је на делу Јеванђеље Спаситељско, не желећи да прави никакве компромисе и не улази ни у какво „заједничарење“.

Убрзо су се логори почели пунити. Митрополит Јосиф је ухапшен, смештен у обор поред свиња (!!!), мучен до свирепости. Његове присталице „јосифовци“ или „тихоновци“, како су их звали, отерани су на Соловјецка острва – злогласне соловке – са којих обично повратка није било.

Просто је немогуће описати, чак ни дочарати атмосферу непрекидног и непрекинутог мучења православних, али и њихову стамну, непоколебљиву веру у Христа.

Богослужења су се одвијала под ведрим небом, владике и свештеници су на шумски пањ стављали марамицу уместо плаштанице, литургија је могла да почне, а за то време верници би чували стражу да не наиђе полиција. За такав подухват – била је предвиђена смртна казна. Постојао је и Храм на Соловкам, Црква Пресвете Тројице: четири бора, пањ у средини и ведро небо. Ускршње литургије су се служиле по перионицама и логорским вешерницама. Најеминентнији руски епископи, ошишани и обријани као толики роби-

јаши, у испекивању мученичке смрти, крепили су верне свеноћним бденијима, литургијом у каквом кутку логора, исповедали и причешћивали, неуморни у делању, иако их од тешких логорашких радова није сачувао ни чип ни звање. Те, за нас скоро нестварне тренутке, с радошћу и умишљем, описују многи преживели у овој књизи – као да је реч о најлепшим и духовно најбогатијим догађајима из њиховог живота.

Може се слободно рећи да у толиким казивањима о Стаљиновим логорима, скоро да нема речи која говори о стању мученичке Руске Цркве. Зато је књига „Нови светитељи руских катакомби“ од прворазредног значаја. Она је, као оком камере, посведочила какав је терет пострадања морало да понесе и изнесе верно стадо Христово под српом који је с фијуком односио главе и чекићем који је ударао као маљ. О Великом петку руских манастира у ноћи између 17. и 18. фебруара 1932. скоро да се у свету не зна ништа. Тада је, по декрету са највишег места, Русијом протутњао талас хапшења на хиљаде и хиљаде монаха и монахиња. У светој ноћи руског монаштва, како је зову, рупени су и паљени манастири и цркве (чувена црква Богородице Знамења у Москви), а у колонама дугим километрима монаси нестајали пут Колимс, Соловки, Тамбовска, Норилска. Многи су побијени пре транспорта, многи у путу, а ко зна колико је венац мучеништва добило по рудницима и шумама леденог севера. То једино Бог зна!

Такозване „крстоносце“, најсвесније међу монасима и верницима, ништа није могло уверити да ће преживети и они су се потпуно предали мучеништву.

Попут првих хришћана, отворено су и до краја исповедали своју веру. Нису крили ни да се моле ни да посте, једноставно умирали су за овај свет. Једино њима је у посне дане нуђена мрсна храна, док су остали логорашки били кост и кожа. Једну велику групу „крстоносца“, која је храну одбила, иритиране власти одвеле су далеко у пуст и ненасељен предео и тамо је једноставно оставили. Сви су мученички пострадали без хране и воде.

Мало ко је веровао да постоји Катакомбна Црква. Чак су и саме власти, по природи сумњичаве, биле убеђене да је реч о цукој измишљотини. Међутим, она је постојала као реална снага разанете Цркве. Када је један стари совјетски генерал умро, запањена родбина и колеге открили су испод униформе монашку схиму! Пилот који је по службеном задатку летео изнад Урала, једном је угледао за људске очи невероватан приказ: повећу групу православних, међу којима је било доста монаха и деце, јурили су агенти НКВД-а и ГПЧ-а. Пилот је јасно видео да народ бежи, и не знајући, према огромној провалији. Када би ко, у трку дошао до ње, крстио би се – а онда се дешавало чудо: сви су, до једног, по ваздуху прешли с једног краја кланца на други и нестајали у густим шумама. Препераже-

ни пилот, коме је Бог отворио вид, ускоро је све оставио и постао чланом Катакомбе Цркве.

Део Руске Православне Цркве, коју је Митрополит Јосиф повео у провалију – знао је пре свих да зверства бољшевика нису пука иживљавања, већ да је дошло време да се пише мученички именикослов. Митрополит Сергије, потписавши 1927. г. Декларацију о сарадњи Цркве и Државе, није слутео да ће верујући, грешни руски народ у одлучујућем тренутку, оставити све и кренути за Христом на Голготу. То непознавање истинске природе руског човека можда је већи грех Митрополита Сергија него његов потпис на Декларацији.

Књига Ивана М. Андрејева отвара пред нама галерију ликова од којих је сваки и фреска и жив Христов војник. Једино што је пожелео потписник било је да се о светим руским мученицима снимити филм, да се читавом свету покаже како су православни у Русији бранили и одбранили чистоту своје вере у најмучнијим околностима.

Без обзира на све, књига доказује да без жртве за веру Христову – нема ни вере. То је порука и књиге и свих земље руске просијавших новомученика. Она је важна и садржајна нарочито данас и за нас, јер међу нама многи верују да верују, на жртву нису спремни, братске хришћанске љубави немају, а говор приносе уместо дела. То је порука и свим нашим епископима и свештеницима, било да су на трагу Митрополита Јосифа или Митрополита Сергија. Разбијања Српске Православне Цркве врши се на наше очи бруталније него у време револуције у Русији, бруталније зато што је перфидније. Та перфидност не приморава никога да се склопи у катакомбе, уверава да се ништа озбиљно не дешава, али остаје при сну о великој утопији. Кад тај сан буде почео да се спроводи у живот, нико неће моћи да остане млак: пре него што се направи избор, треба се сетити како је Живи, Истинити и Праведни Бог примио дела М. Сергија, а како дела Митрополита Јосифа чија је паства крв лила, дела великог и светог Јерарха који је своју веру мучеништвом запечатити.

Стање млакост и малаксалости никада у Цркви није могло дуго потрајати. Оно је, пре свега, весник пред буру. Из њега се будимо или у живот или за смрт. Средњег пута, другог пута нема – нити може бити. Антихристовске снаге мењају тактику, а борба остаје иста све до Праведног и Страшног суда Божијег. Шта је исправно знају добро и они који иду неправим путем. Истина Јеванђеља не може се изиграти: ни уступцима, ни софистицирањем, ни припадању законцима, ни наopakим убијањем духа, ни оживљавањем снова, ни мудрошћу која је пред Богом лудост. Порука Христова да свако понесе свој крст – не важи само за прве хришћане или руске новомученике – него за све који се крсте.

Страдање православних у Русији није факт с којим је историја Цркве рашчистила до краја. Оно је предзнак, опомена да ће се почети са новим и страшнијим прогонима.

Коме ће Господ умочити хлеб у со и дати му да поједи? Ко ће отићи да непријатељима Његовим каже тајну где Он, намучен, пребива са вернима и намученима Својим? Ко ће од ученика спавати, док се Он, у Лику Цркве Своје, буде молио крвавим знојем?

Све су то питања и више од питања што их пред нас поставља ова књига житија руских светитеља побијених у подножју Олтара.

Православни су оно мало стадо око Господа Христа, сабрање коме је речено да се не боји јер ће Он бити са њим до краја света. Само та, голим оком видљива чињеница, условљава да свет, посредством безбожника и богобораца, устаје тако често да оперс руке у крви православних мученика. То се дешавало у Русији, то се дешава и данас по српским земљама и крајинама, и то ће увек тако бити.

Свака привидна љубав света према Православљу или, још горе, православних према свету који уме да понуди само отровану јабуку преваре – допадало се то или не – завршиће се само погибијом дупа.

Од свјетих руских новомученика научимо да се светост и чистота наше Православне вере могу и морају очувати по цену највећих подвига и жртава. Без заваривања, те ће се жртве и убудуће тражити. По речи св. Вл. Николаја: без Голготе – нема васкрсења!

Душан Васиљев

САВРЕМЕНА ХРОНИКА

УЧЕСТВОВАЊЕ НА СЛАВАМА, ПРАЗНИЦИМА,
ДУХОВНИМ АКАДЕМИЈАМА...**Освећења:**

1. На десној обали реке Мепенца на Брезовици налази се велико српско село Штрпце. У овом селу сачувано је неколико цркава. Врши народ овога краја, заједно са својим свештеником оцем Ранђелом Денићем, потпомогнут прилозима доброшамерних људи из разних крајева Србије, одлучио је да започне градњу нове цркве посвећене Св. Мученику и Архиђакон Стефану. Епископ Артемије је ово богоугодно дело благословио, 8. септембра осветивши темеље за подизање нове цркве.

2. У селу Купинову падомак манастира Острога, 11. септембра 1996. освећена је обновљена црква. На позив Митрополита црногорско-приморског господина Амфилохија на овом освећењу учествовао је и епископ Артемије који је том приликом прочитао благослове и поздраве косовско-метохијских светиња.

3. У месту Нерошимљу (у старим рукописима Породинљу) падомак Урошевца налази се манастир цара Уроша са црквом посвећеном Успењу Пресвете Богородице. Цркву је по предању, у 14. веку подигла царица Јелена на гробу свог сина цара Уроша чије су свете мошти почивале на том месту све до 1705. године, када су пренесене у манастир Јазак, на Фрушку Гору. Уз Божју помоћ и трудом народа и свештенста овога краја, ове године је завршена обнова те цркве. Епископ Артемије је уз саслужење више свештеника и присуство монаштва из целе епархије овећио ову цркву 22. септембра.

4. У Штимљу је на старом српском гробљу обновљена црква Св. Николе. Освећење обновљене цркве обавио је епископ Артемије дана 29. септембра. Том приликом одржао је и поучну беседу народу тога краја.

5. Дана 6. октобра, отпочеле су октобарске свечаности. Те свечаности су у пашој епархији изазвале велику пажњу. Како због своје важности за Србе у овим крајевима тако и по свом торжественом прослављању. Тога дана у Баковици, на месту старе цркве коју су срушили идеолози безбожног комунизма и где је у току изградња

новога храма, Свету Архијерјску Литургију служили су епископ банатски Хризостом, захумскохерцеговачки и приморски Атанасије, рапкопризренски Артемије уз саслужење великог броја свештеника. Овом евхаристијском скупу присуствовало је бројно монаштво из наше епархије, гости из братске Грчке, учешћу Призренске богословије као и многи верници из свих српских земаља. Том приликом господину Момчилу Станојевићу из Ђаковице уручен је орден Светог Саве другог реда за његов труд око подизања и обнављања обесвећених и уништених светиња у Метохији међу којима је била и гореломењута црква. Овај свети храм је четврта светиња коју брат Момчило са народом Ђаковице и околине подиже за само четири године.

6. Дана 12. октобра у месту Велика Река наомак Вучитрна извршено је освешћење нове цркве посвећене Светој Тројици. Ова црква је подигнута на темељима старог и оронулог храма. Том приликом одслужена је Света Архијерјска Литургија коју је служио Његова Светост Патријарх Српски господин Павле уз саслужење

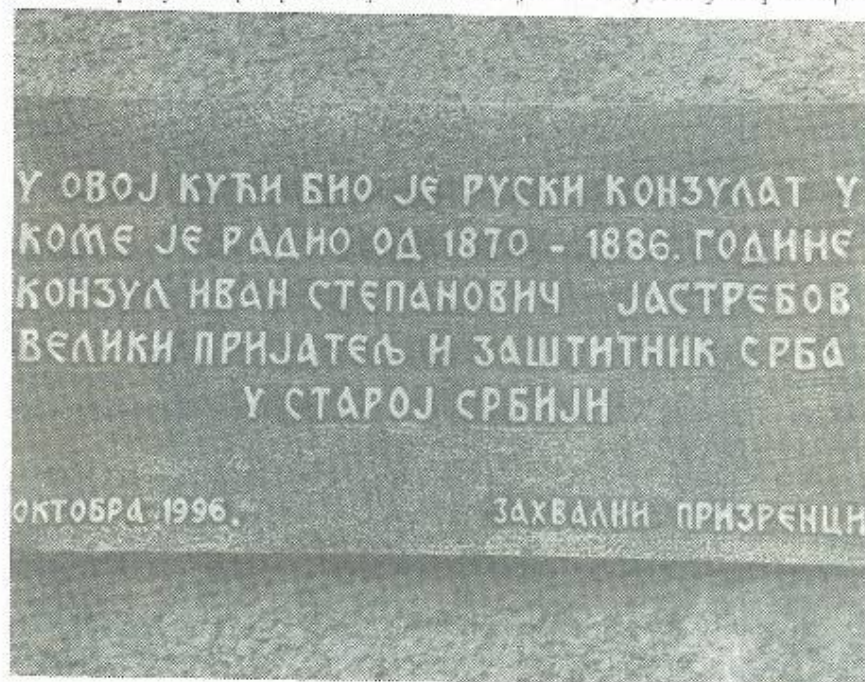
Освећење споменика и И. С. Јастребову у Призрену

већег броја архијереја који су се тих дана сабрали у нашој епархији поводом свечаности које су се одвијале у месецу октобру и у присуству великог броја верних. Велике заслуге за подизање ове цркве припадају господину Димитрију Љиљку из Приштине коме је као

великом ктитору том приликом уручен орден Светог Саве првог реда.

7. Ове октобарске свечаности постављене су 13. октобра великом прославом 125 година постојања и рада Призренске Богословије „Свети Кирило и Методије“. Свету Литургију у преспном призренском храм Св. Ђорђа служио је Његова Светост Патријарх Павле са више архијереја, свештеника и ђакана из отаџбине и расејања. Међу присутним свештенством било је много оних који су као ученици или професори прошли кроз ову познату Богословију. На сам дан прославе освећена је и новоподигнута зграда богословије. Ђаци богослови су припремили Духовну академију, а отворена је и изложба фотографија и докумената везаних за 125-огодишњи рад Богословије.

8. Најзад град Призрен се 31. октобра скромно одужио великом пријатељу српског народа Ивану Степановићу Јастребову, руском конзулу у Старој Србији. Јастребовљева личност и дело непосредно су били везани за град Призрен где је активно помагао српском народу и Призренској богословији. На тај дан у порти цркве

Спомен плоча на згради Епископије у Призрену

Св. Ђорђа епископ Артемије је осветио његов новоподигнути споменик, док је на згради Епископије, која је подигнута на месту тадашњег руског конзулата, откривена спомен плоча. Сутрадан је

епископ Артемије учествовао на научном скупу посвећеном животу и делу Ивана Јастребова са темом: „Јастребов и Призренска митрополија“.

9. Дана 3. новембра у Косовско Митровици епископ Артемије је служио Свету Архијерејску Литургију, а потом у оближњем селу Свињаре осветио темеље нове цркве посвећене Св. великомученици Недељи.

МОНАСТИРСКЕ И ЦРКВЕНЕ СЛАВЕ, МОНАШЕЊА И РУКОПОЛОЖЕЊА

1. Дана 15. септембра, у манастиру Високи Дечани, епископ Артемије је осветио већи број антимиона за цркве своје епархије. Том приликом је на свечаној Архијерејској Литургији у чин јеромонаха рукоположио јерођакон Серафима, сабрата манастира Светих Врача у Зочишту.

2. Село Гораждевац, које се налази у близини Пећи, једно је од ретких српских села у коме постоји црква брвнара. Ово село је познато и по предању, да је одатле у Велику сеобу крсту патријарх Арсеније Чарнојевић. У селу постоји и црква посвећена Рођењу Пресвете Богородице. Дана 21. септембра, на празник Мале Госпојине, епископ Артемије је служио Свету Архијерејску Литургију, пререзао славски колач и честитао храмовну славу мештанима овога села.

3. Манастир Соколица код Звечана као своју манастирску славу слави Покров Пресвете Богородице. На овај празник, 14. октобра, епископ Артемије служио је у манастиру Свету Литургију и пререзао славски колач. Том приликом је честитао славу игуманији Макарији која у овом малом манастиру са још две сестре марљиво ради на обнови предањског иконописања. Иконе соколичких сестара красе бројне иконостасе у нашој земљи и иностранству.

4. У месецу новембру за само дванаест дана пет наших манастира слави своју манастирску или монашку славу. У овом месецу се у нашој епархији врше скоро сва монашења и зато се назива монашким месецом. Прво је манастир Грачаница свечано као и до сада прославио ктиторску славу Светог Краља Милутина 12. новембра. Уз присуство великог броја верника из Приштине и целог наше епархије епископ Артемије је одслужио Свету Литургију и пресекао славски колач. Тог дана је у Цркву Христову кроз свету тајну Крштења уведено педесет младих душа, студената Приштинског универзитета.

5. Манастир Светих Козме и Дамјана у Зочишту 14. новембра прославио је своју славу ове године свечаније него икада раније. Уз присуство великог броја верника, свештенства и монаштва из

других манастира епископ Артемије служио је празнично бдeње а сутрадан Литургију.

6. Попут осталих манастира рашко-призренске епархије и манастир Сопотани одисавно је заживео интензивнијим монашким животом. По благослову епископа Артемија у овај манастир прешао је десет монаха из манастира Црне Рке док је постојеће сестринство прешло у манастир Гориоч код Пећи. У договору са својим духовником, владиком Артемијем, сопотански монаси су за своју

Монах Доситеј

монашку славу одредили празник Ђурђиц – обнављање храма Светог Георгија, коме је посвећен и један од параклиса у манастирској цркви. Овај параклис дуго времена није био у употреби и у њему је држан материјал кориштен при рестаурацији цркве. Прва монашка слава овог братства прослављена је врло свечано. У чин мале схиме замонашен је Дејан Вукосављевић, рођен 29. јула 1972. године у Ваљеву. На монашењу је добио име Доситеј по ученику Аве Доротеја. Епископ Артемије сутрадан је служио свечану Литургију и потом пресекао славски колач.

Монах Хризостом

Монах Василије

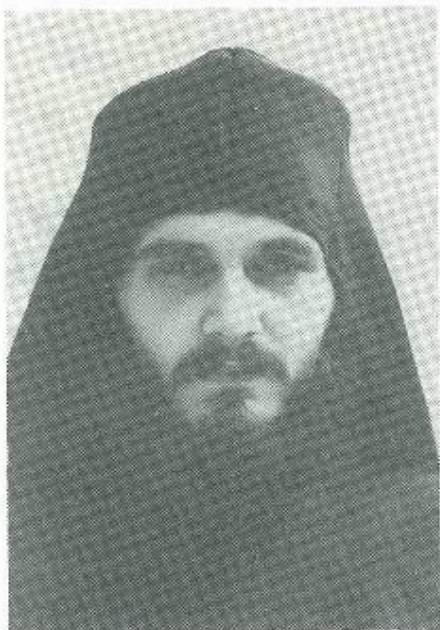
7. На бденију уочи празника Св. Арханђела Михајла 21. новембра Манастир Црна Река и ове године подарила је нашој Цркви тројицу младих монаха. У чин мале схиме замонашена су тројица искушеника: Зоран Нешић, рођен 22. новембра 1971. год. у Ђуприји, под именом Хризостом; Бранислав Тодоровић, рођен у Панчеву

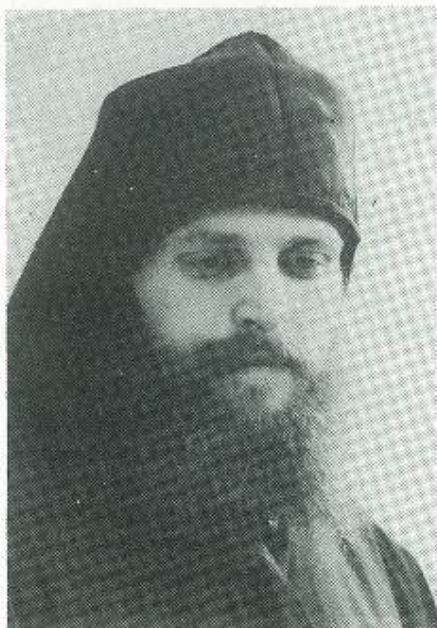
Монах Григорије

11. децембра 1972. са новим именом Василије и Марјан Теодосијевић рођен 26. децембра 1973. године у Ђуприји под именом Григорије. Последња двојица заједно су и дошли у манастир пре три године из Ниша па су заједно и понели имена двојице великих Кападокијских отаца.

8. Ктиторска слава Светог Краља Стефана Дечанског 24. новембра у манастиру Високи Дечани прослављена је ове године најсвечаније до сада. Свечаном бдењу у препуној манастирској цркви обасјаној стотинама свећа на старим полијелејима пачалствовао је Његова Светост Патријарх Павле уз саслужење епископа тимочког Јустина и епископа Артемија као и већег броја свештеника и монаха. Своје монашке завете положили су искушеници Исак Воргучић, рођен 28. фебруара 1970. год. у Нишу, замонашен под

Монах Нектарије

Монах Димитрије

именом Нектарије и Љубиша Шћекић, рођен 25. маја 1972., који је добио монашко име Димитрије. Сутрадан су уз појање ковиљских монаха и цетињских богослова поменути архијереји одслужили Свету Литургију, на којој је Његова Светост Патријарх Павле у чин јерођакона рукоположио монаха Јустина сабрата овога манастира.

Детаљ са рукоположења јерођакона Јустина

СИМПОЗИЈУМИ, ДУХОВНЕ ТРИБИНЕ И ПРЕДАВАЊА

1. У Београду је од 17. до 21. септембра епископ Артемије учествовао на симпозијуму о Светом Симеону Немањи, а поводом 800-годишњице његовог одречења од престола и одласка у Свету Гору Атонску.

2. У месецу септембру епископ Артемије је благословио и отворио јесењи циклус духовних семинара које организује Народна и универзитетска библиотека у Приштини. Ове душекорисне скупове који се у просторијама библиотеке одржавају сваког четвртка увече посећује велики број православних верника из Приштине, посебно студената Приштинског универзитета.

3. Од 21. до 23. октобра на грчком острву Егини одржан је Међународни православни богословски скуп под називом „Свети

Нектарије – духовни, монашки и црквени вођа“. На овом скупу епископ Артемије је одржао запажено предавање на тему „Свети Нектарије и екуменизам“.

4. Манастир Високи Дечани ове године обновио је издавачку делатност по којој је манастир био познат још у време средњег века. Младо дечанско братство се одлучило да прва књига буде посвећена Ктитору манастира светом Краљу Стефану Дечанском, а друга, „Гумачење светог Јеванђења по Матеју“ од блаженог Теофилакта охридског, која би требала да буде темељ за даља издања и преводе светоотачке литературе. Књиге су промовисане 14. новембра у Народној и Универзитетској библиотеци у Приштини, где су о књигама говорили епископ Артемије, игуман Теодосије и јеромонах Сава, који је и почео највећи део посла око превода и припреме ових књига.

5. Професор др Радивоје Паповић, ректор Приштинског универзитета организовао је 22. новембра манифестацију под називом „Српско Тројство“ а поводом 650 година Српске Патријаршије, проглашења царства и настанка Душановог законика. На овој манифестацији су присуствовали Његова Светост Патријарх Павле, епископ зворничко-тузлански Василије и епископ рашко-призренски Артемије као и бројни представници политичких и друштвених организација републике Србије и републике Српске. Том приликом је одржана свечана академија у сали Филолошког факултета. Професор Паповић се бираним речима обратио приступним, док је Патријарх скупу упутио речи духовне поуке и охрабрења за даљи наставак рада на обележавању ових значајних јубилеја. Ову свечаност су својим културним програмом увеличали хор Универзитета у глумци Народног позоришта из Крушевца.

6. У Пећи је залагањем свештеника и игумана манастира Високи Дечани почео циклус духовних предавања средом увече и настава веронауке за децу недељом понодне. Прво предавање о посту и покајању одржао је на први дан Божићног поста 27. новембра епископ Артемије. Тиме је уједно и призвао божји благослов на ова душекорисна подухват.

ОСТАЛО

1. Овогодишњу именданску славу Светог Великомученика Артемија 2. октобра, епископ Артемије прославио је у манастиру Сопотани окружен својом духовном децом – монасима и монахињама из свих косовскометохијских манастира.

2. Након манастирске славе у Црној Речи епископ Артемије је истог дана посетио и епископа тимочког Јустина да би учествовао у прослави његове крспе славе Светог Арханђела Михаила.

3. Почетак Божићног поста епископ Артемије проводи обилазећи манастире своје епархије обављајући свету тајну исповести своје духовне деце ради припреме за дочек Христовог Рођења.

јерођакон Јустин (Јездић)
искупшеник Војин Делић

САДРЖАЈ

<i>Уместо увода, Глас Отаца</i>	3
---	---

ДОГМАТИКА

<i>Еѣиској Арѣмије, Арстологија</i>	13
<i>О. Г. Кайсанис, Беседа о молитви Господњој</i>	27
<i>Ј. Мајендорф, "Бог Свети Дух"</i>	45
<i>Св. Кирило Јерусалимски, "Катихезе"</i>	55

ОГЛЕДИ ИЗ КАНОНСКОГ И ЦРКВЕНОГ ПРАВА

<i>Желько Койчоранић, "О пасхалији"</i>	59
---	----

ДУХОВНИ ЖИВОТ

<i>Душан Васиљевић, Благовест о два рођења</i>	79
<i>Из манастирског мушког општежитељног устава</i>	85

ПОЛЕМИКА

<i>Јереј Бранислав Периновић, О сектама</i>	111
---	-----

ОСВРТИ НА ЕКУМЕНИЗАМ

<i>Еѣ. Арѣмије, Свети Нектарије Егински и његов став прма Екуменизму. Додатак.</i>	123
--	-----

БЕСЕДЕ

<i>Еѣ. Арѣмије, О богатству и сиромаштву</i>	141
--	-----

ПРИКАЗИ

Душан Васиљевић, "Нови светитељи руских катакомби" 145

ХРОНИКА

Јероф. Јусџин, Хроника 153

лична библиотека
Арх. Науа